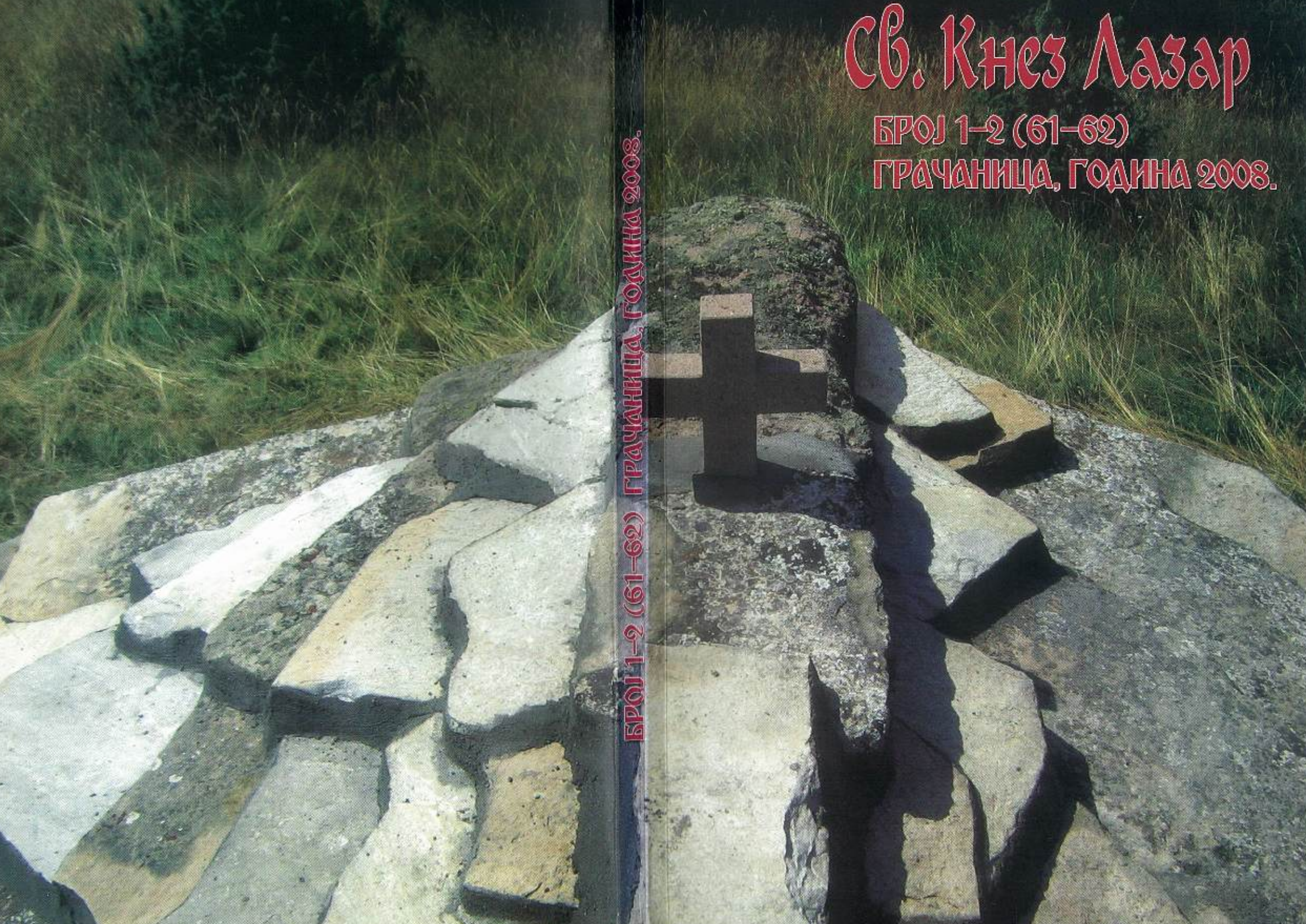

Св. Кнез Лазар

БРОЈ 1-2 (61-62)

ГРАЧАНИЦА, ГОДИНА 2008.

БРОЈ 1-2 (61-62) ГРАЧАНИЦА, ГОДИНА 2008.

лична библиотека
арх. Науа

СВЕТИ- КНЕЗ ЛАЗАР

лична библиотека
др. Наум

БРОЈ 1—2 (61—62)

ПРИЗРЕН/ГРАЧАНИЦА, 2008

ГОДИНА ШЕСНАЕСТА

Са благословом Његовог Преосвештенства
Епископа рашко-призренског и косовско-метохијског
Господина др АРТЕМИЈА

Издаје Епархија рашко-призренска
и косовско-метохијска

Главни и одговорни уредник:
Војислав Јовичић

Уређивачки одбор:
епископ Атанасије (Ракита)
протосинђел Симеон

Фотографија на корицама:
Александар Радош

Адреса издавача:
Епархија рашко-призренска и косовско-метохијска
Манастир Грачаница, 38205 Грачаница

ISSN 0354-3927

Садржај

УМЕСТО УВОДА

Епископ Артемије Велики Петак Косова и Метохије	9
--	---

ДОГМАТИКА

Епископ Артемије Преподобног Максима Исповедника О души – Предговор)	19
О души (трактат)	21

ОГЛЕДИ ИЗ КАНОНСКОГ И ЦРКВЕНОГ ПРАВА

Жељко Которанин Неканоничност премештаја Епископа	29
--	----

ИСТОРИЈА

Монахиња Серафима Историјски извори о египатском монаштву	39
Проф. др Вељко Ђурић Миштина Заклетва једног свештенослужитеља	63
Протојереј Томислав Миленковић Црква Свете великомученице Марине – Огњене Марије	67
Др Предраг Ристић Босанска мистерија Лешенског вира	73

КОСОВСКО ОГЛЕДАЛО

Љиљана Каранов

Оснивање и мисија ХО „Мати Татијана“ 79

Љиљана Каранов, Петар Мијин,

Немања Лазић, Драгана Димитријевић

Извештај о раду хуманитарне организације

„Мати Татијана“ 83

Дејан Крстић

„Орден Мајкс Јутовића“ за херој-мајке 89

Зоран Вучковић

Бисери хришћанске мудрости

у нашој народној књижевности 129

IN MEMORIAM

Некролог 137

ХРОНИКА ЕПАРХИЈЕ

Божић 2007. године 139

Велики петак Косова и Метохије¹⁾

*Ваше Преосвећенство,
Часни и прејодобни оци,
Браћо и сестре,*

Ногу благодарим што се вечерас налазим овде са Вама, обједињени и уједињени у једној мисли и једној молитви. Мисли о Косову и Метохији и молитви за Косово и Метохију, и наш напаћени народ који још увек истрајава и опстаје на тим нашим најсвистијим националним просторима.

Знамо, слушали сте много о Косову и Метохији у задњих девет година. Много сте и читали по дневној штампи и другим публикацијама. Ретки од вас имали су прилике да у том периоду посете Косово и Метохију, лично виде и увере се у истинитост онога што су слушали. Многи нису имали ту прилику. Али једно је сигурно, сви сте Ви легали и устајали са мишљу на Косово и Метохију, са молитвом за Косово и Метохију. Једна наша народна пословица гласи: „Далеко од очију, далеко од срца“. Кад је Косово

1) Предавање одржано у Бања Луци 21. јуна 2008. године на Трибини о Косову и Метохији у присуству и по благослову владике Јефрема.

и Метохија у питању, то правило не важи. Напротив, што смо километарски удаљенији од Косова и Метохије, то нам је оно духовно ближе, више на њега мислимо, више нам је до њега стало. Пример је наша дијаспора. Од Аљаске преко Европе и Азије, па све до Аустралије и Новог Зеланда, где год има нашег народа, а има га свуда, Косово је са њима и у њима. Тако и код вас овде у Бања Луци. Ми то знамо, Ми то осећамо. Ви сте нам то толико пута и на очигледан начин показали и доказали. Доказ тога је и наше данас присуство овде.

Данас Вам нећу говорити о духовним димензијама Косова и Метохије, о његовој вертикали и хоризонталу, о поруци и поуци које Косово шаље сваком Србину, свакој генерацији нашег народа ево преко шестстотина година. О томе се много писало, говорило, певало. Данас ћемо Вашу пажњу задржати на Великом Петку Косова и Метохије, дану који траје пуних девет година, а од зоре и сванућа још ни помена нема.

Већ пуних девет година траје распеће Косова и Метохије, док за наш народ и нашу цркву на тим просторима владају ванредне околности. И данас је као што је било на почетку. Квалитативно се ту ништа није мењало, иако је број злочина, убиства, киднаповања и пљачке знатно смањен у односу на прве године. Ипак, терор над нашим народом и нашом Црквом на Косову и Метохији не престаје. Праве слободе и даље нема. Скоро сваког дана се догоди по нешто што нас опомиње где и у каквом окружењу живимо.

Током прошле године обијеле су и опљачкане наше цркве у многим местима (Бабин Мост, Горња Брњица, Девет Југовиха, Скулашеву, Лепини итд.); оскрнављена су многа гробља и порушени многи надгробни споменици. Изразит пример је у селу Жакова, општина Исток, где су Шиптари изнад православног гробља саградили резервоар за воду, а сав прелив воде директно усмерили према гробљу, услед чега је настало клизиште и одрон земље, те су из гробова изашле кости покојника. Скоро свакодневно су стизали извештаји о појединачним нападима, као што је бацање бомбе на српску породицу која се вратила у Клину, разноврсном малтретирању нашег народа, узурпацији њихове имовине, крађи трактора, аутомобила, стоке и тд. Непрестано се врше застрашивања народа и угрожавања наших светиња, које су, као и наши животи, окружени бодљикавом жицом.

Поред тог, физичког угрожавања, Албанци користе тежак положај Срба, те под сталним притиском врше откуп српске имовине, нарочито на стратешким местима, чиме поспешују и приводе крају тихи прогон Срба са вековних огњишта. У селима централног Косова, Бресје и Угљаре код Косова Поља, све је мање српских породица, јер на имањима која су Срби под притиском отуђили, Албанци одмах изграђују стамбене зграде или индустријске објекте огромних размера. Расрбљавању Косова доприноси и велики одлив младих породица које одлазе у иностранство (Норвешка, Шведска), остављајући своје домове на Косову и Метохији. Посредовање неких, назови Срба, у тој нечасној работи, претворило се у веома уносан бизнис.

Међународна заједница годинама није успела да на Косову и Метохији обезбеди остварење предвиђених стандарда за све становнике, посебно када је у питању повратак 250.000 Срба прогнаних од стране албанских екстремиста и злочинаца, иако је то много пута обећавано и најављивано. Уместо тога, УНМИК и КФОР су својим (не)деловањем настојали да што више својих интервенција пренесу на привремене косовске – албанске институције. Преговори о будућем статусу Косова, вођени у задње две године између Београда и Приштине под посредником најпре Мартија Ахтисарија, а затим чувене Тројке, нису довели до компромисног решења, прихватљивог за обе стране, из простог разлога, што су САД и ЕУ обећали Албанцима независност још пре почетка самих преговора, те они нису били спремни да прихвате ништа друго сем – независност.

Као што је и свима вама добро познато, подржани ставовима Америке и ЕУ, Шиптари су 17. фебруара ове 2008. године једнострано, безаконито и бесправно прогласили независност Косова, што су неке земље, посебно Америка и неке земље ЕУ убрзо и признале. А пре само недељу дана, Шиптари су отишли корак даље, усвајајући неки Устав државе Косово. Тај нови политички моменат додатно је узнемирио и обесхрабрио Србе на Косову и Метохији, који знају и осећају шта их све чека у независном, албанском Косову. На терену се већ осећају нови ветрови, нови видови притиска и загорчавања и овако тешког живота тамошњих Срба.

Омета се допрсмање хуманитарне помоћи за осиромашени народ, лекова за и онако оскудне домове здравља, и тд. За све

то траже папире и дозволе институција државе Косова, чиме уверавају себе да, ето, и Срби признају Независност Косова. Па ипак, Срби, имајући наду да Београд и Србија никада неће прихватити и признати тај безакони, узурпаторски чин, показали су и показују спремност да све издрже и опстану на свetim косовско-метохијским просторима, док Србија задржава право да у повољним историјским околностима, поново успостави свој цуни уставно-правни поредак и на Косову и Метохији.

Међутим, недавни гест председника Србије г-на Бориса Тадића, и подпредседника Владе Србије г-на Божидара Ђелића, који су, опет, самовољно, не питајући народ Србије, потписали „Споразум о стабилизацији и придруживању“ (ССП) са Бриселом (одш. Соланом), чиме се на индиректан начин прихвата и пристаје на независност Косова, без обзира што вербално и они то поричу, дестабилизује стање Срба на Косову и Метохији, руши им и последњу наду и, што је најгоре, располажује саму Србију на два непомирљива табора. То се управо десило на тек одржаним изборима, као и на питању формирања нове Владе, тако да је субина Србије, не само Косова и Метохије, постала крајње неизвесна.

Једина нада за наш народ на Косову и Метохији јесте Српска Православна Црква, која је, као и кроз сву нашу историју, и овом приликом остала са својим народом и преузела бригу и старање о њему, управо онда када су га све државне институције напустиле. Отуда, без обзира на све напред наведене неповољне спољашње услове и догађања, Ми смо са нашим свештенством и монаштвом уложили максимум труда, воље и љубави да охрабriamo, утепимо и помогнемо нашем народу да остане на својим огњиштима. Унутрашњи живот Цркве у Напој Епархији рашко-призренској и косовско-метохијској протиче, као и ранијих година, углавном уобичајено. Богослужења недељом и празницима су редовна, свештенство је на својим местима, народ се окупља око цркве. Ми смо наставили са својим активним радом на свим аспектима црквеног и народног живота.

Богослужења, освећења нових цркава, темеља за нове цркве, или манастирске конаке, монашења и рукоположења нових свештенослужитеља, пригодне прославе и јубилеји, предавања,

промоције и духовне академије, путовања и дипломатске активности, наша су непрекидна брига и занимање.

Поред тога, живот нам је наметнуо једну нову и за Епископа, нсобичну активност. То је дипломатска борба за очување Косова и Метохије у саставу државе Србије и опстанак Српскога народа на Косову и Метохији. То је нови крст који носимо пуних десет година. Почело је пре почетка рата на косову и метохији, у циљу његовог спречавања, а затим на лечењу и превазилажењу његових последица. Тако и у последње време није изостала наша дипломатска активност. Имали смо само у задњих годину дана три дужа путовања. Од 17. до 22. септембра 2007. године путовали смо у Украјину, на Крим у Симферопољ на међународни скуп, на коме смо одржали предавање на тему: НАТО на делу, у

Владика Артемија у Бања Луци

односу Косова и Метохије. Од 20. до 25. јануара 2008. путовали смо у Берлин, где смо имали разговоре у Бундестагу по питању решавања статуса Косова и Метохије. У истом циљу смо од 01. до 11. фебруара 2008. године путовали у Америку – Вашингтон, у покушају да још једном посведочимо и изнесемо пред америчку администрацију истину о збивањима на Косову и Метохији и о неприхватању од стране Србије и српског народа било каквог решења, које подразумева одвајање Косова и Метохије од Србије, као њеног неотуђивог дела. Нажалост, сви наши напори у задњих десет година као да нису дали жељене резултате, али ми смо поступали јеванђелски: чинили смо што смо били дужни чинити, препуштајући последњу реч Богу и божијој правди.

У тим тешким условима за живот и опстанак нашег народа на Косову и Метохији, који су настали после доласка међународне заједнице на наше просторе јуна 1999. године, Епархија рашко-призренска је, поред духовног старања о верским и духовним потребама свога народа, била принуђена да преузме и хуманитарну бригу за обичне, свакодневне његове потребе. Тако већ дуже време, под Нашим благословом, и под окриљем Епархије раде три хуманитарне организације, које својим пожртвованим радом умогоне ублажују невоље и страдања нашег народа.

Прво је НВО „Мајка девет Југовића“, коју води протиница госпођа Светлана Стевић. Она прикупља значајна средства и дистрибуира хуманитарну помоћ најугроженијим породицама, посебно у новобрдском крају. Ова организација је настала 2000. године, са надом да ће привремено помагати најугроженијим домаћинствима, међутим рад ове организације проширио је своју делатност, јер су потребе за помоћ биле све веће како је време пролазило. Преко ове организације, а захваљујући непосредној помоћи из братске нам Грчке, основана је Народна кухиња у селу Прековце код Новог Брда, која је у почетку помагала и хранила 86 корисника, али се временом рад кухиње проширио, отворене су нове народне кухиње, тако да сада има 432 корисника и четири школе, где се свакодневно достављају оброци за све који су на списку угрожених.

Током 2007. године, ангажовањем г-ђе Светлане, снимљен је и приказиван документарни филм „Кад би хлеба било више“ широм Србије и Републике Српске, па и у иностранству, што је

допринело да се прикупи велика количина помоћи у гардероби и у основним животним намирницама. Помоћ је стизала из многих Епархија СПЦ: бањалучке, захумско-херцеговачке, зворничко-тузланске, београдско-карловачке и других. Помоћ нашем народу преко „Мајке девет Југовића“, достављале су помоћ и друге невладине и хуманитарне организације, као Фонд принцезе Катарине, међународна организација ЦРС, Координациони центар за Косово и Метохију, идр.

На основу извештаја протинице Светлане Стевић, у плану је отварање још две Народне кухиње у селима Бинач и Могила у општини Витина. У циљу омогућавања овог подухвата снимљен је још један документарни филм под називом: „Само хлеба и слободе“, што самим својим називом јасно говори шта нашем народу недостаје на Косову и Метохији. Ако буде слободе, људи ће своја имања обрађивати па ће бити и хлеба, те самим тим ће престати потреба за постојањем ових Народних кухиња.

Поред тога, ова организација годинама организује у више тура летовање деце са Косова и Метохије у пригодним камповима у Грчкој, што има великог значаја не само за нашу децу, која макар и на кратко време, могу да забораве тешку и сурову стварност код куће, него и за продубљивање братских и хришћанских односа два народа – српског и грчког.

Сличним активностима се бави и НВО организација „Мати Татијана, манастир Грачаница“ из Новог Сада коју води госпођица Љиљана Каранов. Ова организација је основана 2005. године, и помаже манастире и народ на Косову и Метохији, као и оне који су прогнани у задњих девет година, и који се налазе по разним колективним центрима широм Србије. Захваљујући пожртвованом раду г-ђице Каранов током 2007. године организовано је низ хуманитарних активности, као и две донаторске вечере (у Новом Саду новембра 2007. и Београду 20. јуна 2008. године), прикупљено је преко 47 тона разне хуманитарне робе која је, углавном, стизала из Грчке, а састојала се у основним животним намирницама.

Убризи за наш народ, посебну мисију врши трећа хуманитарна организација „Свети Јован Милостиви“, коју води монахиња доктор Ирина (Петровић), сестра манастира Грачанице, која је у сарадњи са другим лекарима из болнице „Симонида“ организовала

покретну амбуланту, где једном недељно са стручном лекарском екипом, епархијским амбулантним возилом, обилази српска насеља и енклаве у којима нема лекара, пружајући неопходну медицинску услугу потребитима, па и сваку другу врсту помоћи. Овакав рад сестре Ирине веома је цењен и поштован од стране нашег народа.

Исто тако на пољу обнове наших порушених светиња, у протеклом периоду много се радило, иако у изузетно тешким ујсловима. Само у 2007. години извођени су обимни и значајни радови у многим нашим манастирима и црквама широм Епархије. Посебно обимни радови су извођени у манастиру Високи Дечани на изградњи нове котларнице и радионица, и завршених радова на манастирској кухињи и трпезарији. У великом су замаху и радови на обнови манастира Бањске, који се одвијају према генералном пројекту који обухвата обнову не само манастира, него и насеља Бањска, као и Бање у том насељу.

Осим ових поменутих активности на обнови наших светиња, а захваљујући спремности Министарства за Косово и Метохију, као и Министарству вера, да финансијски подрже приоритетне радове на нашим црквеним објектима, по програму за 2007. и 2008. годину, неки радови су приведени крају, а неки су тек започети. И овом приликом треба нагласити да су сви задати планови у оквиру приоритета успешно реализовани, захваљујући ангажману нашег „Епархијског центра Раде Неимар“, који по Нашој одлуци и под Нашим надзором води бригу у домену градитељства црквених објеката у Нашој Епархији. Поједини објекти на којима се изводе радови по пројекту, због обимности радова и технолошког процеса изградње и динамике финансирања, захтевају вишегодишње ангажовање.

И на крају бисмо још једном нагласили да самовољним, једностраним и незаконим проглашењем Независности Косова 17. фебруара од стране Шиптара, српски народ и Српску Православну Цркву на Косову и Метохији довело је у изузетно тежак положај. И поред још увек присутне међународне заједнице у лицу УНМИК-а и КФОР-а, сваким даном се осећа да Албанци постепено преузимају све више ингеренција по питању власти, што се одражава кроз смањења и онако оскудних слобода за наш народ. Контролише се све што долази на Косово и Метохију,

и лекови и хуманитарна помоћ, и људи. Па ипак, Срби који су у протеклих девет година преживели најтеже време до сада, одлучни су да остану и даље на својим вековним огњиштима, будући свесни да је ово самопроглашење независности само један вид привремене окупације, која ће кад-тад (а уверени су ускоро) бити укинута, а Косово и Метохија враћени у уставно-правни поредак државе Србије.

Наш народ у том смислу очекује велику подршку мајке Србије, али и целокупног нашег народа, независно где се он налази. Но пре свега, Наша држава и наша Црква дужни су да и у будуће предузимају све потребне мере како би се повратак прогнатих Срба на Косово и Метохију убрзао и повећао, да би се истовремено са процесом масовнијег повратка избеглица, одвијао и процес планске, осмишљене и одрживе обнове свих преко 150 до сада порушених и оскрнављених цркава и манастира. У том смислу на нама је велика историјска и морална одговорност. Уздамо се у Бога да ћемо у томе истрајати.

Хвала Вам

Епископ рашко-призренски
+ АРТЕМИЈЕ

ДОГМАТИКА

Преподобног Максима Исповедника О ДУШИ (трактат)

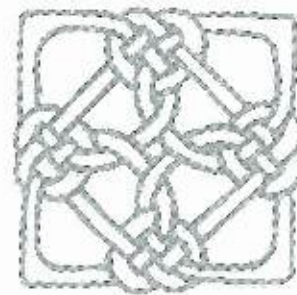
У новије време (крај прошлог и почетак овога века) у животу наше Цркве, како у практичном животу (богослужења, правоживља и др.) тако и у теологији, појавиле су се многе девијације, па и отворене и очигледне заблуде (да не кажемо јереси, иако је то прави назив за многа новачења). Најизразитије, и нешто што је верни и благочестиви народ прво уочио, и против тога се спонтано (и оправдано) побунио било је учење о смртности душе. Велика се прашина дигла око тога. Полемисало се, као у стара времена, како на највишим нивоима (црквене пуноће), међу епископима и свештенством, тако и у обичном народу, по трговима, улицама, пијацама. Свак је у свом мишљењу и веровању упорствовао. Свак је износи доказе и аргументе, како је знао и умео. И, нико никога није успео да убеди у супротно. Стварала се дсоба у народу. И продубљивала.

У жељи да допринесемо превазилоажењу тог нездравог, и за многе душе пагубног стања, одлучили смо да позовемо у помоћ једног од најпознатијих теолога Свете Цркве Православне,

Преподобног Максима Исповедника, који је несумњив и непоречан ауторитет по питањима вере. Стога овде предлагемо читаоцу кратко дело тог Светог Оца: О ДУШИ (трактат), у преводу са грчког оригинала, уверени да ће његова реч затворити уста „измишљачима нове вере“. Ово дело, као и многа друга из пера овог великог Исповедника Цркве Православне написано је пре више од хиљаду и триста година, али ништа није изгубило од јасноће и своје богословске дубине.

Поред овог кратког дела, Преподобни Максим се бавио питањем душе и у два своја писма. Тако у шестом писму Епископу кизичком Јовану (PG 91, 424), он поново и свестрано истражује питање бестелесности душе, док у седмом писму презвитеру Јовану (PG 91, 433), Преподобни истражује питање стања душе после смрти и доказује да душа и после смрти задржава своју разумну енергију и не лишава се ниједне своје природне силе, што такође, непобитно сведочи о бесмртности душе, као што је и овде, у овом трактату, показано и доказано.

Епископ Артемије (Радосављевић)

Блаженог Максима Монаха* О ДУШИ

Пре свега ћу поставити критеријуме којима душа може бити схваћена. Затим, кроз шта се показује њено постојање. После тога, да ли она има своју одређену суштину, или је њена суштина неодређена. Иза тога следи, да ли је (душа) проста или сложена. Затим, да ли је смртна или бесмртна. И најзад, да ли је она разумна или неразумна. Сва ова питања, у већини случајева, би се поставила у разговору о души, јер су то најглавнија питања која могу окарактерисати њено својство. Као доказе за утврђивање онога што истражујемо користимо опште појмове, којима ће јасно бити потврђено оно што имамо у рукама¹⁾. А ради краткоће и ради користи држаћемо се само оних расуђивања која су неопходна за предмет истраживања који ће сада бити доказан. Да би схватање било јасно и лако, увешћемо и извесну опремност за суочавање са супротним аргументима. Дакле, започнимо слово.

* Свети Максим Исповедник

1) Тј. оно што истражујемо.

Шта је критеријум за схватање душе?

Све што постоји спознаје се чулима, или се појима умом. И оно што потпада под област чула има довољан доказ саму чувственост, јер заједно са уочавањем у нама се ствара и представа о датом предмету. Али оно што се појима умом не спознаје се само по себи, него на основу супротнога²⁾. Тако и душа, будући непозната, не спознаје се сама по себи, него управо из својих пројава.

Постоји ли душа?

Тело наше покренуто, или се покреће споља или изнутра. А да се не покреће споља јасно је по томе што се оно не покреће на начин као кад га неко гура или вуче, као што се, на пример, померају бездушни предмети. Изнутра, опет, покретано, не покреће се на природан начин, као, на пример, ватра. Јер ватра не престаје да се креће све док не престане да буде ватра, као што тело, поставши мртво, не креће се, остајући телом. Према томе, ако се тело не покреће споља, као што се померају бездушни предмети, нити природно као, на пример, ватра, онда је очигледно да га покреће душа, која му и живот даје. Ако се, дакле, показује да душа даје живот нашем телу, онда је јасно да се сама по себи душа спознаје на основу онога што јој је супротно³⁾.

Да ли је душа суштина?

Да је она суштина показује се из следећег: најпре, природно, треба да буде речено шта је дефиниција суштине, будући да је она суштина. Затим, каква је та суштина будући да је једна и иста по броју, али је способна да прима стања супротна једно другом.

2) Тј. оно што се спознаје духовно, не може бити спознато само по себи, него на основу спољашњих „чулних“ пројава, које потпадају под област ствари које се спознају чулима; духовно се, дакле, спознаје на основу онога што му је супротно, тј. на основу чулног.

3) Тј. на основу тела.

По свему је јасно да душа прима супротна стања иако не одступа од своје природе. У њој се могу видети праведност и неправедност, храброст и плашљивост, целомудреност и неуздржаност, стања која су супротна једно другом. Ако се, дакле, својство суштине изражава у способности примања стања која су супротна једно другом, онда је јасно да и за душу важи иста таква дефиниција. Дакле, душа је суштина. Затим, ако је тело суштакство, онда је неопходно да је и душа суштакство. Јер не може бити да оно што се оживљава има суштину, а оно што га оживљава да нема суштину. Зар се може рећи да ће оно што је ништа и нема своју суштину бити узрок онога што има своју суштину? Или, опет, ако нешто има живот у другоме, и без тог другог не може постојати, који ће онда безумник рећи да је оно узрок тог другог од кога има живот?

Да ли је душа бестелесна?

Горе је показано да се душа налази у телу. Треба, дакле, видети како се она налази у телу? Ако је додата телу као што камичак стоји уз камичак, онда је и душа тело. Онда се не може говорити да је читаво тело прожето душом, јер је (у том случају) душа додата само једном његовом делу. А ако се она помешала и стопила са њим, онда за душу треба рећи да је сложена из много делова, а не да је проста, што се одбацује самим појмом душе. Јер оно што је састављено из више делова може бити и дељиво. Оно што може бити дељиво, то је и растављиво. Оно што може бити растављено, то се састоји из делова. Оно што се састоји из делова, то има три димензије. Оно што има три димензије, то је тело. Кад се тело дода телу, то ствара гомилу. А душа која се налази у телу не ствара гомилу, него га оживљава. Није, дакле, душа тело, него је бестелесна.

Још: ако је душа тело, да ли се она покреће изнутра или споља? Нити се покреће споља, зато што се не гура и не вуче као бездушни предмети; нити се покреће изнутра, као што се покрећу бића са душом, јер би било неумесно говорити „о души душе“. Она, свакако, није тело: дакле, бестелесна је.

И опет: ако је душа тело, има ли (она) чула својства и храни ли се? Не, она се не храни. И ако се храни, не храни се телесно, као (што се храни) тело, него бестелесно, јер се храни речју и мишљу⁴⁾.

Стога, она нема чулна својства, јер (очима) се не може видети ни праведност, ни храброст, нити ишта од таквих појава, јер су оне својства душе. Она, заиста, није тело. Дакле, она је бестелесна.

Да ли је душа проста?

Да је душа проста показује се, углавном, оним чиме је доказано да је бестелесна. Ако она није тело, јер је свако тело састављено, а оно што је састављено сложено је из делова, а она (душа) није многоделна. Будући бестелесна она је проста, јер није састављена из делова.

Да ли је душа бесмртна?

Ја мислим да оноем што је просто (по својој природи) следује бесмртност. А на који начин долазимо до таквог закључка? Слушај. Ниједно од постојећих бића није пропадљиво само од себе, будући да у почетку тога није било. Јер оно што је пропадљиво пропада деловањем нечега супротног њему. Због тога све што је пропадљиво, то је растављиво. А растављиво је сложено. А сложено је многоделно. Оно што је из делова састављено, јасно је да се састоји из различитих делова. А оно што је различито, то није истоветно. Према томе, будући да је душа проста и није састављена из различитих делова, те будући да је несложена и нерастављива, она је због тога непропадљива и бесмртна.

И опет, оно што се покреће од нечега другог, нема у самом себи животну начело, него га добија од покретача, и постоји све док је поседовано од те покретачке силе. А распада се тим престане то дејствујуће начело. Оно, пак, што се не покреће од

4) У оригиналу: „Λογος“.

нечега другог, него има способност кретања само од себе, као што је душа самопокретна, никада не престаје да буде, јер оноем што је самопокретно следује то да је увек покретно⁵⁾. Оно што се увек креће, непрестано је. Оно што је непрестано, бескрајно је. Бескрајно је непропадљиво. А непропадљиво је бесмртно. Према томе, ако је душа самопокретна, као што је горе показано, онда је она непропадљива сагласно приложеном закључку.

И још: ако све пропадљиво пропада због сопственог зла, онда оно што не пропада сопственим злом, непропадљиво је. Зло је оно што се противи добру, стога га оно и разрушава. Јер тело нема другог зла осим страдања, болести и смрти, као што су и његове врлине – лепота, живот, здравље и снага. А зла душе су страшљивост, раскалашност, завист и томе слично. Па ипак, све то не лишава њу живота и кретања. Дакле, она је бесмртна.

Да ли је душа разумна?

Да је наша душа разумна, свако ће показати на основу много чега, а пре свега по томе што је сама и пронашла (разне) вештине⁶⁾ које су корисне у животу. Јер нису се вештине појавиле тек тако, или случајно, јер нико не може рећи ни доказати да су оне неделотворне и бескорисне за живот. Дакле, ако вештине доприносе оноем што је корисно у животу, онда то што је корисно заслужује да буде похваљено. А оно што је за похвалу створено је разумом. Вештине су открића душе. Дакле, наша душа је разумна.

Затим, пошто наша чула сама по себи нису⁷⁾ довољна за поимање ствари, показује се да је наша душа разумна. Јер, за разумевање бића ми се не задовољавамо само чулним доживљајима, јер не желимо да будемо обманути у погледу њих. Ево, на пример: ствари које су различите по природи, – да ли су једнаке по облику и сличне једна другој по боји? – чулно осећање је немоћно да

5) У латинском преводу пише овако: „Зато што силу, захваљујући којој се пешто креће само по себи, увек прати сила захваљујући којој се оно увек креће“.

6) „τας τέχνας“ – уметности, запатске вештине, наука.

7) Она негација је пропуштена у грчком тексту, али смисао текста који следи захтева да она овде стоји. Латински превод је сачувао опту негацију.

расуди. Будући неразумна, чулна осећања могу да нам пруже само лажну представу о стварима, док их ми постижемо разумом. А да је заиста све тако, видимо по томе што оне појаве чије постојање, облик, боју и тд. органи чула преносе уму (чиме се и ограничава њихова улога) душа затим уме да употреби на корист, да направи избор и претвори их у оно што нама одговара. Према томе, ако постојећим стварима органи чула, будући неразумни, могу дати лажну представу⁸⁾, постоји ум⁹⁾ који о свему расуђује, и све истински спознаје као што јесте. Ум је разумни део душе. Дакле, душа је разумна.

Још: ми ништа не спроводимо у дело од онога што најпре нисмо себи представили. То није ништа друго до вредност душе. Јер ум јој није придодат споља, као и спознаја постојећих ствари, него као да она сама мисаоним силама, из саме себе, уређује ствари. Због тога се у њој најпре прави преднацрт неких ствари, а затим се спроводи у дело. Вредност душе није ништа друго до да све чини са разумом. Јер је већ показано да она прави разлику између спознаја које јој пружају органи чула. Дакле, душа је разумна¹⁰⁾.

Шта је душа?

Суштина бестелесна, разумна, која обитава у телу, саузрок живота.

Шта је ум (vous)?

Део душе најчистији и разуман за созерцавање ствари и онога што је раније доживљено (преко органа чула).

Шта су размишљања (фречес)?

То су силе душе према нечему што се тиче ствари, које се путем разума доносе (нека врста усаглашених појмова).

8) Тј. не поимају је до краја, у потпуности, те могу погрешно да је представе.

9) У оригиналу: О vous.

10) Латински превод: „душа је обдарена разумом и разумна је“.

Шта је то начин (тропос)¹¹⁾ (обичај)?

То је оно стање душе, што је произашло из навике.

Шта је то осећање?

Орган душе, сила чула која је у стању да прима утиске од спољних ствари.

Шта је то дух (пневма)¹²⁾?

Суштина без форме, која претходи сваком покрету.

Крај (дела) Блаженог Максима Монаха „О души“¹³⁾

Превео са грчког оригинала
Епископ + АРТЕМИЈЕ

11) Латински превод је овде обимнији: „Навика душе која је због обичаја постала лака, и која се укоренила у души услед искуства“.

12) Ово се односи искључиво на функцију људске душе.

13) *Opusculum de Anima*. Migne PG. t. 91, col. 353 – 361.

ОГЛЕДИ

ИЗ КАНОНСКОГ И ЦРКВЕНОГ ПРАВА

Неканоничност премештаја Епископа

До нас допиру вести о томе како се утицајна група Епископа наше Цркве спрема да у Сабору (користећи Сабор) издејствује премештање једнога, тој групи непослушнога Епископа, са његове – на другу, мање експонирану Епископију. Не знамо да ли су ове вести тачне, уколико јесу – на шта би личио такав поступак?

Био би у складу са неканонским чланом 216. Устава СПЦ, који одређује:

„Црквене казне су ове:

а) за свештена лица оба реда: ... 4) премештај на друго место службовања ...“

Преступ који по Уставу СПЦ заслужује ову казну теже је природе. Клирик – преступник не може бити осуђен на „премештај на друго место службовања“ одлуком самога Архијереја, већ тек судом Црквеног суда (чл. 217), а иста казна повлачи и заустављање напредовања у чину и припадностима највише за три године (чл. 222).

Наведена одредба је неканонска и антицрквена. Она користи као инструмент „ватрену страст за већим добитком“ (1. канон Сардијског Сабора), коју страст Оци осуђују и, као узрок сваког зла, настоје, у многим правилима, да је из темеља искорене из свести и поступака клирика. Јер се у суштини ове казне садржи премештај са богатије на сиромашнију парохију. На тај начин се народу, који је материјално сиромашнији, од стране Цркве додељује клирик по казни, клирик који је ранијим преступом исказао у одређеној мери своју недостојност. Уместо да се исправља средством канонских казни у месту свога назначења, његова казна пада на сиромашни народ, јер је у истини такав клирик казна за народ, у мери у којој је сиромашни народ казна за њега, и у мери страсти која га је навела на преступ. Тако се расејава зло у Цркви.

Преступи који се кажњавају премештајем на друго место службовања најчешће су они који се квалификују као непослушност свеме Архијереју. Да ли је евентуално настојање да се помоћу Сабора Архијереј са своје Епископије премести на другу, инспирисано одредбом члана 216. Устава СПЦ? Или би то био почетак тихе елиминације оних Епископа, који не припадају некој другој страни Епископа, преко којих се спроводи кршење црквених канона?

Питање које се у сржи проблема намеће јесте следеће: *Да ли епископски Сабор може по својој власити да премести Епископа са његове, на другу Епископију?*

Свесни смо да у дотичној утицајној групи Епископа има и оних, за које свети Оци Деветог Помесног Сабора у 10. канону кажу:

„Који себе страстима предају, не само што се последице не боје казни, установљене светим правилима, неогсеушују чак и ругати се с њима; и изврћу их пак да задовоље страсти својој, тумаче их по својој вољи, тако да, занешени страшћу, по ријечима Григорија Богослова, за зло не само што се не сматрају одговорнима, него га држе чак дјелом божанственим...“.

Но, како Црква живи светињом, а не овоземаљском утицајношћу и силом, то ћемо одговор на истакнуто питање потражити у светим канонима.

„Епископ нека не прелази из једне области у другу, било по самовољном усртају, било да га народ присиљава, било да га Еписко-

пи принуђују; него мора остајати при Цркви, за коју је из почетка од Бога изабран, нити смије исту остављати, сходно установљеној прије о овоме наредби“ (21. канон Антиохијског Сабора).

Канон потпуно забрањује прелаз, усртај и премештај Епископа из једне Епископије у другу. Он не може, тј. не сме, прећи у другу Епископију ни самовољно, ни под притиском – било народа, било осталих Епископа, односно Сабора. Канон овом одредбом забрањује не само Епископу да пређе, него он забрањује и осталим Епископима да га на прелаз принуђују. Ако би тај ипак прешао на другу Епископију, био би то заувек незакон чин. Јер је у томе ирелевантна његова евентуална добровољност, и исто тако и одлука (принуда) Сабора. Као што остали Епископи (одн. Сабор) не смеју Епископа да принуђују на прелаз, тако ни дотични Епископ не сме да попусти и да пристане на прелаз са своје, на туђу Епископију.

Канон упозорава, да је избор (постављење) тога Епископа за његову Цркву (Епископију) био од Бога. Канон обзиром на то установљава, да ни због ког разлога Епископ не сме остављати своју Епископију, ону за коју је из почетка од Бога изабран, те да мора остајати при њој. Такође, канон се позива на прије о овоме установљењу наредбу. Која би то била установа, тј. наредба.

Антиохијски помесни Сабор одржан је недуго по Првом Васељенском Сабору, од ког прима одлуку о Пасхалији (в. 1. канон Антиохијског Сабора), а иначе Антиохијски Сабор се бавио учвршћивањем одредаба Апостолских канона.

„Због многих смутњи и раздора што бивају, нашло се за добро са свијем уништити обичај који се противу Апостолскога правила укорењено у појединим мјестима, и установити, да никакав ни Епископ, ни презвитер, ни ђакон не смије прелазити из једнога града у други. Који, и последице ове наредбе Светог и великог Сабора, буде тако што предузео, ... посао тај нека буде са свијем ништав, и он нека се поврати цркви, за коју је за Епископа, или презвитера постављен био“ (15. канон Првог Васељенског Сабора).

Побуђен је био Први Васељенски Сабор да изда ову установу („нашло се за добро“), јер је у појединим областима завладао недопустив обичај, који су Сабори тих области сматрали законитим. А састојао се у томе што су Епископи (и ниже свештеноство) прелазили, тј. напуштали управу своје Епископије и преузимали управу друге, и то за стално. Свети Оци овај обичај

тих Епископа и тих Сабора, као противан Апостолском правилу настоје сасвим уништити. И наређују да се такви прелази имај сматрати сасвим ништавним, што значи да га помесни Сабори не могу убудуће благословити, а који се Епископ нађе да је ипак прешао на другу Епископију, има се вратити оној, за коју је из почетка за Епископа постављен био.

Колико свети Оци непомићном сматрају установљену ову наредбу, примером нека послужи случај светог Григорија Богослова. Светитеља је 372. године Сабор поставио за Епископа незнатног места Сасима. На Другом Васељенском Сабору постављено је питање законитости његовог премештаја на трон цариградских Епископа. На критике, сам је признао да такав премештај јесте новина и противзаконитост. Додао је да је себе на цариградском трону видео само привремено, у циљу борбе против аријанаца, тј. све у ишчекивању постављања достојног мужа на цариградски трон (в. Migne PG 35, 300). Свети Никодим Агиорит у тумачењу 16. канона Деветог Помесног Сабора каже:

„Чак иако неки истичу Григорија Богослова да је се повукао са Епископије, ... нека науче да се није повукао са своје Епископије, која је била Сасимска, него са стране, или Назијанске, као што он сам о томе обавештава“ (Пидалион).

Дакле, и Антиохијски Оци, и Оци Првог Васељенског Сабора, имају у виду исти Апостолски канон, кога тумаче својим установама, којима каснији свети Сабори и Оци следе. То је 14. канон Апостолски:

„Епископ не смије, оставивши своју Епархију, заузимати другу, ма и од многих на то наговаран био, осим случаја ако буде какав оправдани узрок, који га побуђује да то учини, као изглед, да може вишу корист својом благочастивом ријечи принијети онима, који су тамо; али и ово не може учинити по себи самоме, него по суду многих Епископа, и послје врло многе молбе“.

Епископ не сме, оставивши своју Епархију, заузимати другу. Сми-сао је јасан. Епископ не сме заузимати другу (удову или не) Епископију, нити оставити своју. Две су ствари забрањене: остављање своје Епископије, и заступање друге. Наговарање многих (Епископа, или народа) у том смислу, није релевантно за постојање забране. Епископ не сме попустити пред таквим изазовима. Сагласје ове одредбе са 21. канонима Антиохијског Сабора је потпуно!

Канони забрањују трајно остављање своје Епископије, и за-зимање друге, тј. редовно управљање другом.

Међутим, канон (14) не забрањује изузетно и привремено удаљавање са своје Епархије (што подразумева враћање истој) у циљу помагања Епископу те друге Епархије, или како канон каже: „осим случаја ако буде какав оправдани узрок, који га побуђује да то учини, као изглед да може вишу корист својом благочастивом ријечи принијети онима, који су тамо“. Али и то само по утврђеном поступку, а не самовољно.

Изузетак од опште забране остављања своје Епископије канон допушта само у предвиђеном случају, тј. онда кад Епископ може „на (одређено) време поћи у другу Епархију да поучи и да упутити на добро дотични народ“, премда је жив и здрав редовни Епископ те друге Епархије (в. Зонара, Атинска Синтагма II 18). Поћи на време – значи поћи привремено, на неко одређено краће време, односно само до испуњења узрока који је допустио изузетак, после чега следи повратак својој Епископији.

Тумачећи овај део канона, у Пидалиону се на основу коментара Доситеја Јерусалимског и Арменеопулоса закључује: „описани премештај Епископа по овоме канону само је на време, а не заувек, ради користи народу, те поново да се врати у своју Епархију“. Све је ово у складу са речима које је свети Григорије Богослов објашњавајући свој премештај упутити Оцима Другог Васељенског Сабора.

С четрнаестим канонима Апостолским је и следеће у вези:

„... кад Епископ... пође... из једне Епархије у другу, да, проникнут сујетом, послужи своме славољубљу, или ради веће свечаности у служби, пак хоће да остане тамо дуже времена, а међутијем, Епископ онога града није највјештији у учењу – нека га не презире, и често нека не проповиједа у намјери да посрами и понизи особу мјесног Епископа; јер такав изговор обично смутње изазивље; и таквим поступањем он хоће само да привуче и отме туђи пријестол, не колебајући се да запустити предану му Цркву, и да пријеђе другој...“ (11. канон Сардијског Сабора).

Сардијски Оци обраћају пажњу на Епископе који су, покренути сујетом, злоупотребљавали гостољубље својих сасеопископа. Они су користили као изговор потребу да се помогне у учењу народа друге Епархије, чији Епископ није вешт у томе.

Они вичнији би, дакле, полазили у друге Епархије, где би као гости са дозволом месног Епископа учили и тиме постепено придобијали народ, који би затим преотимали од надлежног Епископа, односно Епископију од њеног законитог Епископа, не презајући да запусте своју Епископију и пређу на другу. Стога Оци и упозоравају Епископа који гостује у другој Епархији, да често не проповеда, те да поштује Епископа тога града, тј. те Епископије.

Појава овог лукавства није нова. Против ње је уперен 14. канон Апостолски, по којем Епископ не може поћи у другу Епархију, „по сопственој вољи, него по суду многих Епископа, и после превеликих молби“. Суд многих Епископа је потребан да би Сабор истакао потребу за помоћ другом Епископу, као и одређеног Епископа, кога сматра достојним да пружи помоћ. Превелике молбе су потребне, да би се осведочило да је тај Епископ привржен свом народу и својој епископији, те да неће покушати да отме другу, или да се у њој задржи дуго, напуштајући предану му од Бога Цркву. Епископ не сме у томе да иступа по сопственој вољи. Зато:

„... У погледу овога треба и своје вријеме установити... Зато сјетите се, да су Оци наши у прошла врсмсна установили, да, ако који свјетовњак боравши у граду, не дође у опћи збор у три недељна дана за три седмице, мора бити уклоњен од опћења. Према томе, ако је ово одређено било у погледу свјетовњака, Епископ, ако нема никакве пријекс неопходности, или тежета посла, не мора, нити је упутно, при томе штетно је, да оставља за дуже времена своју Цркву и тиме огорчава повјерени му народ...“ (11 канон Сардикијског сабора).

У погледу гостовања Епископа Сардикијски Оци су, имајући у виду 14. канон Апостолски и забрану да Епископ по својој вољи одлази у другу Епископију ради помоћи „онима, који су тамо“, установили рок од три седмице само, за боравак Епископа у другој Епархији, као госта тамошњег Епископа. Дуже бављење Епископа у другој Епископији није упутно (порађа подозрење у намере тога Епископа), штетно је (трпе послови у његовој Цркви), и огорчава поверени му народ. Временским ограничењем фактички је сужен обим послова, које Епископ – гост може предузимати.

Међутим, ако постоји прека неопходност (најезда варвара, болест, порука патријарха, или царски налог, нпр), Епископ може да продужи боравак у тој, другој Епископији, али се у свему, а

парочито у учењу, мора са дужним поштовањем односити према надлежном – канонском Епископу те Епископије.

Упоредбење овога са 18. канонем Антохијског Сабора је корисно:

„Који Епископ, пошто је постављен био, не пође у ону област, за коју је постављен, и то не по својој кривици, него или што народ неће да га прими, или због другог узрока, који од њега не потиче, такав нека и част и службу ужива, али нека се не мјеша у послове оне Цркве, у којој борави, а примиће се само онога, што потпуни епархијски Сабор, просудивши о свему установи“.

Епископ који због узрока, који од њега не потиче („пријека неопходност“) не може поћи у своју област, за коју је постављен, иако ужива и част и службу, не сме да се меша у послове Епископије у којој борави. Он не сме ни на који начин да окрњи углед и власт месног Епископа. О томе, пита ће и на који ће начин предузимати, одлучиће потпуни епархијски Сабор просудивши о свему. Можемо закључити да је боравак Епископа дуже од три седмице у другој Епископији због „пријекс неопходности“ оправдан само са одлуком епископског Сабора.

Надаље Сардикијски Оци допуштају дужи боравак од три седмице Епископу у другој Епархији и у случају да тамо има „тежег посла“. Овде се не мисли на тежи посао приватног карактера, јер 12. канон Сардикијског сабора боравак Епископа ради сабирања плодова са својих поседа, на туђој епископији, изричито ограничавају на три само седмице. Овде се у 11. канону под „тежим послом“ подразумева сложенији црквени посао. Уколико се ради о помагању Епископу и народу те друге Епископије благочестивом речју (у изобличавању јереси, нпр), тада дотичи Епископ, сагласно 14. канону Апостолском, мора поступати по суду многих Епископа и после превеликих молби.

Јасно је да је његов повратак својој Епископији условљен „тежим послом“ који га и задржава преко три седмице у другој Епископији, али и бригом о својој Цркви, јер је штетно и огорчава поверени му народ, кад он за дуже време одсуствује (уп. 11. канон Сардикијског Сабора). Ова отачка констатација, којом се унесколико објашњава канонска одлука, открива нам да тај Епископ (в. 14. канон Апостолски), за време док поучава и упућује на добро народ друге Епархије, јесте и даље једини Епископ своје

Епископије. Он и тада води старање о њој. За њу се не поставља нови Епископ, него она чека повратак свога Епископа. Ово говори о релативној краткотрајности његовог одсуствања.

Поновимо, „Епископ не смије, оставивши своју Епархију, заузимати другу, ма и од многих на то наговаран био“ и „било да га Епископи принуђују“, осим привремено, када „може вишу корист својом благочастивом ријечи принијети онима, који су тамо, али и ово не може учинити по својој вољи, него по суду многих Епископа и послје превеликих молби“.

Какав суд Сабора може принудити Епископа да, оставивши своју Епархију, заузме другу? Никакав!

Него, ако је Епископ достојан да служи, нека служи у области за коју је од Бога из почетка изабран био. Ако ли се нађе да ње није достојан, нека буде свргнут. Не може Епископ бити недостојан у једној, а истовремено достојан службе у другој Епископији. Сабор нема власти ни права да премешта било којег Епископа са његове на другу Епископију!

То премештање је искључено и у случају када Епископ „остане без своје Цркве“.

Епископ, који је због узрока, који од њега не потичу (нпр. због навале варвара), у немогућности да борави у својој области, у другој области задржава и част и службу (18. канон Антиохијског Сабора). Али,

„... установљујемо да они, који су тако постављени били, и због споменутог узрока нијесу заузели своје пријестоле, немају зато подлећи никаквоме уштрбу, и нека по правилима обављају рукоположења разних клирика, и нека уживају право сједиштва према своме мјесту и чврст и законит нека буде сваки управни чин што они предузму. Јер, потреба временна, која пријечи тачно очување права, не мора сужавати границе управе“ (37. канон Трулског Сабора).

Епископ, избегао у другу Епископију не сме да се меша у послове управљања том другом Епископијом (18. канон Антиохијског Сабора). Рукополагања, и друге управне радње он тамо сме да предузме кад се оне тичу његове области (тј. оне коју не може фактички да заузме услед навале варвара), јер с обзиром на ту своју област он у Сабору ужива право општења и седења.

Иако је тај Епископ физички изван своје Епархије, и у том смислу се за њега каже да „нема своје Цркве“, он је у црквено-управном погледу везан за своју, од варвара окупирану Епископију, као да је у њој. Зато је он дужан да чека да иста буде ослобођена, и њему и фактички повраћена. Права, која му канон док је у избеглиштву признаје, јесу у уској вези са поменутим чекањем.

„Који су за Епископе постављени били, а у Епархији, за коју су одређени, нијесу били примљени, ако такви замисле у друге Епархије насртати... имају бити одлучени... али ако почну смутње заводити и противу тамошњих Епископа нека се свргну“ (18. канон Анкирског Сабора).

Свако „нечекање“ или насртање на друге Епархије, повезано је са губитком не само поменутих права у избеглиштву, већ и са губитком Епископског чина.

„Епископ, који цемајући своје Цркве, пође у другу, у којој је пријестол упражњен и присвоји га без приволе потпуног Сабора, мора бити сметнут, ма да је изабран био и од свега народа, који је он себи присвојио...“ (16. канон Антиохијског Сабора).

Ни удове Епархије нису изузетак. Ауторитет престола удове Епархије штити потпуни Сабор. Епископ без своје Епископије не може себи присвајати упражњени престо, јер би то значило да он оставља „чекање“ своје Цркве и прелази другој.

Привола потпуног Сабора, о којој канон помиње, није привола да тај Епископ трајно попуни упражњени престо, него само привремено, па и то као изузетак учињен у интересу народа те удове Епархије, која се због прилика времена не може на време удостојити свог посебног Епископа. Ова привременост се изражава временом, док се нови Епископ тој Епископији не постави, или док се окупирана Епископија не ослободи, када се дотични Епископ истој мора вратити.

„... Свети Сабор установљује, да постављања Епископа кроз три мјесеца буду, осим случаја, да каква неотклоњива потреба не примора, да се продужи вријеме одгоде...“ (25. канон Четвртог Васељенског Сабора).

Канони не предвиђају никакву могућност да се упражњени престо попуни неким другим Епископом. Удова Епископија може добити свог редовног (личног) Епископа само постављањем (рукоположењем) свог новог Епископа.

„Исто се тако устaновљује, да никавоме Епископу посреднику не буде допуштено заузимаги онај пријестол, при коме је за посредника стављен... него мора настојати, да за годину дана нарочитога му Епископа стави..." (24. канон Картагенског Сабора).

Не само што је забрањено „никаквоме“ (било којем) Епископу, који је водио посредничко старање о народу удове Епархије, да исту запоседне, него се он, шта више, мора потрудити да иста добије свог сопственог Епископа.

Овде се подвлаче две ствари: привремени карактер старања било којег Епископа о удовој Епископији, и нужност да иста добије свог Епископа путем новог рукоположења.

Да Епископ без своје Епископије може приволом Сабора у изузетним ситуацијама добити само привремену управу удовом Епархијом, нека посведочи и следећи пример.

„По допуштењу Божијем, а због мноштва грехова“, услед најезде незнабожаца, митрополит трајануполски остао је 1347. године без своје Митрополије. Од Сабора је затражио да му се додели управа мосинуполском Епископијом, која је „недавно остала удовом“. Разабравши о свему, Сабор му је у интересу мосинуполског народа одобрио да управља истом Епископијом, али привремено, „све док Бог не допусти да се врати у своју Митрополију“ (Miklosich et Muler, Acta Patriarchatus I 260).

Прелажење Епископа са своје на другу Епископију свети Оци не само да нису допуштали, као што смо изложили, него су врло оштро кажњавали.

„Треба из самога темеља искоренити... опасну поквареност у црквеним пословима: да никакав Епископ не смије прелазити из малог једног града у други град... Према томе, је ли угодно свима, да се таково зло строжије казни, и ја мислим да такви не би морали уживати ни опћење са свјетовњацима? Сви Епископи рекоше: Угодно је свима“ (1. канон Сардикијског Сабора).

Везу Епископа са његовом Епископијом не сме раскинути ни он сам, ни народ, ни Сабор, ни варвари. Ово морају знати сви. И тај Епископ, и народ, и Сабор, и варвари.

Жељко Которанин

ИСТОРИЈА

Историјски извори о египатском монаштву

УВОД

Због веома богате и опширне историје како целокупног, тако и египатског монаштва, што је управо и главна тема овога рада, овде неће бити посебно речи о монаштву као покрету, нити ће бити изнесена учења пустињских Отаца, која су такође веома богата и опширна.

Али, с обзиром на то да ће бити изложена житија и дела пустињака, било би немогуће не осврнути се, макар и у најкраћим цртама, и на тему монашког живота, и шта оно собом подразумева.

Опште је познато, из разних историјских извора, да се хришћанско монаштво најпре појавило у Египту. Стога је пожељно видети шта је то утицало да баш Египат постане колевка монаштва.

Атанасије Велики (295–373)

Иако су почеци египатског монаштва старији од Атанасија Великог, он је био први који је открио монаштво. Први је написао житије светог Антонија, кога је лично познавао. Свети Атанасије

је био Антонијев ученик, и његов живот је написао непосредно по његовом преставању, 357. године.

Паладије Хеленупољски

Рођен око 363/5. г. у Галатији у Малој Азији. Написао је кратак опис живота првих монаха у Египту, Палестици, Сирији и Малој Азији у својој збирци „*Лавсаик*“. Написао ју је око 419–420. г. У њој су описани животи око 130 подвижника и подвижница, које је Паладије лично упознао или о њима дознао од других. „*Лавсаик*“ преставаља прворазредни извор за историју раног монаштва на Истоку, како мушког тако и женског¹⁾.

У црквеном типичу је чак установљено читање *Лавсаика* на богослужењима у току Свете Четрдесетнице.

Патерикон

Монашка збирка изрека и подвига најранијих египатских монаха од 3. до 5. века. *Патерикон* је до данас сачуван на грчком језику. То је збирка мудрих изрека са испричаним догађајима из живота светих: Антонија, Арсенија пустињака, Јована Колова, Макарија Египатског, Памва, Пимена, Данила, Сисоја итд. *Изреке* су прво преношене усмено на коптском језику, а записиване тек од 4. века. Скупљачи ових изрека били су њихови непосредни ученици, а постоји и основано мишљење да су то били неки од непосредних ученика Аве Пимена, што би значило да је прва збирка настала крајем 4. или почетком 5. века. *Патерикон* је написан азбучним редом и обухвата генерације египатских монаха између 320–410. године. За *Изреке* су већ знали Јован Касијан (435. г.), историчар Сократ Схоластик (450. г.), Кирил Скитополски (560. г.) и Јован Мосха (619. г.). *Патерикон* постоји у две верзије: азбучни и систематски. Монах Павле Евергетинос (11. век) спојио их је у једну збирку, додајући још и неке друге монашке списе и поделио их је у четири тома, по 50 поглавља у сваком. Та збирка се зове „*Евергетинос*“.

1) ЈЕВТИЋ, А., *Патрологија II, Источни оци и писци 4. и 5. века од Пикеје до Халкидона*, Бг., 1984., стр. 277.

Историја египатских монаха

Писац непознат. Настала око 400. г. Сачувана на грчком језику и у латинском преводу Руфина Аквилејског. Писац је изложио поуке и подвиге Јована Ликонољског и још 25 светих пустињака: Ора, Амона, Илије, Апола, Пафнутија, Павла Препростог итд.

Живот пустињских отаца

Писац ове историје је Руфин, презвитер Аквилејски. Још за живота Атанасија Великог, Руфин одлази на поклоничко путовање у Египат (2. половина 4. века) и остаје тамо пуних шест година. Блажени Јероним, који је био Руфинов савременик, ово дело приписује Руфину. Ова књига ће касније скоро у целини бити унета у Паладијев *Лавсаик*. Превод са изворног латинског на српски језик извршила је Леопела Фундић и књига први пут излази 2002. г. у издању банатске епархије.

Блажени Јероним је написао „*Житије Павла Тивејског*“.

Духовни пут – Лимонар

Веома добар извор о историји раног египатског, синајског и палестинског монаштва. Написао га је Јован Мосха (рођен 545. г. у Дамаску Сиријском). Са својим учеником Софронијем (потоњим патријархом јерусалимским 634.–638.), обишао је монашке насеобине и од тамошњих монаха прикупљао духовне поуке. Обишли су Палестину, Антиохију, Сирију, Малу Азију и Египат, где се посебно задрже у Александрији. Касније одлазе у синајске испоснице, па на Егејска острва и најзад доспевају у Рим. Овде Јован Мосха записује прикупљене поуке и приче из живота монаха и неких хришћана подвижника који су живели у свету, и тако настаје збирка „*Лимонар*“, коју Јован Мосха посвећује своме ученику Софронију. *Лимонар* садржи 219 прича или глава, испричаних из прве или друге руке. Фотије Велики сведочи и о постојању чак 304 или 343 главе.

Подаци о египатском монаштву могу се наћи и код Јевсевија Кесаријског (рођен око 265.). Његова „*Црквена историја*“ обухвата прва три века хришћанства, од оснивања цркве до 324. године.

Затим код Јована Касијана (око 360.–435. г.) у „*Разговори с Оцима*“ у 20 књига, које је најпопуларније међу свим његовим списима. Овде Касијан описује разговоре са египатским монасима. Касијан и његов пријатељ Герман су неколико година живели у Витлејему и одатле су два пута ходочастили ка пустињацима у Египту, желећи се што више упознати са монашким животом, који је у то време у Египту био у пуном цвату. Први пут тамо остану девет, а други пут три године.

О египатском монаштву писао је и црквени историчар Созомен.

Ово су најпознатији извори у којима се можемо упознати са историјом раног египатског монаштва, али нису и једини. Као добри извори могу да послуже и дела самих пустињских Отаца. О њима ће касније бити речи.

АСКЕТИЗАМ ПРЕ ХРИШЋАНСТВА И ЊЕГОВ УТИЦАЈ

Када поменемо реч аскетизам, оно нас прво асоцира на уздржање и одрицање ради виших циљева – очишћења од страсти и грехова и сједињење са Богом. Још у самом Рају Господ заповеди Адаму и Еви да се уздржавају од плодова са дрвета познања добра и зла. Прекршивши ову заповест они су изгубили Рај и постали смртни. Та казна је прешла на све њихове потомке – цео род људски. Стога сваки човек има природну потребу за уздржањем, јер је оно пут назад у изгубљени Рај и заједницу са Богом, која је појавом греха прекинута, а што уствари чини смисао и назначење људског живота. Стога се аскетизам појављује много пре појаве Хришћанства и у целим цртама има сличности са хришћанским монашким аскетизмом, мада се не може рећи дали је и утицало на развој истог.

Тако у Индији и Персији аскетизам је представљао најпотпуније умртвљење тела, које је човек икада покушао. У браманизму се уздржање сводило на умртвљење жеље, али појавом будизма аскетизам постаје много строжији. Будистички калуђер се заветовао на целибат, крајње сиромаштво, пешачењем кроз Индију и да никада не спава у селу. Сме да једе само зреле плодове. Никада не сме да убије, чак ни најмању животињу итд.

И у Египту су постојале предхришћанске аскетске заједнице. У време Птолемеја познати су пустињаци *Катаки*. Они неко време провели у усемљеништву у засебним келијама, а потом се враћају у свет.

Затим *свештеници аскейти* у Хелиополису (1. век пре Христа). Али у време појаве хришћанског монаштва нису постојали.

Затим, постојали су *имносифисти* у Теби, у 1. веку по Христу. Уздржавали су се од меса, телесних жеља и зависти.

Терапевити су били најинтересантија монашка заједница на тлу Египта. Имају јутарње и вечерње молитве. Изучавају свете списе, филозофе и вежбају се у врлинском животу. Ова секта је имала засебину сличну манастиру, на Мареотском језеру, близу Александрије. Њихово име у преводу значи „сужањ“ Божји²⁾. Ова јеврејска заједница је издана од ескте *Есена*, који су живели у Кумрану. О животу есена највише су писали они сами, а чији су рукописи пронађени у великим земљаним ћуповима у Кумранским пећинама, 1947. г. О њима је опширно писао и Јосиф Флавије, а нешто се може наћи и код Филона Александријског. Општежителни живот есена, веома је сличан општежићу хришћанских монаха. Ипак, не може се тврдити да су све горе поменуте заједнице утицале на појаву хришћанског монаштва.

ПЕРИОД МУЧЕНИШТВА НА ПОЧЕТКУ ХРИШЋАНСТВА

Појава Сина Божијег представља осовину историје човечанства. Иако је Његово учење било расветљавање свега оног што је писано у Старом Завету, оно је било нешто сасвим ново и за јеврејски народ и за остали незнабожачки свет. Многи се приклањају Христовом учењу, све остављајући и продајући због тог пронађеног бисера. Хришћанство се нагло шири, али такође наилази и на велики отпор код многобожачких народа и царева. Хришћане беспопштедно прогањају и убијају још наредна три века. Император Нерон је 64. г спалио Рим, а кривицу сваљује на Хришћане. Прогонство се наставља

2) ДОВРИЧИЋ, М., *Рано хришћанство и почетци монаштва у Египту*, Источник, Бг, год. XI, бр. 41, 2002., стр. 107.

под Домицијаном (1. век) у Малој Азији, јер хришћани одбијају да се клањају императорима као боговима. У 2. веку прогони постају учесталији, а у 3. веку прогони хришћана добијају системски облик. Император Септимије Север 202. године доноси едикт о прогону свих Јевреја и Хришћана. Половином 3. века император Деције доноси наредбу да се убије свако ко не принесе жртву римским боговима. Диоклепијан 303. године доноси едикт о спаљивању хришћанских књига и обавези жртвоприношења римским боговима. Тек Галерије, 311. године прекида прогоне Хришћана, потом Константин Велики 313. године доноси едикт о толеранцији према хришћанима и најзад цар Теодосије, 387. године легализује Хришћанство и проглашава је за једину званичну државну веру. Међутим, идол девствености и одрицања од света, развијао се од самог почетка упоредо са мучеништвом. „Одласком у пустињу хришћани су могли неометано да практикују своју религију без обзира на прогоне“³⁾.

Ипак, мучеништво је уско везано за појаву монаштва које је и само један вид мучеништва, али бескрвног. Престанком мучеништва, монаштво је само наставило „оно што је мучеништво оваплоћавало и изражавало“⁴⁾. Монаси су тако одавали почаст свим пострадалим хришћанским мученицима, који су проливањем своје крви поставили темељ Цркви Христовој, замењујући физичко „црвено мучеништво“ „белим мучеништвом“ – умирањем свету и живећи у телу као ван тела.

Аскетизам добија свој пуни и прави смисао и циљ тек у хришћанском монаштву, које је нашло свој идеал „у богочовечанској личности Исуса Христа, који је први и највећи хришћански монах“⁵⁾.

„Монаштво као посебан покрет није постојало у прва три века у Цркви, али је постојало као свецелосно – целомудрено – девствено – посвећење себе Христу као Небесном Женику сваке душе и целе Цркве“⁶⁾.

3) исто., стр. 110.

4) ШМЕДАН, А., *Историјски пути православља*, Цетиње, 1994., стр. 145.

5) RADOŠEVIĆ, S., M., *Monaška civilizacija 1*, Bg., 1994., стр. 91.

6) ЈЕВТИЋ, Нав. дело, стр. 269.

ХРИШЋАНСКИ ПОДВИЖНИЦИ ПРЕ СВ. ПАВЛА И СВ. АНТОНИЈА

Трагови монаштва налазе се још у Старом Завету, у личности пророка Илије, Јелисеја и других пророка, као и у личности Претече и Крститеља Господњег Јована.

Али, тек у Новом Завету монаштво се појављује у потпуно савршеном виду. „Свети Василије Велики у самој заједници Господа Исуса Христа и Апостола види праслику монаштва“⁷⁾.

Апостоли Јаков – брат Господњи, Јован и Јаков – синови Зеведејеви, затим апостол Павле, још пре призива Господњег нису ступили у брак и тако су заувек остали девственици. Остали, поставши безбрачни, „свецело се посветише служењу Господу“⁸⁾. Кћери Филипове осташе у девствености. Затим, првомученица Текла која је оставила свог женика; па Зинаида и Филонида, које све оставивши дођоше у Тиваиду и подвизаваху се у некој пећини, док их не пронађоше незнабошци и побише камењем. Света Евдокија је пре обраћења била блудница. Касније ступи у двојачки манастир у пустињи 96. г., где се подвизаваше до своје мученичке смрти 152. године. Из 2. века познати су „свети Фронзон, који је под својим руководством имао 70 монаха и који је саградио манастир у пустињи Нитријској“⁹⁾. Затим, свети Наркис, епископ, повуче се са епископског престола и оде у пустињу, оставши у тој до краја живота. Света Евџенија Римљанка, која се у виду монаха подвизавала у мушком манастиру, касније је основала женски манастир. Из 3. века познати су свети Никон, свети Галактион и Еписџима – беху обручени у свети брак, али договором одадоше у девству и удалише се, ступивши он у мушки, а она у женски манастир. Касније мученички пострадаше. Затим свети Пансофије; света Анастасија Римљанка, која беше сиротица без родитеља. Прими је игуманија Софија у неком осамљеном женском манастиру ради васпитања, али када Ана-

7) РУФИН, презвитер, *Књига живота пустињских монаха – историја монаха у Египћу*, Вршац, 2002., стр. 21.

8) исто, стр. 22.

9) исто, стр. 24.

стазија одрасте, остаде и даље у дeству служећи даноноћно Господу. Пострадала мученички. Свети мученик *Мојсије*, године 233. удаљио се у Раитску пустињу, и затекао пустињаке коју су се ту већ населили. Египатски монах *Амоније* је као очевидац описао погибију раитских пустиножитаља од руке Сарацена и посведочио да је међу њима било и таквих који су се подвизавали и по седамдесет година у пештерама и осамљеним келијама.

ПОЧЕЦИ И РАЗВОЈ МОНАШТВА У ЕГИПТУ

Монаштво као хришћанска институција настаје половином 3. века, а развија се нарочито у 4. веку, и то у Египту. Оснивачима пустињског отшелничког живота сматрају се Павле Тивејски и Антоније Велики. „Блажени Јероним наводи да је први монах уопште био Павле из Тиваиде, који је, бежећи од цара Декија, дошао у Арапску пустињу“¹⁰⁾.

Код Атанасија Великог стоји податак, да су, „док је Антоније још био млад, већ постојали манастири и старци који су одлазили у околину својих села да живе издвојено“¹¹⁾.

Најранији испосници у источној пустињи Египта сигурно започињу свој подвижнички живот отприлике кад и пустињаци у Нитрији и Скиту, ако не и раније. Једна монашка заједница живела је на острвима Црвеног Мора, источно од ал-Гардакаха. Бројне археолошке ископине доказују да су пустињски оци живели по пећинама, како у источној пустињи тако и у Тиваиди. Пустињски оци су највише насељавали ове три локације у пустињи *Вади-Натруну* (Скит, Келија и Нитрија), западно од делте Нила. Платина *Нитрија* се налази око 50 км северно од данашњег села у Натруну. Паладије је, приликом своје посете Нитријским пустињацима 391. г., срео око хиљаду монаха. *Келија* се налази североисточно од Скита. За *Скит* нема података да је био насељаван пре доласка светог Макарија Скитског. Он је био станица понајвише коптских

монаха. У Вади-Натруну данас има четири манастира: Барамус, Макар, Бишој и Сирианс.

Горња и Доња *Тиваида* су пустињске области у југоисточном делу Египта, где је монаштво процветало већ у 4. веку у свим својим облицима. „То су крајеви недалеко од данашњих градова Луксора и Карнака“¹²⁾. Локација *Келија* је била изгубљена. Тек од 1964. г. француски и швајцарски археолози у наредних десет година врше ископавања, и откривају да су се монашке насељивости овде простирале на око 100 км². Ископине показују да се овде водио углавном полу-пустињачки живот.

ЖИТИЈА ЕГИПАТСКИХ МОНАХА

Свети Павле Тивејски

О светом Павлу Тивејском зна се врло мало. Блажени Јероним каже да се он повукао у пустињу за време Декијевог гоњења хришћана. Паладије тврди да је он био први пустињак јер је, како каже, лично видео када су ученици светог Антонија сахранили светог Павла. Што се тиче године рођења Павла Тивејског, имамо различите податке. У *Прологу* Владике Николаја стоји да је умро 342. г., а да је поживео 113 година, што значи да је рођен 229. г. Презвитер Руфин наводи да је рођен у Тиваиди 228. г. за владе Александра Севера (222–235.)¹³⁾. Владика Атанасије (Јевтић) наводи 234. годину као годину рођења св. Павла. У пећинској гробници манастира светог Павла, код јужног зида, налази се мермерни гроб на којем пише: „Рођен у Александрији 228. по Христу, умро 343.“¹⁴⁾ Светог Павла пронашао је свети Антоније. Руфин каже да је Антонију Духом Светим откривено да постоји савршенији монах од њега, и он, већ као 90-годишњи старац, крену на пут по пустињи у потрази за тим монахом. Након неког времена Антоније пронађе Павла. Поклонише се један

10) ДОБРИЧИЋ, Нав. дело, стр. 111.

11) исто, стр. 111.

12) МОСХА, Ј., *Лимонар или Духовни луг*, мп. Соколица, 2001. стр. 225.

13) РУФИН, Нав. дело, стр. 31.

14) RADOŠEVIĆ, Нав. дело, стр. 106.

другоме и бацивши се у загрљај, поздравише се: „Антоније! – ускликну Павле. Павле! – узврати му Антоније. Сам Господ открио им је којим ће именима ословити један другог“¹⁵⁾. Тада Павле Антонију исприча свој живот. Рођен је у имућној хришћанској породици у Доњој Тиваиди. Беше му 15 година када остаде без родитеља. Имање наследи са својом старијом сестром, која већ беше удата. Њен муж идолопоклоник, пожелe да узме и Павлов део имовине, те запрети Павлу да ће га издати као Хришћанина ако му не уступи и свој део. Павле је ионако, ирема још млад, преглео земаљска блага, те даде и свој део сестри и удаљи се у пустињу. Настанио се у пећини на Јужном Калалаху. Живео је сам. Храну су му доносили звери и птице. Од када је дошао тамо, није видео људско биће док га не пронађе свети Антоније, који и остаде неко време код њега. Владика Атанасије каже да је Антоније био Павлов ученик¹⁶⁾. Може бити да је онда Антоније код Павла провео скоро годину дана, односно до самог упокојења светог Павла. То је отприлике био период између 341–342. г. Антоније је тада већ имао монахе под својим духовним руководством. Јер, како каже Руфин, када се Антоније вратио назад, његови ученици су га питали где је био тако дуго. А и сам Павле рече Антонију да га је сам Бог послао да тело његово прекрије земљом. Уз то још додаде: „Ти још треба да поживиш на корист браћи својој. Врати се у обитељ и донеси рухо које ти је поклопио епископ Атанасије.“¹⁷⁾ Антоније овако и учини, али када се вратио Павлу, овај се већ био престабио у Господу. Тада Антоније обуче тело Павлово у оно рухо које је донео и часно га сахрани уз помоћ два лава, а Павлово одело узме са собом, те га облачаше о празницима. Предање вели да су мошти светог Павла 1240. г. пренесене у Цариград, а одатле 1381. у Венецију, а нешто касније у Будимпешту. Свети Павле Тивејски празнује се 15. јануара по старом календару.

15) РУФИН, Нав. дело, стр. 30.

16) ЈЕВТИЋ, Нав. дело, стр. 279.

17) РУФИН, Нав. дело, стр. 36.

Свети Антоније Велики

Свети Антоније рођен је у имућној коптској хришћанској породици. Родом је из села Кома, које се налазило на источној обали реке Нила, јужно од Мемфиса. То је данашњи Киман ал-Арус, место 75 км јужно од Каира. Није био школован, али родитељи су га научили читању и писању на коптском језику и пружили му хришћанско васпитање. Када напуну 18 година, родитељи му се упокојише. Он своју малолетну сестру повери неким својим рођацима, па затим сво имање раздаде сиромасима и удаљи се на пусто место недалеко од свог насеља, где се подвизавао 15 година у некој гробници. Године 285. отиде дубље у пустињу и настани се на источној обали Нила у Писпиру, у Средњем Египту (данашњем Даир ал-Мајмуну). Ту проведе 20 година у самоћи. Међутим, чувши о његовом свеном животу, многи су долазили по духовне поуке и насељавали се у оближњим пећинама, живећи под духовним руководством светог Антонија. Око 305. г. Антоније, овде у Писпиру, организује заједницу монаха у виду монашког насеља, са посебним кућицама и у свакој по два до три монаха, што тада беше новина. Овај облик монаштва зове се лавриотски или полу-пустињачки. Године 311., у време Максимијановог гоњења, Антоније са неколико монаха сиђе у Александрију да пострада за Христа, али се то, по Божијем промислу, није догодило. Када престаде гоњење, Антоније се поново врати у пустињу у Писпиру, где остаде кратко време, а потом пређе у Арабијску пустињу на обали Црвеног Мора, под планином Колзима. Убрзо се и овде око њега стече мноштво монаха, те Антоније и овде основа монашку заједницу као и у Писпиру, али настави да живи изолованим, аскетским животом. Повукао се под сами врх планине, где су му ученици доносили храну. Ту се подвизавао до краја свог живота. Антоније је још само једном посетио Александрију 338. г., на позив Атанасија Великог да му помогне у борби против Аријеве јереси. За својих 86 година подвизавања у пустињи Антоније је само два пута изашао у свет. Када га је цар Константин звао да дође у Цариград, он се за савет обрати своме ученику Павлу Препростом. Овај му рече: „Ако одеш остаћеш Антоније, ако не одеш бићеш Лава Антоније.“ Тако Антоније, послушавши свог ученика, одбије да напусти пустињу. Свети Антоније Велики

је доживео дубоку старост. Преставио се у 105. години свога живота, 356. године, у својој испосници на планини Колзими. Пред своју смрт замоли своје најверније ученике да никад никоме не открију где је сахрањен. Ипак, једно предање каже да је Свечев гроб пронађен 561. г. и да су том приликом његове свете мошти пренесене у цркву Светог Јована Крститеља у Александрији. Касније су мошти пренете у Цариград, а затим, само делови, на Запад. Спомен светог Антонија Црква слави 17. јануара по старом календару.

Преподобни Амон, епископ у Египту

Постоји неколико монаха под овим именом (око 9). Код Руфина се помињу четири, о којима ће касније бити речи. Овај Амон се 14 година подвизавао у Скиџу, борећи се највише са страшћу гнева. Око 350. године одлази светом Антонију и постаје његов ученик. После смрти Антонијеве, управљао манастиром у Писпиру. Свети Атанасије Александријски хиротониса га 362. г. за епископа у једном од градова у Египту. Свети Амон се и даље виђао са монасима, па је тако срео и Аву Пимена, Аву Пиора и друге. Упокојио се између 396. и 403. године. Слави се 26. јануара по старом календару.

Преподобни Макарије Египатски

Назван још и Велики. Рођен 293. г. у Горњем Египту. Био је син сеоског свештеника. Из послушности према родитељима ожени се, али одбије да живи са женом, јер је ценио девојаштво. Жена му убрзо умре, и он се у својој тридесетој години повуче у пустињу Скит, близу Нитријских Гора, где и остаде до своје смрти, пуних 60 година. Упознао је светог Антонија и био један од његових ученика. За велике његове трудове и смиреност Господ га обдари даром чудотворства, да је чак и мртве васкрсавао. Врло брзо стекне много ученика, па овде основа монашку заједницу. Иако се заједница увећавала, он је, по угледу на свог учитеља Антонија, читав живот провео отшелнички. Девет дана пред смрт јаве му се из онога света свети Антоније и Пахомије и наговесте

му да ће кроз девет дана умрети. Упокојио се 390. г. у 97. години живота. Његов ученик, свети Пафнутије, наследи га у управљању заједницом. Свети Макарије се празнује 19. јануара по старом календару.

Преподобни Макарије Александријски

Савременик светог Макарија Великог. Рођен у Александрији око 290. године. Крстио се тек у четрдесетој години, после чега одмах одлази на подвиг. Око 335. г. одлази у пустињски крај Келије. Добио дар прозорљивости, исцељивања разних болести и истеривања демона. Као свештеник, онслуживао је Келије и Нитрију. У Келијама оснује и манастир, где је био игуман. Паладије каже да му је једно време Евагрије Понтијски био ученик. Живео је преко 100 година. Упокојио се 394. г. За њега се везују две чувене приче. Једном га виде неки брат где пуца коп песком који потом носи узбрдо и просипа. Чудећи се, брат га пита шта то ради, на шта му Макарије одговара: „Изнуравам оног који мене изнурава“, мислећи притом на своје тело. Друга прича је о јагодама.

Евагрије Понтијски

О њему је највише писао његов ученик Паладије у свом *Лавсаику*. Евагрије је рођен око 345. г. Родом из града Ивора у Понту (Мала Азија). Свети Василије Велики га је произвео у чтеца. Године 379. одлази у Цариград код светог Григорија Богослова, тада већ архиепископа Цариградског. Овај га рукоположи у ђакон. После Григорија, остаје и даље у престоници као ђакон код Нектарија Цариградског. Тада му се десило да згреши са неком женом, због чега побегне у Јерусалим, где упознаје свету Меланију Римљанку (Старију) и Руфина, под чијим утицајем постане монах и оде у Египат. Око 383. г. настани се у пустињском насељу Келије. Ту упознаје многе египатске подвижнике. Био је ученик Макарија Великог, а неко време и Макарија Александријског. Подвизавао се исувитом строго. У Келијама остаје до своје смрти, 399. г. Био је веома учен и образован; знање је стицао како од својих учитеља, тако и самосталним изучавањем светске и црквене науке.

Међутим, на њега су највише утицала Оригенова дела, из којих је преузео погрешна учења, због чега је и сам пао у јеретичке заблуде, које касније буду осуђене на Петом Васељенском Сабору, 553. г. Али његова веома опширна и темељна монашко-аскетска дела веома су читана и практикована све до данас.

Преподобни Пахомије Велики

Пореклом Копт. Рођен 292. г. од родитеља незнабожаца, у једном селу у Горњој Тиваиди. У војсци цара Константина упознаје хришћане, под чијим утицајем се крсти у 20. години, одмах по повратку из војске, у хришћанском селу Хенобоскиону. Потом се упути у Тиваидску пустињу старцу Паламону и код њега проведе десет година као његов ученик. Пахомију једном дође мисао да би корисније било подвизавати се у заједници. Тада му Ава Паламон даде свој благослов да оснује општежитељни манастир. Око 322. г. Пахомије се настани у напуштеном селу Тавенисију, на источној обали Нила (близу Акмира). Пахомије је, из великог братољубља, имао сажалосна за неке слабије подвижнике, који су тражили спасења својим душама, али нису могли издржати суровост пустиње. Да се такви не би враћали поново у свет, Пахомије је дуго размишљао како да устроји монашку заједницу у којој би сви заједно на једном месту упражњавали подвиге, повинујући се истим правилима. Тако му се једног дана јави Анђео у оделу схимника и даде му дашчицу на којој је био исписан Устав општежитељног манастира. Анђео му рече да на том месту сагради манастир са оваквим Типиком, и прорече му да ће се ту населити многи ради спасења душа. Пахомије и његов брат Јован, који беше ту са њим, почеше зидаати манастир. Ускоро се код Пахомија стече мноштво инока, покретаних Духом Светим. Пошто је Устав био веома строг, Пахомије је у почетку попуштао братији, док се постепено не навикну на сва правила, јер се плашио да код њих не изазове одбојност према таквом начину живота. Број Пахомијевих ученика достиже и до 7000. Многи од њих су уврштени у ред светитеља, као нпр. Орсисије, Теодор, Амошије, Силуан, Јов, Пафнутије, Пекузије, Атинодор, Епониx, Сур, Псој, Дионисије, Псентаисије, и многи други. Тако се Пахомије сматра оснивачем

киновијског (општежитељног) монашког начина живота. За разлику од свих до тада постојећих монашких заједница, које су основали свети Антоније, свети Макарије и даље њихови ученици, овде је сада све било заједничко: трпеза, молитва, послушања, сиромаштво (потпуно одрицање од имовине), као некада код Есена. Пошто се број монаха брзо повећавао, Пахомије наставља са зидањем још неколико манастира. Други, већи манастир сагради у селу Пебуа. Трећи подиже у Хенобоскиону. До његове смрти основано је чак 9 мупких и 2 женска манастира. Он је био старешина (архи-мандрит) свих манастира (мандра = обор). На челу женских манастира, у којима су такође важила иста правила, била је његова сестра Марија. На челу сваког манастира био је ава са помоћником, а специјални надзорник (економ) бавио се материјалним питањима. Постоји податак да је до 5. века овде боравило и до 10.000 монаха и монахиња.

У Типику је, такође, било правила за издржљивије монахе, који су хтели да живе усамљеничким животом, што је Пахомије и подржавао; они нису били обавезни долазити на заједничку трпезу и молитву, већ су, као затворници, боравили у засебним келијама и живели на хлебу и води, које су им доносили у келију.

Пахомијев *Устав* садржи 192 ставке (правила) чији је текст сачуван у латинском преводу блаженог Јеронима из 404. године.

У овој области се 346/7. године појави епидемија куге, која је захватила и Пахомијеве манастире, од које је умрло преко стотину монаха, а од које је и сам Пахомије преминуо 14. маја 347. године. Празнује се 15. маја.

Пахомије је пред своју смрт за наследника одредио Петронија, али пошто се и он разболи и упокоји за два месеца, наследи га Орсисије. Након пет година од Пахомијеве смрти, монах Аполоније са групом монаха успротиви се строгом Пахомијевом Правилу и ава Орсисије, будући благе карави, не могаде завести ред, па се повуче са места игумана. Тада, архи-мандрит свих манастира постане Теодор који је био строг и успео да поврати ред у манастирима.

За време Пахомијевог живота манастире је посетио Атанасије Велики 330. године и од тада постао верни пријатељ Пахомијев и свега монаштва.

Ава Теодор и Орисије

Ава Теодор беше родом из Тавенисија. Управљао свим Пахомијевим манастирима и основао још неколико нових, по истим Пахомијевим правилима. Управљао 18 година. Упокојио се 27. априла 368. године. Свети Атанасије писмено замоли Аву Орисију да преузме управу, што је братство и желело, те овај поново постаде старешина свих манастира и на тој дужности остаде до своје смрти, 380. године. Свети Орисије празнује се 15. јуна.

Преподобни Амоније

Био епископ места Антиноје у Египту. Рођен око 335. године. Три године монаховао у манастиру Пебуа (око 355. г.), после чега одлази у монашке заједнице у Нитријској пустињи. Касније постаје епископ у Антиноји.

Ава Шенуда

Рођен у граду Акмиму. Живео 118 година. По очевој смрти отишао у тзв. Бели манастир код Шага (у пустињи Теби у Египту), којим је управљао његов ујак Бигула. Шенуда је водио административне послове у манастиру, а по смрти свога ујака, 385. г., постаје игуман. Управљао је 80 година. Братство је бројало око 2.200 монаха, а сестринство око 1.800 монахиња. Био је врло строг, па је Пахомијевом правилу додао још неколико строжих правила, нпр. увео је кажњавање затвором. Упокојио се око 466. г. Његово житије саставио је његов ученик Беса. Шенуда је знао грчки језик, те је писао и на грчком и на коптском језику. Године 431. Шенуда је присуствовао Васељенском Сабору, где се истакао у борби против јереси Несторија Цариградског.

Преподобни Арсеније Велики

Рођен у Риму 354. г., у богатој и угледној породици. Био веома образован. Римски епископ Дамас рукоположи га за ђакона. У Цариград је послат да буде учитељ царевића Аркадија и Хонорија, деце цара Теодосија.

Једном је зачуо глас Господњи: „Арсеније, бежи од људи и спашћеш се“. Арсеније напусти свет и око 395. г. отиде у Египат, у пустињу Скит. Због најезде варвара у Скит, повукао се у источније крајеве око Мемфиса, где је наставио своје подвиге. Мирно се упокојио 445. г. Слави се 8. маја. Познат је и као писац. Био је ученик славног Јована Колова.

Поред ових веома познатих пустињака, вредно је поменути још неке, које срећемо у списима презвитера Руфина.

Ава Јован

Живео је у Тиваидској области, у пустињи близу града Ликоса. Подвизавао се на некој високој стени. Никада није излазио из пећине, нити је ко када ушао код њега. Посетиоци су једино могли да га виде кроз мало прозорче. Испред пећине била је келија где су се одмарали посетиоци који су долазили из далека. Имао је многе дарове, нарочито дар прозорљивости и исцељивања. Жене никада нису смеле да му долазе у посету. Лечио је тако што би благословио јелеј који паље болеснику. Тако је једна слепа жена, мажући се његовим јелејем само три дана, прогледала.

Ава Ор

Био је игуман једног манастира у Тиваидској пустињи, који је бројао преко 1.000 монаха. У почетку је живео сам, док није основао обитељ. Хранио се травом и корењем и пио само воду. Иако је био неписмен, знао је цело Свето Писмо напамет. Имао је дар исцељивања бесомучних. Доживео је дубоку старост. Већ тада, када га је Руфин срео, имао је око 90 година.

Ава Амон

Руфин помиње четири монаха под овим именом, такође из Тиваидске пустиње. Био је духовник братству од 3.000 монаха, који су се звали Тавеонити. Вероватно је био духовник у једном од Пахомијевих манастира.

Ава Теон

Подвизавао се недалеко од града Оксиринх у Тиваиди. Тридесет година је провео у ћутању и молитви у својој келији, никада не излазећи из ње. Са посетиоцима није разговарао, већ је само кроз мало прозорче полагао руке на њих, дајући им благослов и исцељујући болеснике од разних болести. Руфин каже да је од мештана сазнао да је свети Теон савршено говорио египатски, грчки и латински језик.

Ава Аполоније

Подвизавао се у Тиваиди, у области Хермопоља. Његов живот детаљно је описао Тимотеј Александријски, а од њега преузео историчар епископ Созомен. По предању, у Хермопољу су се, бежећи из Јудеје, настанили Јосиф и Марија са Богомладенцем.

Аполоније је био игуман манастира у којем је било око 500 монаха. У пустињи се настанио у својој 15. години, а манастир је сазидао у 80. години живота. Живео је у време цара Јулијана Отпадника. Био је веома познат и поштован и од монаха и од световних људи. Хранио се травом и поврћем. Никада није јео кувану храну. Имао је многа откривења. Руфин веома похвално пише о Аполонијевом манастиру. Каже да нико од браће није био у прљавој одежди, а да су им душе биле још чистије. У манастиру се живело по тишику који је саставио сам Ава Аполоније. Руфин каже да овде није срео ниједно несретно лице, већ да је на свима била таква радост, каква се не среће код других људи.

Презвитер Коприн и монах Патермутије

При посети овом 80-годишњем старцу, Руфин нам оставља причу о монаху Патермутију, коју му је лично испричао презвитер Коприн. Патермутије је био незнабожац, разбојник, скрнавио је гробове, итд. Једне ноћи хтеде да опљачка кућу неке девственице, која је себе посветила Господу. Пошто му није пошло за руком да оствари своје дело, он уморан заспа испред куће. У сну му се јави Господ, прекори га за сва злодела која

чинио је и позва га у анђелску службу. Када се пробудио, испред себе угледа девственицу, власницу куће. Тада је замоли да га она одведе у хришћански храм. Она га одведе неком свештенику. Патермутије мољаше свештеника да га овај крсти и наложи му заслужену епитимију. Три дана после крштења удаљи се у пустињу и дуго времена проведе у молитви и покајању. Научио је напамет Свето Писмо. Убрзо се око њега, због његовог светог живота и многих чуда која сатвори, сабрало мноштво ученика, те он основа свој манастир.

Затим је Ава Коприн причао и о другим старцима: *Сиру, Исаији, Павлу, Анувију* и другима.

Ава Илија

Живео у области Антиноје, главног града Тиваиде. Поживео преко сто година. У пустињи провео скоро 70 година.

Преподобни Исидор Пилусиот

Рођен око 350. године у граду Пилусију, у Доњем Египту. Био је веома образован. Врло млад се замонашио у неком од манастира на Пилусијској Гори, где је касније постао и игуман. Постао је велики учитељ и богослов. Иза себе је оставио многа значајна писана дела. Свети Атанасије га рукоположи у јуна 373. године, а епископ Амоније Пилусијски унапреди га у чин презвитера. Велики утицај извршио је у борби против Несторијеве јереси. Преставио се у дубокој старости, око 437. г., у неком од пилусијских манастира.

Ава Амон, први нитријски монах

Сматра се оснивачем пустињачког живота у Нитрији. Свети Антоније за њега каже да је био из богате породице, која га је присиљавала на брак. Амон им удовољи и ожени се, али се договори са женом да живи у девствености. После смрти његових родитеља они се раздвоје. Он оде у пустињу, а жена код куће сакупи неколико девица и од куће направи манастир.

Свети Павле Препрости

Ученик светог Антонија. Једног дана, када се Павле враћао кући, затекне своју жену у прељуби. Не могаше ни реч да изустити од жалости која га тада обузе. Одмах је изашао напоље и отишао у пустињу. Пронађе тамо братство светог Антонија и замоли овога да га прими. Павле је због своје велике послушности добио од Господа дар истеривања демона. Када свети Антоније није могао некога да исцели, слао би га Павлу Простом.

На свом путовању кроз египатске пустиње, Руфин у својој *Историји монаха у Египћу* помиње још и *аву Бена*, *аву Амона* (који је становао у пећини недалеко од Аполонијевог манастира), затим другог *Амона* и његова три брата: *Јевсевија* и *Јефимија* (који су са Амоном заједно живели у једном манастиру), а трећи, најстарији брат им *Диоскор* беше епископ. *Ава Кронијим* беше један од првих Антонијевих ученика. Живео преко 110 година.

Ово је само мали број светила вере Православне међи хиљадама и хиљадама оних који просијаше Светлошћу Тросунчаном, Богу на славу, а нама да буду звезде водиле на путу ка Царству Небеском, којег житељи они већ давно постадоше.

ДЕЛА ПРВИХ ЕГИПАТСКИХ МОНАХА

Свети Антоније. Већ напред смо споменули да свети Антоније није био школован, али су га родитељи научили писању на коптском језику. Не зна се тачно да ли је он лично писао нека од дела која му се приписују, али се поуздано зна да су његови ученици, који су већином били писмени, записивали његове поуке и приче. Тако су настале његове *Изреке* и разни други текстови. Помињу се и његових *7 Писама* монасима и другим лицима. Блажени Јероним тврди да је Антоније издиктирао *7 Посланица* апостолског карактера, међу којима је значајна *Посланица Арсеонитима*. Ове посланице су са коптског преведене на грчки и латински језик. Антонију припада и кратко *Писмо Ави Теодору*, затим *Писмо Монасима у Тиваиди и Арсиноји*. Затим, дела за која се не зна да ли су његова, али му се

приписују: *Писмо Амону*; *Писмо монасима*; *Поука о моралном човеку и добром живоју* (у грчкој Филокалији). На арапском постоје следећи списи Светог: *20 Беседа својим синовима монасима* и *Правила и ујутисва*.

Ава Амон, епископ Антинноје. У његова дела спадају *Изреке*; *23 Писма* (8 на грчком и 15 на сиријском језику); *19 Поучних глава*; *Реч о Исихастима*; *Поука почетницима о радости душе и служби Богу*.

Прејодобни Пахомије. Поред *Правила* (Устава), о којима је већ било речи, написао је и следећа дела: *Крајке Духовне поуке* или Катихезе на коптском језику, *11 Писама*, од којих 3 Ави Сиру, 2 Корнилију, 2 Свим манастирима, 1 Братији и 3 Пророштва. Свих 11 Писама превео је блажени Јероним.

Ава Орисије написао је *О установи монаштва* (106 глава); *2 Писма* и *О шест свјетих помисли*.

Ава Шенуда Поред тога што је Пахомијев Устав допунио са још неколико *Правила*, написао је и ова дела: *Писма монасима и монахињама*; *Омилије* и *Апокалипсис*.

Арсеније Пустинњак

Изреке у Ойачнику; *Поука и подстицај*; *О кушању закона*.

Макарије Александријски

Изреке у Ойачнику; *Виђење о изласку и стицању душе*; *Два Правила* (монашка); *3 Омилије*; *6 Писама*; *Катихеза посвећеним девојкама* и *1 Одговор*.

Макарије Велики

Писмо синовима Божјим; *Изреке у Азбучном Патерику*, *2 Молишве*; *7 Аскетских Трајкайта*. Има и неких рукописа који се приписују светом Макарију, али модерни патролози све више сумњају у њихову аутентичност.

Евагрије Понтийски

Значајна су му дела монашко-аскетског карактера. Евагрије је творац појма „*молитва ума*“ и у својим делима он детаљно описује шта се под тим подразумева и како се она стиче. Најзначајнија Евагријева дела су: *Практикос* (100 глава), *Гностикос* (50 глава) који је наставак Практикоса, *Гностичке главе*, које са прва два дела чине, по самом Евагрију, једну трилогију. Састоји се од 6 делова, свака од по 90 глава. Затим, *Антириџикос*, који описује борбу против 8 искушења, *Метричке изреке* у 137 стихова, *Поуке Девственицама* које живе у општежићу (у 56 дистиха) и *Писмо Меланији*, у којем излаже своја богословска учења.

Исидор Пилусиот

Његова дела се састоје углавном из многобројних *Писама*. У Отачнику има доста његових *Изрека*.

Дијадох Фоњички

Назначајнија су му дела *Виђење*; *Реч на Вознесење Господње* и *Својногностичких глава*.

ЗАКЉУЧАК

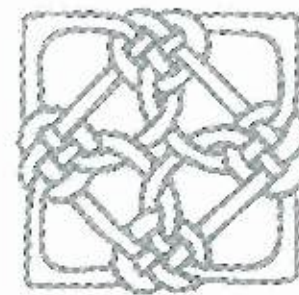
У овом кратком излагању да се уочити да аскетизам у хришћанском монаштву има доста личностиса пред хришћанским аскетским заједницама, али то се само може рећи у погледу спољашњег формалног подвизавања, као нпр. у посту, уздржању од телесних жеља, сиромаштвољубљу, итд. Међутим, по унутрашњем настројењу, хришћански подвиг, како у периоду прогона и мучења, тако и у монаштву, разликује се од свих до Христа и после Њега у другим религијама, управо због тога што се у хришћанству сваки подвиг, мука, трпљење итд. подноси због Христа и за Христа, и ни због кога и ни због чега другог. Хришћански подвижници следеју самом Њему – Подвигоположику Христу, који је први трпео и страдао за нас, за наше спасење. Зато нам је и јасно због чега је монашко уређење већ у самим својим зачецима било потпуно и савршено. Оно је већ овде у Египту, поставило темељ

свим каснијим монашким институцијама до данас и остало узор монашком начину живљења. У источном Хришћанству постојао је читав низ облика монашког живота, почев од Антонијевог отшелништва до Пахомијевог организованог киновитизма, који се касније шире и на Запад, и сви ти облици постоје и данас широм света.

Серафима Цепина
(монахиња м. Грачаница)

КОРИШЋЕНА ЛИТЕРАТУРА:

- 1) ВЕЛИМИРОВИЋ, Н., *Охридски Пролог*, српска патријаршија, Београд, 1996.
- 2) РУФИН, презвитер, *Књига живота гностичких монаха – Исихија монаха у Египту*, Вршац, 2002.
- 3) МОСХА, Ј., *Лимонар или Духовни луј*, манастир Соколица, 2001.
- 4) МАЈЕНЦОРФ, Ј., *Византијско богословље*, Крагујевац, 1989.
- 5) ШМЕМАН, А., *Историјски пут православља*, Цетиње, 1994.
- 6) ПАВЛОВИЋ, В., *Порекло хришћанског монаштва*, Хришћански живот, година II, Крагујевац, јан-феб. 1923., бројеви 1. и 2., стр. 294–306.
- 7) ДОБРИЧИЋ, М., *Рано хришћанство и почеци монаштва у Египту*, Источник, Београд, година XI, бр. 41, 2002., стр. 103–116.
- 8) ЈЕВТИЋ, А., *Патрологија II, Источни оци и исци 4. и 5. века од Пикеје до Халкидона*, Београд, 1984., стр. 269–311.
- 9) РАДОШЕВИЋ, С. М., *Монашка цивилизација I*, Београд, 1994.

Заклетва једног свештенослужитеља

Заклетва је део ритуала произвођења личности способне и достојне за свештенослужитеља Цркве Христове. Садржај заклетве се мењао па је данас тешко утврдити какав је био на, пример, пре стотинак година.

У данашњим временима, захваљујући разгранатом информативном систему који протежира и форсира, између осталог, и јефтини и негативни сензационализам, сазнајемо о преступима појединих свештенослужитеља наше, Српске православне цркве све у намери да компромитује Цркву као целину. Није спорно да грешника има и у редовима свештенослужитеља. Кривица је, међутим, персонализована па Црква као институција не може бити оптужена.

Приликом произвођења у ред клирика, ђакон изговара своју заклетву пред свештенослужитељем. О једном таквом случају говори следећи документ. Он је вредан из више разлога. Између осталог, и да буде поука новим делатницима у Цркви и непрестано подсећање на завет који су дали.

У Призрену, седишту Епархије рашко-призренске, 25. априла/8. маја 1926. године, пред архимандритом Павлом закleo се Милија Нашковић.

„Ја, Милија, који желим примити свештенички чин, знам и разумем колико је велико и важно дело тајне свештенства, знам и колике су с тиме веома тешке обавезе, за које ћу морати да дајем и одговоре на страшном суду Христа Господа. Али ипак приклањам главу своју пред одредбом Духа, да се неби како показао као његов противник, тога ради обећавам и кунем се Свемогућим Богом пред његовим Св. Јеванђељем, да верујем и да ћу веровати тврдо и без сваке сумње у све догме, које исповеда наша Св. Црква, да ћу се придржавати свију њених уредбења и саборских правила и о свему не друкче мислити, него онако, како разуме и мисли Св. Саборна Источна једина Православна Црква.

Кунем се да ћу по рукоположењу мом у дјаконa моје звање проводити са сваком брижљивошћу, чашћу и чистотом. Кунем се да ћу поверене ми људе брижљиво поучавати у закону Божијем, а и сам се свагда с вољом упражњавати у читању Св. Писма и разумевању његове силе и тајне.

Кунем се живим Богом и Његовим Божанственим Духом, да ћу се свагда чувати порока, који би удаљили од мене благодет Св. Духа. Обећавам се да се нећу опијати, нити исмевати, омаловажавати и обешчашћавати светињу наше Св. Цркве, нити се, пак, недостојно своме чину понапати и живети, него да ћу се свима силама старати да како у опхођењу, тако и у оделу свагда будем пристojан и чувам важност овога чина а нарочито да ћу примером благог и примерног живљења руководити повремену ми паству као побожности и хришћанском живљењу.

Кунем се да ћу грешнике исправљати и световати с кротости и чувати их од лоше науке, која поткопава Св. Веру и побожност а да ћу развратнике и чародјеје обазриво обличавати и уста хулитеља затварати. Обећавам се, пак, да ћу брижљиво чувати моје људе у покорности и јединству црквеном.

Обећавам се да ћу бити послушан и покоран моме архијереју Михаилу као Христу.

Кунем се да ћу учити људе да живе у миру и слози и, као што ћу и сам ја, тако и њих упућивати и утврђивати да врше и

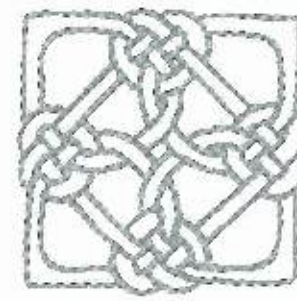
слушају и грађанске законе и наредбе, као и црквене власти и чувати отачаствене уредбе у славу Св. Тројице Бога једног кога сви исповедамо, и кога да ћу љубити и поштовати нелицмерно се обавезујем.

Кунем се да ћу свагда с вољом тачно свршавати у Цркви мојој Св. Богослужења по Уставу, и да ћу Св. Тајне и остале свештенорадије с побожношћу и марљиво отправљати.

Кунем се још пред Свевидећим Богом да о свему овоме што сам обећао, не мислим у памети друкчије него тако, како и говорим: у тој сили и разумевању, какву силу и разумевање написано овде ове речи казују, свакоме ономе ко их чита. И све ово утврђујем клетвом мојом: нека сердцевједац Бог буде сведок овоме мом обећању, да није лажно, ако ли је пак лажно и није по мојој савести, нека ми буде правосудни Бог супарник на Страшном Суду. Амин.“

Проф. др Вељко Ђурић Мишина

Црква Свете великомученице Марине – Огњене Марије село Дојиновиће

На простору Рашке области се налазе средњовековне цркве и манастири Немањинског периода, које су, поред свог духовног значаја, истовремено и споменици културе од изузетног значаја. Петрова црква из 9. века, манастир Ђурђеви ступови из 12. века и манастир Сопотани из 13. века су светска културна баштина под заштитом УНЕСКО-а. Захваљујући томе станице су поклоника, посетилаца и туриста из целог света.

Но, Рашка област има духовно благо недовољно познато црквеној, културној и научној јавности, које није светска културна баштина, али није безначајно, већ заслужује већу пажњу од оне коју сада има. У питању су цркве из 17. века у долини реке Људске са обе стране пута Нови Пазар-Сјеница. О овим храмовима се мало писало због недостатка историјских података, а пажњу им је посвећивао само Завод за заштиту споменика културе из Краљева приликом конзерваторско-рестаураторских радова седамдесетих година прошлог века.

О архитектури и живопису ових цркава највише је писао некадашњи директор Завода за заштиту споменика културе из Краљева, покојни Радомир Станић, у Новопазарском зборнику и Саопштењима Завода, а оскудни подаци о њима налазе се у књигама Нови Пазар и околина Ејупа Муповића и Рашка антропогеографска проучавања Петра Ж. Петровића.

Храмови у долини реке Људске су:

1. Светог Николе у селу Штитари
2. Светих апостола Петра и Павла у селу Попе
3. Светог Лазара у селу Пурће
4. Светог Димитрија у Јачачком пољу
5. Светог Лазар у селу Живалиће
6. Свете великомученице Марине у селу Дојиновиће

Ових шест цркава су потпуно очуване, или само делимично оштећене, а остале (има их укупно 15) су у рупсвинама, или су пак сачуване само у темељима. Све се налазе на веома уском појасу који није дужи од 10, а шири од 6 км. Поменутих шест храмова су саграђени у првој половини 17. века у периоду када су у Отоманској империји настале повољније политичке и црквене прилике после обнове Пећке патријаршије 1557. године. Изградња ових храмова (неких као плод обнове старих грађевина, а неких из темеља грађених) је на неки начин била мала градитељска ренесанса 17. века.

Све очуване цркве су сасвим једноставне архитектонске концепције. То су једнобродне грађевине са олтарском апсидом полукружног или полигоналног облика на истоку и са припратом, или без ње, на западу. У конструктивном погледу ови објекти понављају традиционална решења поједностављена и сведена у оквире услова у којима су настали. По димензијама и пропорцијама указују на наочевидну скромност материјалних могућности својих познатих и непознатих ктитора. Неке од ових грађевина имају минималне димензије, па стога више подсећају на гробљанске капеле, него на храмове. Оне су редовно лоциране на некрополама, које су старије од самих цркава. Ниједна од ових цркава нема куполу: све су засведене сводом полуобличастог или ба-

чвастог облика, или нетипичне форме за традиционална решења српског градитељства.

Захтеви турских власти при градњи хришћанских богомоља у то време морали су се, очигледно, стриктно поштовати. Но, упркос ригорозним прописима, који су наручиоце спречавали да подигну задужбине са свим јасно видљивим знамењима цркве, њихови градитељи су успевали да испоље јасне и знатне способности. Спољашња неугледност увелико се надокнађивала лепотом ентеријера, односно, солидношћу грађења и улепшавања унутрашњих зидова фрескама и орнаментима. Већина ових цркава је прави одраз прилика у којима су настале: знатна и нарасла моћ ктитора с једне стране и сигурност прописа о градњи цркава с друге стране, који су диктирали битне одреднице око величине и изгледа храмова, довели су до појаве здања у којима су истовремено уграђене и противречности тог времена. Ове цркве илуструју онај облик неимарских схватања који силом прилика напушта традиционалне монументалне концепције српске црквене архитектуре, трансформишући се у неку врсту интимно-рустичног грађења. Због тога су поменути храмови,

Радови у јулу 2008. године

као својеврстан печат тога времена, стављени под заштиту, као значајни споменици културе.

Бисер међу њима је црква Свете великомученице Марине – Огњене Марије (прославља се 30. јула по новом, односно 17. по старом календару), коју народ другачије зове Маришица. Овај храм, поред набројаних карактеристика заједничких за остале храмове са тог поднебља и из тог времена, своју изузетност има захваљујући положају и величини.

Црква се налази у селу Дојиновиће, српском сточарском селу разбијеног типа на јужним обронцима Голије, око 15 км северозападно од Новог Пазара, које данас нема више од двадесетак старачких домаћинстава, а део је парохије штитарске. Храм Огњене Марије је смештен на самом врху села, на надморској висици око 1200 м. Макадамски пут који од регионалног пута ИП – Сјеница у дужини око 6 км води до села, до пре годину дана је био у јако лошем стању. Недавно је поправљен и делимично насут, али и даље није у потпуности прилагођен за путничка возила. Пут од центра села до цркве је у лошем стању и њиме се може кретати искључиво теренским аутомобилом. То значи да је Маришица смештена на узвишеном и веома неприступачном месту.

Друга особеност која је чини изузетном у односу на друге цркве је њена величина. Спољашње димензије храма су 4 x 2,62 м, а унутрашње 3,3 x 1,5 м са олтаром, односно 2,1 x 1,5 м без олтара, што значи да у простору намењеном за народ не може да стане више од 4-5 одраслих особа. Висина свода је 2,35 м. Наведене димензије су је зато сврстале у Гинисову књигу рекорда, где је уписана као најмањи храм у бившој Југославији (мисли се на СФРЈ), а самим тим и у Србији.

Све ове карактеристике јасно потврђују истинитост народног предања о изградњи цркве. Наиме на захтев мештана турски ага је одобрио градњу цркве, али уз три услова:

1. да буде на неприступачном месту
2. да је малих димензија и
3. да се сагради за дан и ноћ

Мештани који су имали духовне и материјалне снаге за такав подухват, су припремили материјал и за дан и ноћ саградили скроман, а изузетан храм. Истовремено су испунили услове окупатора и победили га морално и духовно.

У народном предању је сачувано да је црквицу подигао предак фамилије Смудић, који се одселио за оближње подголијско село Љулац. Један потомак од те фамилије, Смудић Миодраг, редовно сваке године долази у цркву за храмовну славу (30. јула), иако је на привременом раду у Швајцарској.

Црква је покривена каменим плочама, а унутрашњост је живописана. Олтар од наоса дели иконостас, који није из 17. века. Није познато када је оригинални уништен. Са унутрашње стране иконостаса је интересантан натпис: (натпис ћу накнадно послати) Оригиначне фреске из 17. века су очуване. Најзначајнија је фреска Христа Пантократора (Сведржитеља) на своду у олтару.

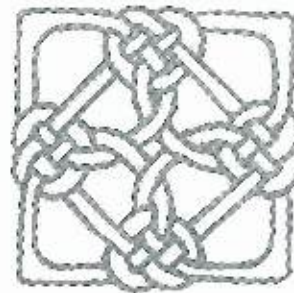
Неприступачност и узвишеност места на коме се налази Мариница омогућава јој да доминира широм околином. Од цркве се отвара изузетан поглед на долину реке Људске и види се већина околних села. Интересантно је да су са тог места видљиви:

1. црква Св. апостола Петра и Павла у селу Поле
2. остаци цркве Св. Илије у селу Дојиновиће (у народу звана Илиница)
3. остаци цркве Св. великомученика Пантелејмона у селу Вевер (у народу звана Пантелиница)
4. црква Св. Лазара у селу Пурће (у народу звана Лазарица)
5. црква Св. Лазара у селу Живалиће
6. и кад је време без падавина и измаглице место где су остаци манастира Св. великомученице Варваре на Рељиној градини из 16. века.

У цркви се служи једном годишње, на дан Св. великомученице Марине, а народ је посећује за веће празнике. До пре десетак година за храмовну славу на богослужењу се окупљало мало људи. Из године у годину број се повећава, тако да на литургији нису само мештани из Дојиновића и околних села, већ и млади људи из Новог Пазара. Иако у цркви може да буде само 4-5 особа, на служби око храма има близу 50 верника. Молитве Св.

великомученице Марине, њена светост и поштовање које има у народу, изузетност места и храма који је њој посвећен, сабирају све који кроз духовност чувају истовремено своју традицију и историју.

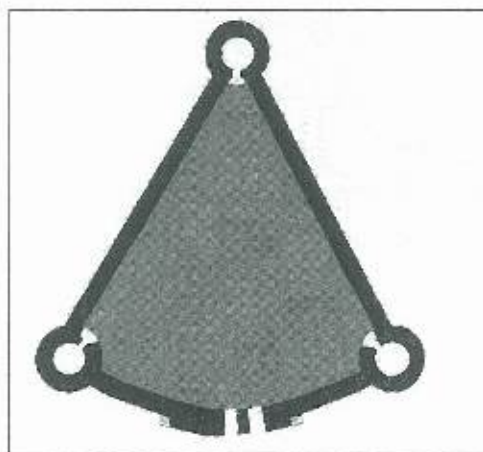
протојереј Томислав Миленковић
парох штитарски и архијерејски
намесник новопазарски

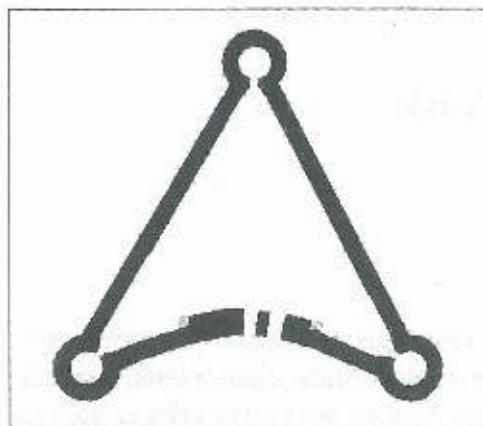
Непостојана кула С1
на ромејској твђави Босман у Ђердапу

Босманска мистерија Лепенског вира

Од открића Лепенског вира преовладало је опште схватање да је његова архитектура била јединствена, и да ни где у свету ни пре ни после није постојала кућа са таквим необичном геометријском сликом у основи. Начин градње Лепенског вира узнемирава устаљене појмове савременог човека у његовом схватању шта је то геометријски простор куће. Тако ни Др Срејовић није могао да у основама кућа – шатора Лепенског вира види ништа друго до некакве правоугаонике, а пошто то очигледно нису били никакви правоугаоници, њему су се причинило да су то трапези, тј некакви правоугаоници без правих углова 90°. Нажалост, у пролomu овог сензационалног открића, у пакету је у целом свету пронета дефиниција, да су „куће Лепенског вира у основи ТРАПЕЗИ“. Тако се данас Лепенски вир као „трапез“ после скоро 40 година дубоко уврежио у свест културне баштине човечанства.

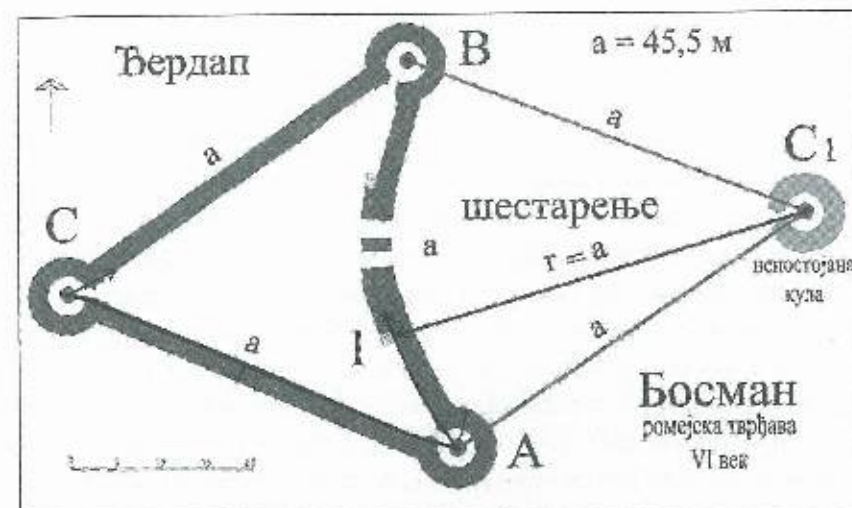
Босман као Лейенски Вир

Босман вироио

Пошто је Др Срејовић после више година и сам схватио да је поражен у својој „академској“ процени и оцени да су то трапези, па је покушао да се дипломатски извуче из бруке, те је онда мудро пронашао решење у политичком стилу. Тако је „компромисно“ ублажио израз „трапез“ са неким мекшим изразом „ала трапез“, и тако је настала поправљена дефиниција да су то „трапезоиди“. Срејовић је тиме сматрао је проблем сасвим заташкан. Међутим, трапезоиди су само несиметрични трапези, а то у суштини није никаква другчија дефиниција. Још горе, помешао је обе дефиниције „кружни исечак“ и „трапез“ што може да се чини само у политици, али не у елементарној рационалној науци геометрији, која се по државном закону обавезно и присилно учи још у основној школи, па би обавезивао и археологе, академске грађане.

После свега тога посебно нас запрепашћује како то да се на истом простору после пет хиљада година догодила таква чудна необјашњива геометријска подударност. Наиме, раноромејско утврђење „Босман“ подигнуто у VI веку измерено је у основи као равностранни троугао, са кулама јасно назначеним тачкама – А, В, С. Оно што је у том меревању загонетка, је то да је улаз у утврђење закривљено у луку тачно тако као да је део кружног

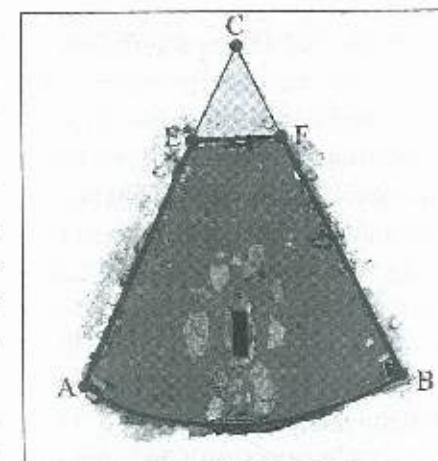
Босман непостојана кула

исечка, само што је лук конкаван, уместо да је конвексан. Пошто је непомерљиви геометријски аксиом да се лук не може просто да оцрта без центра кривине, ни на цртаћем столу као ни на терену, једино могуће решење је:

– да је испред улаза у тврђаву морало да постоји неко непостојано спољње поље, симетрично – близнац, са којег је започето и извршено шестарење целе композиције, и које је после шестарења или нестало, или још постоји сакривено, јер још није откривено.

Недвосмислено геометријска сличност Босмана са принципом меревања Лепенског вира је очигледна.

Покушаћемо да поставимо једну закаснелу тезу, пошто је локалитет нажалост потопљен, јер смо тек много година касније наишли у једном туристичком водичу на за наше потребе реконструкције употребљиву основу ове грађевине – тврђаве, нацрта-

Лейенски Вир

ну професионално и у размери. Тек тада смо могли да закључимо да је Босман архитектонски гледао исто тако јединствених пропорција као што је то Лепенски вир, и да може и за њега да се каже да у повести шигде пре тога ни после тога није постојала таква геометријска слика.

У том смислу имамо тачне основе постојећег стања да можемо слободно да поставимо више поткрешљених теза, али разумљиво, тезе које тек треба истраживати и доказивати. Наиме, прави доказ у архитектонској археологији, није само ископана очувана статуа, или поломљен крчаг који се може залепити, него предходно постављена добро образложена геометријско-инжињерска теза, која одређује унапред тачно у сантиметар место ископавања па и облик онога што ће тек бити ископано, и да се та радња може увек поновити од независних истраживача. Тако је једини исправан начин долажења до праве научне истине по нашем схватању и искуству. У томе нема веће среће за истраживача од ускићења које ће осетити када ископа баш оно што је унапред предвидео.

Три округле куле са центром у тачкама –А–В–С–, вероватно под источњачким утицајем, јер римски каструм и ромејски је по правилу ортогоналан. Кружни зидови кула су унутрашњег пречника 4,5 метра а дебљина зидова је 2 метра.

Почев од ове три сада тачки у центрима кула која у тачки дефинишу темена равностраниг троугла са правим једнаких страницама – а – које их повезују и затварају слику троугла, односно двориште тврђаве. Бедеми су равнани линијом по спољњим ивицама пртежа ширине су 2,3 метра и висине 3 метра. Међутим, оно што је врхунац изузетности на овој релативно малом замку је конкавни источни бедем између тачака –А– и –В– са назначеном дуплом капијом сигуно надвишеном тврдо озиданом кулом – ступом, у средини монументалне композиције између двеју кула.

Сви зидови зидани класичном ромејском техником „opus mixtum“, тј неизменичним редовима опеке и камена.

* * *

Немогућност да се ошестари лук распона 45,5 метара како на цртаћем столу тако поготово по дивљем терену без тачке центра кривине, је тврда непомерљива окосница и стартна тачка

која оправдава да се даље научно истражује и да се постављају тезе које наравно само тиме истраживањима та терену могу да буду доказане. Тако ми тврдимо да је у таким С1 сигурно морао да нечим буде означен тај центар кривине;

1. било привременим коцем који је временом нестао,
2. можда и неким стаблом Записом,
3. а можда и истом или сличном кулом као што су постојеће куле браници сачувани до висине 3 метра на самој тврђави.

За почетак било каквих истраживања, потребно је пре свега набавити ситуацију, која се сигурно налази у документацији својевремених истраживања. Без обзира на то што је терен потопљен није баш све изгубљено, могућност додатних истраживања зависиће и од тога колико је то дубоко, обзиром на нове техничке могућности подводне археологије. Ако се ради да је у тачки С1 била кула или нешто тврдо зидано, а можда је била и слична кула као ове на тврђави.

Међутим, оно што нарочито буди машту, је могућност; да је на Ђердашу и после пет хиљада година још у VI веку било неког трага, а можда и неких живих потомака Лепенаца, односно неких племена или група. Наравно не тврдимо да то могу буду баш њихови непосредни биолошки потомци после толико миленијума, али миленијумском наследни у низу неке традиције, ако су неки други народи живели у истом простору са истим проблемима могли су да опстану вековима и миленијума да проналазе поново и поново иста техничка решења. Као што научници предпостављају да су народи који су улазили у исти еколошки простор, као што је Казан Ђердапа, преузимали би од изумирајућег народа достигнућа размаравања и грађења. Предпоставка је тако да су градитељи Босмана могли непосредно и очигледно да се инспиришу тада још постојећим објектима, а можда је међу тим ромејским градитељима био неки лепено-ромео-мохиканац харпедонац, који је можда дошао чак из Александрије, а који је био упућен у древну, непосредно од Бога дату аксиоматско-геометријску свету тајну премеравања, која је као и природа у Ђердапу такође дата непосредно од Бога, као „логос пермантикос“ па је свакако могла да буде иста

у сво време које је трајало пет хиљада година. Пет миленијума сачувана ендемска природа у жупама Ђердапа, можда је сачувала и „ендемска“ племена и њихове вештине.

Требало узети у обзир да је један од основних мотива слике троугла у коме се може да препозна „логос перманентикос“ равностраниг троугла општег знака ЛВ била доња вилица која била постављана поред правоугаоног огњишта и означавала једног, односно чланове обитељи домаћинства-шатора. Облик-слика доње вилице веома подсећа на основу ромејске тврђаве Босман из VI века. То може да буде случајна сличност, али та сличност може пре да се тумачи као структура сварања простора, која није декартовско паралелоипедна под углом 90°, већ је троугласта са једним јасним и прецизним луком из темена тог равностраниг троугла. Очитљено је да те слике нису цртане од ока, већ су размераване cord-ом (струном-конопцем или животињским цревом.)

Из свега овог може се закључити да „жарко око“ као познати симбол троугла – ореола у хришћанској иконографији односно Свете Тројице или сличније код Светог Тројства у католика има своје дубинско порекло, и то на нашем тлу прошли су миленијуми док се време није испунило да добију своју савремену пуно снагу.

Др Предраг Ристић

КОСОВСКО ОГЛЕДАЛО

Оснивање и мисија ХО „Мати Татијана“

Хуманитарна организација „Мати Татијана“ је настала 2000. г. са жељом да помогне сестринству и братству, појединцима и организацијама на Косову и Метохији и из неформалне групе прерасла је крајем 2004. г. у официјелну хуманитарну организацију.

Оснивачи организације су врло млади људи из Новог Сада, који су приложници православних манастира на Косову и Метохији, а хуманитарне акције и одласке на КиМ најчешће финансирају личним средствима.

Уз одобрењу и подршку СПЦ и надлежних епископа, организација је регистрована у Новом Саду и у самом манастиру Прачаница, а по благослову Његовог Пресвештенства епископа Рашко-призренског и косовско-метохијског др Артемија, организација носи назив ХО „Мати Татијана“ манастир Прачаница – Нови Сад, а у спомен упокојене игуманије Татијане из манастира Прачаница.

Чланови организације су прошли кроз различите едукације у земљи и иностранству, а имали су бројна значајна учешћа на се-

минарима и тренинзима у Италији, Словенији, Ирској, Грузији, Украјини и Русији. Чланови организације су постали виши тренери за тренере, виши интернационални тренери за лобирање и политички активизам, виши интернационални тренери за ненасилне комуникације, и за свој хуманитарни рад су освојили више од 23 дипломе и захвалнице и исто толико писама подршке, укључујући и два интернационална признања „За хуманитарни рад у специфичним условима“, добијена у Ирској 2004. г. и за „Очување стабилности у региону“ добијеног од КФОР-а на КиМ, 2005. г. Сведочанства о страдању Срба на Косову публикована су нам у 4 земље.

Организација је потписница уговора у Атини 2006. г. о увозу квота 20 милиона килограма хуманитарне помоћи у Србију и посебно на КиМ, а за 8 година рада увезла је и дистрибуирала до корисника више од 1.600.000 кг различите хуманитарне помоћи, дечије опреме, млека, брашна, уља, зимске одеће и обуће, ћебади, семенског материјала и сл.

Од домаћих дојатора је на КиМ испоручила више од 80 тона домаћих производа, а организовала је лечење деце у иностранству и бесплатне прегледе. Болницама у Косовској Митровици и Грачаници доставила је хитне залихе крви, лекова и медицинске опреме, а током мартовског насиља 2004. г. вршила је евакуацију људи из запаљеног Обилића, Ђилана и Призрена.

Организовала је „иди-види“ и „иди-информиши“ посете повратника у Призрен, Приштину и Зочиште и створила услове за мултиетнички дијалог и повратак расељених у Косовско Поморавље. Хуманитарна организација редовно је пружала бесплатну правну помоћ посете расељеним лицима у Војводини. Чланови организације врше обиласке становника на КиМ, посебно оних који живе у удаљенијим местима или у нпр. контејнерским смештајима, недостојним живота савременог човека, нарочито када су у питању многочлане породице са петоро и више деце. Организација је активна и у Војводини, нарочито када су у питању активности рехабилитације деце, санирање последица учесталих поплава и сл.

Хуманитарна организација је више пута интервјуисала и у смислу измене и допуне појединих закона, затим је од других активности организовала и доласке на гробља на КиМ у Приштину

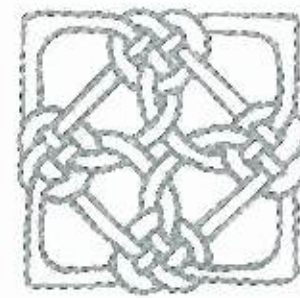
и обезбедила у Вршцу, Београду и Новом Саду опоравак за око 100 деце која данас живе на КиМ. Значајније акције су и куповина 80 нових рачунара за школе на КиМ, чија ће се испорука обавити наредних дана у координацији са Министарством просвете РС.

Тренутно се врши мобилизација дојатора за почетак зидања школе у Грачаници као и неколико кућа за угрожене породице, што је уједно и тема наредних дојаторских вечера, које организација жели да приреди.

У трајну мисију, организација је уврстила хуманитарне акције за децу која су остала да живе на Косову и Метохији и такође сваку помоћ и подршку сестринству и братству косовско-метохијских манастира.

Љиљана Каранов
Директор ХО „Мати Татијана“

Извештај о раду хуманитарне организације „Мати Татијана“

манастир Грачаница – Нови Сад за 2007. г. и 2008. г.

Наша Хуманитарна организација „Мати Татијана“ је у периоду од 1.1.2007.г до 13.05.2008. спроводила следеће хуманитарне активности:

– Увоз 47 Тона хуманитарне помоћи из Грчке, од донатора Православне хуманитарне организације „АПОСТОЛ ПАВЛЕ“ из Атине. Помоћ се састојала од хране у конзервама, освежавајућих пића, ћебади, половне гардеробе и медицинских половних апарата и лекова. Пића, храна и ћебад су камионима Црвеног Крста дистрибуирана до манастира Грачаница, где је сестриштво ову помоћ уручила угроженом народу, затим су дистрибуирана до Шилова и Цернице и друге делове косовског Поморавља у основне школе. Један део је упућен да се преко манастира Високи Дечани и преко Црвеног Крста у Штрпцу даље уручи страдалном народу у том крају. Прехрамбени пакети уручени су и становницима Обилића, Србима и Ромима, привремено настанем у коштејнерско насеље и зграду средњошколског центра у Обилићу. Комплетна количина лекова и део хране у конзервама је за-

држана у Новом Саду због одређених сумњи у квалитет намирница, односно санитарно неисправни лекови нису пуштени у хуманитарну дистрибуцију. Део сокова и намирница као и део ћебади уручен је у Новом Саду, Дому за децу ометрену у развоју у Футогу и Дому ученика без родитељског старања у Сремским Карловцима.

– Средствима оснивача организације купљена је опрема за новорођенчад које су у вишеспљаним сиромашним породицама на Косову и Метохији – целене, одећа и обућа, хигијенски пакети. Помоћ је непосредно уручена у Горњу Брњицу, Доњу Брњицу и у села у оп. Штрпце, села Поповце и село Сушићје.

– Средствима оснивача организације у иконописачкој радионици у манастиру Грачаница купљене су иконе у вредности 2 400 Еура и остављен је прилог за сестринство у манастиру у виду мањих новчаних помоћи и помоћи у храни за кухињу манастира. Такође је учињен и прилог манастиру Високи Дечани као и једнократна помоћ у храни и хигијенским пакетима за братство манастира. Истом приликом помогнуте су и две сиромашне породице у којима нема запослених лица у Грачаници и то преско набавке намирница и хигијенских пакета за више месеци. Једнократно смо помогли и све прогнаннике у тзв. контејнерском насељу у Грачаници. Сестринство манастира Грачаница помоћу је од наше стране и набавком тешко доступних опрема и свакодневних потрепштина, према тренутним потребама кухиње, иконописачке радионице и сл.

– Из Грчке је преко донатора „АПОСТОЛ ПАВЛЕ“ преузета пошилија од 35 комплета одежде за свештенство на Косову и Метохији. Међутим, ова пошилија је запримљена и предата као цоловна и оштећена, без веће употребне вредности. Предата је Епархијском управном одбору у Грачаници.

– Истом приликом у Епархијском управном одбору у Грачаници, купили смо различита кандила, резбарене крстове и каширане иконе у вредности 450 Еура а у манастиру Високи Дечани купљене су књиге и каширане иконе са резбареним рамовима у вредности 250 Еура, које смо као поклоне уручили донаторима и министрима у Влади Србије и председнику Владе РС.

– Почетком 2008.г. учествовали смо у раду Радне групе за Нацрт закона о невладиним организацијама у Београду у Сава Центру, где смо радили на писању Закона о невладиним организацијама у оквиру радних група Министарства за управу и локалну самоуправу РС, где се наш рад истакао као конструктиван и добродошао у тумачењу великој броја одредби. Радном састанку је председавао Председник РС гдин. Борис Тадић.

– У кратком року, од неколико дана, прикупили смо девизна средства у Епархији Бачкој, у висини 15. 000 Еура, која су била неопходна за операцију двогодишњег детета Михајла Шћепановића из Новог Сада, који је оболео од карцинома јетре и коме је био хитан и неопходан хируршки захват у Италији. Дечак је успешно оперисан и даље траје акција прикупљања средстава за његов опоравак и даље лечење.

– Наша Хуманитарна организација је 30. новембра 2007.г. приредила велику Донаторску вечеру у Хотелу Парк у Новом Саду под називом „За децу на Косову и Метохији“, којој су присуствовали Њ. Преосвештенство Епископ Господин, Господин Др. Артемије; Њ. П. Епископ Господин, Господин Др. Иринеј; Њ. П. Викарни Епископ Господин, Господин Теодосије; бројно свештенство Епархија Рашко Призренске и косовско-метохијске, Бачке и Кар-

Донационарска вечера, Нови Сад

ловачко-београдске, као и Њ.Краљевско височанство Престолонаследник Принц Александар Карађорђевић и Принцеза Катарина, бројне званице из Беча, Београда, Сомбора, представници Града Новог Сада, привреде, донатори који су познати уметници, сликари и др.

Донаторска вечера у Новом Саду је припремљена и финансирана личним средствима оснивача, као и сам долазак деце са Косова из села Старо Градско. Укупно је на донаторској вечери присуствовало 34 ученика основне школе „Браћа Аксић“ у пратњи два наставника, којима смо обезбедили пут, четвородневни боравак, смештај и едукативне излете у Београд, Ср. Карловце и Нови Сад. Свој деци, учесницима у програму као и деци која су дошла са Косова обезбеђени су пригодни пакети, односно донација у виду неопходне нове зимске одеће и обуће и сл. Приликом посете Народној Банци Србије деци из Старог Градског су уручене и појединачне донације од стране њихових домаћина, златници, компјутери, новчани прилози, књиге и сл.

Циљ донаторске вечере у Новом Саду је био анимирање донатора и домаће и светске јавности да адекватније и свеобухватније приступе проблему решавања потреба деце која су данас остала да живе на Косову и Метохији и која су бројно велика популација. Као резултат ове иницијативе, одазвали су нам се донатори из Новог Сада, два приватна предузећа који су купили компјутере за школе на Косову и Метохији, укупно 80 нових комплетних инсталираних рачунара, чиме ћемо подмирити потребе у 30-ак школа, а чији списак достављамо у прилогу овог извештаја. Донација у компјутерима је вредности преко 2.300.000,00 дин. Такође у ову акцију се укључило, на крају, и Министарство за Косово и Метохију Републике Србије а активно се пре свих укључило и Министарство просвете РС, те смо у пратњи Министра Господина Лончара, заједно, посетили Ранилуг у Косовском Поморављу и обратили се окупљеном народу, наставницима и деци на прослави 150 година постојања основне школе у том месту. Изузетну логистичку помоћ да што пре дистрибуирамо компјутере до свих места на КиМ, пружило нам је и Друштво Црвеног Крста Србије из Београда, Косовске Митровице, Грачанице и Штрица. Очекујемо да сви рачунари буду уручени школама на КиМ, најкасније до 17.05. 2008.г. Исти

донатори су нам најавили да ће и даље пружати помоћ и да ће сваке године прикупити средства за зидање по једне куће, за породицу која је економски угрожена а броји више чланова а по препоруци Њ. Преосвећенства Епископа Господина, Господина Др. Артемија, а такође су у наше име и обављени одређени конкретни разговори у Министарству просвете да се у оквиру Буџета Републике Србије изнађу средства за почетак градње школе у Грачаници.

На жалост, средства која је јавно обећао Министар Илић и представник његове странке, никада нам нису уручена. Да подсетимо, уштаћу је донација од 500.000,00 динара као и комплетна средства за зидање школе, која нам нису уручена уопште. Такође смо имали обећање и председника општине Сомбор о донацији од 100.000,00 динара, која нам обећана такође али нису и уручена.

Конкретна донација коју смо добили од Републике Србије за сво трајање кампање је до сада укупно 280.000,00 динара од Министарства за Косово и Метохију и 80.000,00 од АП Војводине, Секретаријата за омладину и спорт. Најзначајнија донација је пристигла из предузећа „Нови Сад – пут“ које је у власништву бањалучке компаније „Интеграл“ а донација је у висини 780.000,00 динара. Представници компаније су изразили жељу да у Бања Луци угосте више од 50 ученика са Косова и Метохије. Пријатно смо изненађени и прилогом, који су током донаторске вечере у Новом Саду, уручили непосредно деци, представници бечке племићке породице Фон Ферстел, који су иначе католичке вероисповести.

– Обезбеђене су финансије за долазак и боравак укупно 75 ученика са Косова и Метохије на опоравак у Вршац, Нови Сад и Београд. Поред деце из Старог Градског, одабрали смо да се овим боравком награде деца из тзв. контејнерског насеља из Обилића, деца из Црквене Водице и деца из оклине Ранилуга.

– За потребе медијске кампање у великој акцији „За децу на Косову и Метохији“ у нашој продукцији, урађена су два документарна филма и два уметничка видео-спота.

– У току су припреме за Донаторску вечеру у Београду у Дому Гарде на Топчидеру, чији генерални покровитељ би била Привредна Комора Србије.

У акцију „За децу на Косову и Метохији“ укупно смо уложили 24.000 Еура личних средстава и додатних 3.300 еура за снимање спотова и документарних филмова, а укупно, у различите кампање и акције до данас Хумантарна организација „Мати Татијана“ ангажовала је укупно 36.000 еура сопствених средстава оснивача организације, од чега је највећи део одлазио на царине и увоз хуманитарне помоћи из Грчке, у просеку 800 до 1000 Еура, по камиону. Процена је да не постоји исплативост увоза из Грчке, односно да је значајно опао квалитет и исправност роба које се упућују у овим пошиљкама, те да су оне у извесним количинама чак опасне по здравље људи или технички неисправне а зависни трошкови енормни и да стога треба већу пажњу посветити домаћим донаторима.

Од препрека, са којима смо се суочили током хуманитарног рада у наведеном периоду за који подносимо извештај, су, спорне одлуке нашег Министарства Финансија у вези незаконске наплате пореза и акциза и одбијање спровођења закона, чиме је одбијен сваки захтев за поврат ПДВ-а и акциза а највеће препреке реализовању хуманитарне помоћи нарочито када је прелазак са робом у питању преко административне линије, увек је био застој и одређена спреченост дистрибуције управо од Министарства финансија РС. Од стране УНМИК-а имали смо један мањи инцидент пред Приштином, када нам је заустављен пролазак робе до Грачанице а овај проблем отклоњен је након неколико часова.

Мишљења смо да треба појачати кампању у нашој републици и више пажње посветити домаћим робним донаторима у наредном периоду а акцију „За децу на Косову и Метохији“ уврстити у трајну акцију наше хуманитарне организације и посветити јој пуну пажњу.

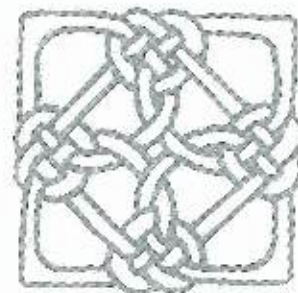
Извештај се подноси Његовом преосвештенству Епископу Рашко-призренском и косовско-метохијском Господину, Господину Др. Артемију, у Новом Саду,

Љиљана Каранов, директор орг.

Петар Мијин, фин. директор

Немања Лазич, Управни одбор

Драгана Димитријевић, служба књиговодства

„Орден Мајке Југовића“ за херој-мајке

Време у којем живимо и јесмо доноси многе невоље и искушења, како појединцу тако и народу. Но, најтрагичније од свих искушења са којима се наш народ суочавао кроз своју бурну и турбулентну историју, преиспуњену ратовима, страдањима и избегличким збеговима, јесте свакако проблем „беле куге.“ Овај проблем, који се јавља као последица саможивости и одсуства било каквог људског осећања моралности и хришћанског система вредности, а који се веома често облачи у еуфемичне фlosкуле и паролe, прети да наш народ доживи свој биолошки крај. Тзв. „планирање породице“, разне теорије и удружења за права и еманципацију жене, а на унутрб основних права детета, потпомогнути све лошијим стандардом, све бржим животом и каријеризмом родитеља, идеално су окружење за бујање вируса ове савремене болести, коју зовемо „белом кугом.“ Тужна и стравична статистика је неумољива: претпостављени број деце која су утробним чедоморством (абортусом) онемогућена да узму учешћа у радости живота, на годишњем нивоу превазилази 200.000. Овај

број је свакако већи, јер се утробна чедоморства врше и по приватним клиникама којих је све више. Ако се овом броју додају и она деца којој је и само затеће онемогућено разним, било легалним или алтернативним, контрацептивним средствима, бројка ужаса превазилази све најцрње прогнозе. Над Србијом и српским народом кружи баук – баук „беле куте!“

Борби против ове савремене попасти свој немали допринос, већ 15 година, даје и мученичка и страдална Епархија рашко-призренска и косовско-метохијска. Наиме, Епархијски Управни Одбор Епархије рашко-призренске, под председништвом и на предлог Његовог Преосвештенства Епископа Артемија, на седници својој од 22. јануара 1993. године, донео је одлуку да, за своје подручје, установи специјално признање „Орден Мајке Југовића“ и то у два нивоа: златни медаљон који ће се додељивати српским мајкама са петоро и више деце и сребрни медаљон за мајке са четворо деце. Орден чини кружни медаљон на пласнотом, златном крсту заобљених страница. Са предње стране је лик Мајке Југовића, а са задње стране „Душе праведних су у руци Господњој“, манастир Манастија. Сребрни орден се састоји од истоветног сребрног крста са медаљоном и плавим емајлом. Епархија уз Орден, а према својим могућностима, мајкама-херојима додељује и повчану помоћ.

Име признања „Орден Мајке Југовића“ већ по себи много говори. Легендарна и неумрла Мајка деветорице Југовића се но-

Орден (лице)

Орден (налицје)

вим херој-мајкама препоручује као узор и образац у свима врлинама, а особито у неговању породице и породичних вредности, али и патриотизму и љубави према своме роду.

Ово по свему једиствено признање српским мајкама које подносе највећи терет подизања деце, осмишљено је као својеврсни вид захвалности српске Цркве за херојски подвиг материнства, али, у исто време, и као награда, подстицај и стимуланс за пораст natalитета у нашем народу, особито на територији Епархије рашко-призренске која својим највећим делом обухвата освећене просторе Косова и Метохије, који су управо услед „беле куте“ и запали у тешке проблеме са несавесним националним последицама. Поред тога, овај Орден представља и будно и трезвено праћење морално-духовног стања српског народа на Косову и Метохији, чија је основна ћелија и језгро породица. Здрава породица, надахнута заједништвом, слогом, осмишљена и освећена хришћанским врлинама, Црква у малом и по спољној форми и по унутрашњем садржају, главни је гарант нашег опстанка, не само на Косову, већ и шире. Дивно поређење Косова и Метохије са колевком у којој се родио, и још увек се рађа, српски народ, веома сликовито и шластично сведочи о Србима као народу који рађање и прешоравање има као основну мисао и мисију.

Након ове одлуке, Епископ Артемије је циркуларним писмом позвао све архијерејске намеснике да извести подручне парохијске свештенике да прикупе потребну документацију за кандидаткиње за ово признање. Осим основног услова за доделу Ордена који се тиче броја деце, још је потребно доставити и потврду да су родитељи црквено вешчани, као и да су сва деца крштена. Прва додела ових Ордена је одржана на Видовдан 1993. године, на темељима храма Христа Спаса у центру Приштине, којом приликом је додељено 16 златних и 14 сребрних ордена. Ни након трагичних дешавања 1999. године, ова традиција није напуштана. Само је место церемоније промењено. Уместо храма Христа Спаса у Приштини, који оскршављен и девастиран, чамом окружен болљикавом жицом, ова манифестација се одржава у порти манастира Грачанице, у оквиру видовданских свечаности. Ове, 2008. године, после 15 година од успостављања награде, биће додељено 23 златних и 72 сребрна Ордена!

Орден „Мајке Југовића“ је веома лепо прихваћен од народа на Косову и Метохији и на свој територији Епархије рашко-призренске. Све већи број жена испуњава услове и кандидује се за ово признање, што значи да је на Косову не само све више крпите српчади, већ и да су из благословених, у Цркви склопљених бракова. Свечаности доделе Ордена сваке године присуствује све већи број људи, а већ неколико пута је присуствовао и Његова Светост Патријарх српски ГГ Павле, више црквених великодостојника и Њихова Краљевска Височанства Принц Александар и Принцеза Катарина Карађорђевић.

Овом све већом бројношћу Орден испуњава још једну своју мисију, а то је да мајке добитнице истакне као добар пример и надахнуће за остале мајке и да подигне свест о деци као нади наше будућности и опстанка нашег народа на Косову и Метохији.

Дејан Крстић

Са доделе Ордена 2008. године

Број додељених Златних Ордена „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“
Видовдан Епархија рашко – призренске
од 1993 – 2007.године

Редни број	Година	Број
1.	1993. године	16
2.	1994. године	12
3.	1995. године	11
4.	1996. године	14
5.	1997. године	13
6.	1998. године	14
7.	1999. године	Није било
8.	2000. године	Није било
9.	2001. године	3
10.	2002. године	11
11.	2003. године	35
12.	2004. године	20
13.	2005. године	26
14.	2006. године	37
15.	2007. године	10
16.	2008. године	23
Укупно: 16		245

**Број додељених Сребрних Ордена „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“
Видовдан Епархија рашко – призренске
од 1993 – 2008.године**

Редни број	Година	Број
1.	1993. године	14
2.	1994. године	6
3.	1995.године	10
4.	1996.године	13
5.	1997.године	19
6.	1998.године	18
7.	1999.године	Није било
8.	2000.године	Није било
9.	2001.године	4
10.	2002.године	11
11.	2003.године	125
12.	2004.године	37
13.	2005.године	69
14.	2006.године	185
15.	2007.године	43
16.	2008.године	72
Укупно: 16		626

Златни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 2008. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СПЦО	Датум рођења	Број деце
1.	Сунчица Дикић	Босце	Косовскокамеличка 1	/	6
2.	Весна Јоксимовић	Фирићеје	Косовскокамеличка 1	/	5
3.	Славица Томашевић	Суво Грло	Осојанска	/	5
4.	Светлана Јоковић	Нови Пазар	СПЦО за Рашку област	/	5
5.	Мила Мрљеп	Осаоница	СПЦО за Рашку област	/	5
6.	Снежана Симоновић	Нови Пазар	СПЦО за Рашку област	/	5
7.	Велика Цветић	Доња Варага	Дубокопоточка 1	/	5
8.	Бранкица Касаловић	Зуча	Дубокопоточка 1	/	5
9.	Сунчица Милић	Зубин Поток	Дубокопоточка 2	/	5
10.	Драгана Панчић	Кос.Митровица	Косовскомитровачка 2	/	5
11.	Биљана Радивојевић	Кос.Митровица	Косовскомитровачка 3	/	5
12.	Дубравка Цалчековић	Звечан	Звечан	/	5
13.	Ненси Станојевић	Севце	Сиринићка	/	5
14.	Слађана Мијаговић	Врбештица	Сиринићка	/	5
15.	Љилана Ивковић	Врбештица	Сиринићка	/	5
16.	Снежана Максимовић	Шклово	Љиланска	/	5
17.	Виолета Цвејић	Понеш	Љиланска	/	5
18.	Дарка Костић	Доња Будрига	Пргешка	/	5
19.	Звездана Сихић	Врбосан	Витинска	/	5
20.	Ланијела Димић	Могила	Витинска	/	5
21.	Љилана Ђерић	Могила	Витинска	/	5
22.	Радница Николић	Суви До	Љиланска	/	5
23.	Драгана Јовановић	Гратаница	Ливане 1	/	5
Укупно: 23			Деце: 116		

Сребрни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 2008. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СПЦО	Датум рођења	Број деце
1.	Биљана Томашевић	Суво Грло	Осојанска	/	4
2.	Оливера Радић	Ораховић	Ораховачка	/	4
3.	Борка Јанићевић	Севце	Сирињска	/	4
4.	Душица Цумпаловић	Севце	Сирињска	/	4
5.	Милица Цумпаловић	Севце	Сирињска	/	4
6.	Јелена Танасијевић	Беревце	Сирињска	/	4
7.	Весна Петковић	Доње Битиње	Сирињска	/	4
8.	Љиљана Ивановић	Доње Битиње	Сирињска	/	4
9.	Љупка Сталеговић	Врбештица	Сирињска	/	4
10.	Силвана Илић	Врбештица	Сирињска	/	4
11.	Биљана Илић	Врбештица	Сирињска	/	4
12.	Валентина Станковић	Врбештица	Сирињска	/	4
13.	Сузана Младеновић	Врбештица	Сирињска	/	4
14.	Мирјана Сарић	Осаоница	СПЦО за Рашку област	/	4
15.	Душица Радовановић	Доње Павље	СПЦО за Рашку област	/	4
16.	Марјана Милетић	Милчиће	СПЦО за Рашку област	/	4
17.	Дана Јовановић	Видово	СПЦО за Рашку област	/	4
18.	Радојка Никодинович	Тврдошево	СПЦО за Рашку област	/	4
19.	Верица Милошевић	Знуша	СПЦО за Рашку област	/	4
20.	Снежана Милутиновић	Лукаре	СПЦО за Рашку област	/	4
21.	Миладинка Славковић	Осоје	СПЦО за Рашку област	/	4
22.	Данијела Костић	Рајетиће	СПЦО за Рашку област	/	4
23.	Јелена Радојевић	Жуљевиће	СПЦО за Рашку област	/	4
24.	Радославка Николић	Нови Пазар	СПЦО за Рашку област	/	4
25.	Тајјана Михајловић	Зупча	Дубокопоточка 1	/	4
26.	Радосава Вукоичић	Зупча	Дубокопоточка 1	/	4
27.	Слађана Леповић	Вељи Брег	Дубокопоточка 2	/	4

28.	Биљана Башчаревић	Кос.Митровица	Косовскомитровачка 1	/	4
29.	Љубица Милосављевић	Кос.Митровица	Косовскомитровачка 1	/	4
30.	Биљана Вукић	Кос.Митровица	Косовскомитровачка 2	/	4
31.	Ивана Драговић	Кос.Митровица	Косовскомитровачка 2	/	4
32.	Бранка Мишић	Бањска	Косовскомитровачка 2	/	4
33.	Бранка Ђурић	Кос.Митровица	Косовскомитровачка 3	/	4
34.	Сузана Богичевић	Кос.Митровица	Косовскомитровачка 3	/	4
35.	Милица Силановић	Кос.Митровица	Косовскомитровачка 3	/	4
36.	Слађана Челић	Кос.Митровица	Косовскомитровачка 3	/	4
37.	Јасна Божовић		Косовскомитровачка 3	/	4
38.	Сузана Барић	Звечан	Звечан	/	4
39.	Роксанда Суакић	Звечан	Звечан	/	4
40.	Јасмина Петковић	Бабин Мост	Бабиномостка	/	4
41.	Живкица Петровић	Бабин Мост	Бабиномостка		4
42.	Јасмина Петковић	Бабин Мост	Бабиномостка		4
43.	Виолета Крстић	Станишор	Стражачка		4
44.	Љиљана Ивановић	Горње Кусце	Стражачка		4
45.	Сунчица Јевтић	Велико Ропотово	Великоропотовачка		4
46.	Биљана Ивковић	Доње Мочаре	Косовскокаменичка 1		4
47.	Мирјана Арсић	Стрезовце	Косовскокаменичка 1		4
48.	Живана Михајловић	Беривојце	Косовскокаменичка 2		4
49.	Вера Стојковић	Гричар	Витинска		4
50.	Олигица Којић	Врбовац	Витинска		4
51.	Јелена Димић	Могила	Витинска		4
52.	Слађана Пржић	Могила	Витинска		4
53.	Наташа Столић	Клокот	Витинска		4
54.	Гордана Столић	Клокот	Витинска		4
55.	Зорица Богдановић	Клокот	Витинска		4
56.	Снежана Стевић	Клокот	Витинска		4
57.	Ивана Ивановић	Косово Поље	Косовопољска		4
58.	Драгана Џејић	Доња Гултерица	Доњогултеричка		4
59.	Данијела Кукуресковић	Доња Гултерица	Доњогултеричка		4
60.	Гордана Петровић	Добротин	Доњогултеричка		4
61.	Данијела Петровић	Чаглавица	Лалеселска		4
62.	Миленица Ђоковић	Чаглавице	Лалеселска		4

63.	Светлана Микић	Лапље Село	Лапљеселска		4
64.	Биљана Стевић	Лапље Село	Лапљеселска		4
65.	Биљана Станојевић	Лапље Село	Лапљеселска		4
66.	Соња Ивковић	Суви До	Липљанска		4
67.	Лидија Весић	Суви До	Липљанска		4
68.	Горица Крстић	Суви До	Липљанска		4
69.	Дејана Станојевић	Суви До	Липљанска		4
70.	Весна Ђокић	Схуланево	Липљанска		4
71.	Виолета Ђорђевић	Грачаница	Ливађе 1		4
72.	Катарина Поповић	Грачаница	Ливађе 2		4
Укупно: 72			Дец: 288		

Златни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 2007. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СПЦО	Датум рођења	Број деце
1.	Зорица Радомировић	Мишчиће Н.П.	За Рашку/Новопазарска	/	8
2.	Силвана Тасић	Бољевце	Косовскокаменичка 1	/	
3.	Светлана Вилојевић	Вилово Н.П.	За Рашку/Новопазарска	/	6
4.	Милена Јанићијевић	Нови Пазар	За Рашку/Штитарска	/	5
5.	Живоратка Вушевић	Нови Пазар	За Рашку/Кузмичка	/	5
6.	Анита Сецдрић	Пљевљане Н.П.	За Рашку/Рајетихка	/	5
7.	Мирјана Јефтић	К.Митровица	К.Митровица 3	/	5
8.	Данијела Божовић	Зубин Поток	Дубокопоточка 2	/	5
9.	Весна Стојковић	Партеш	Партешка	/	5
10.	Светлана Ђокић	Лапље Село	Лапљеселска	/	5
Укупно: 10			Дец: 54		

Сребрни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 2007. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СПЦО	Датум рођења	Број деце
1.	Смиљана Милосављевић	Нови Пазар	За Рашку/Штитарска	/	4
2.	Радмила Симоновић	Нови Пазар	За Рашку/Штитарска	/	4
3.	Сања Симоновић	Нови Пазар	За Рашку/Штитарска	/	4
4.	Биљана Алексић	Осаоница Н.П.	За Рашку/Штитарска	/	4
5.	Љиљана Миненковић	Нови Пазар	За Рашку/Кузмичка	/	4
6.	Јелена Петровијевић	Нови Пазар	За Рашку/Кузмичка	/	4
7.	Далиборка Стојановић	Нови Пазар	За Рашку/Кузмичка	/	4
8.	Радица Танасковић	Нови Пазар	За Рашку/Постељска	/	4
9.	Миланка Маринковић	Себечеве Н.П.	За Рашку/Постељска	/	4
10.	Слађана Митровић	Дољани Н.П.	За Рашку/Постељска	/	4
11.	Јордана Раковић	Косуриће Н.П.	За Рашку/Новопазар	/	4
12.	Мира Бишевац	Војниће Н.П.	За Рашку/Новопазар	/	4
13.	Сања Радојевић	К.Митровица	К.Митровица 1	/	4
14.	Драгана Љупкић	К.Митровица	К.Митровица 1	/	4
15.	Магдалена Недељковић	К.Митровица	К.Митровица 1	/	4
16.	Ленче Башчаревић	Угљаре З.П.	Дубокопоточка 1	/	4
17.	Сташислава Божовић	Придворица	Дубокопоточка 2	/	4
18.	Марина Угвић	Зубин Поток	Дубокопоточка 2	/	4
19.	Звездана Тодоровић	Кијевчић	Сочаничка	/	4
20.	Оливера Јовановић	Сочашица	Сочаничка	/	4
21.	Богдана Андријевић	Ђурње Ђигиће	Сиринићка	/	4
22.	Силвана Сталетовић	Штрпце	Сиринићка	/	4
23.	Елизабета Цветковић	Штрпце	Сиринићка	/	4
24.	Слађана Антић	Берење	Сиринићка	/	4
25.	Катарина Герић	Штрпце	Сиринићка	/	4
26.	Сунчиша Којић	Врбовац	Витинска	/	4
27.	Снежана Ракић	Врбовац	Витинска	/	4
28.	Бранка Денић	Клокот	Витинска	/	4

29.	Бисерка Радић	Клокот	Витинска	/	4
30.	Зорица Аксић	Доња Будрига	Партешка	/	4
31.	Драгица Љубисављевић	Жегре	Партешка	/	4
32.	Ђурђа Тасић	Партеи	Партешка	/	4
33.	Сузана Јанићијевић	Ђорђе Куце	Стражачка	/	4
34.	Олига Лазић	Бресје	Косовопольска	/	4
35.	Весна Стијовић	Угљаре	Косовопольска	/	4
36.	Маријана Живић	Лапље Село	Лапљенска	/	4
37.	Биљана Ђирковић	Грачаница	Ливађе 1	/	4
38.	Валентина Стојановић	Грачаница	Ливађе 1	/	4
39.	Драгана Јовановић	Грачаница	Ливађе 1	/	4
40.	Јованка Петковић	Ливађе	Ливађе 2	/	4
41.	Милунка Џеџић	Грачаница	Ливађе 2	/	4
42.	Драгана Нићић	Добротин	Доњегуштерјачка	/	4
43.	Младена Спасић	Суви До	Липљанска	/	4

Укупно: 43

Деце: 172

Златни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 2006. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СПЦО	Датум рођења	Број деце
1.	Цера Миладиновић	Полкомље	Врачевска	/	9
2.	Зорица Живковић	Угљаре	Косово Поље	/	7
3.	Горица Симоновић	Гораждевац	Гораждевац	/	6
4.	Вioletа Милић	Перодимље	К.Митровица 3	/	6
5.	Вioletа Станковић	Д.Кормиљаше	Ранилушка	/	6
6.	Сунчица Арсић	Поговце	Ранилушка	/	5
7.	Јасмина Арсић	Поговце	Ранилушка	/	5
8.	Миланка Стојановић	К.Митровица	К.Митровица 3	/	5
9.	Савка Милошевић	Житковац	К.Митровица 3	/	5

10.	Гордана Вукашиновић	В.Рударе К.М.	К.Митровица 2	/	5
11.	Славица Славич	К.Митровица	К.Митровица 1	/	5
12.	Слађана Костић	К.Митровица	К.Митровица 1	/	5
13.	Радица Живић	Звечан	К.Митровица 4	/	5
14.	Биљана Тимотијевић	Звечан	К.Митровица 4	/	5
15.	Достапа Јацџиковић	Гораждевац	Гораждевац	/	5
16.	Славица Џаџић	Гораждевац	Гораждевац	/	5
17.	Звездана Максимовић	Мозгово	Стражачка	/	5
18.	Милева Џонић	Гор.Куце	Стражачка	/	5
19.	Златка Јовановић	Гор.Куце	Стражачка	/	5
20.	Соња Станковић	Гор.Куце	Стражачка	/	5
21.	Славица Стојановић	Кметовце	Стражачка	/	5
22.	Живка Цветковић	Стража	Стражачка	/	5
23.	Љубишка Денић	Стража	Стражачка	/	5
24.	Славица Денић	Стража	Стражачка	/	5
25.	Славица Чанаћевић	Штрпце	Сиринићка	/	5
26.	Златица Ђорђевић	Севце	Сиринићка	/	5
27.	Снежана Мирић	Батусе	Липљан	/	5
28.	Слађана Стевић	Батусе	Липљан	/	5
29.	Снежана Јовановић	Добротин	Д.Гуштерипа	/	5
30.	Сунчица Стојановић	Пасјане	Пасјане	/	5
31.	Вioletа Станковић	Доморовце	В.Ропотово	/	5
32.	Биљана Трајковић	Доморовце	В.Ропотово	/	5
33.	Снежана Вукомановић	З.Поток	Дубокопоточка 2	/	5
34.	Бисерка Васић	Деваја	Партеи	/	5
35.	Јасмина Арсић	Беривојце	К.Митровица 2	/	5
36.	Љубица Триловић	Племетина	Пр.племетинска	/	5
37.	Станислава Стефановић	Племетина	Пр.племетинска	/	5

Укупно: 37

Деце: 195

Сребрни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 2006. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СПЦО	Датум рођења	Број деце
1.	Слађана Миловановић	Којловица/Гр.	Ливађе 1	/	4
2.	Слађана Велић	Грачаница	Ливађе 1	21.05.1971	4
3.	Слађана Миљковић	Грачаница	Ливађе 1	06.04.1966	4
4.	Александра Јевтић	Сушица	Ливађе 1	24.08.1977	4
5.	Данијела Велић	Грачаница	Ливађе 1	25.12.1974	4
6.	Дијана Ђирковић	Грачаница	Ливађе 1	04.09.1971	4
7.	Јасмина Дзасић	Грачаница	Ливађе 1	23.07.1967	4
8.	Косовка Миленковић	Грачаница	Ливађе 2	14.09.1972	4
9.	Силвана Стојановић	Грачаница	Ливађе 2	14.05.1972	4
10.	Гордана Ристић	Ливађе	Ливађе 2	16.09.1977	4
11.	Александра Филиповић	Грачаница	Ливађе 2	23.04.1974	4
12.	Снежана Николић	Грачаница	Ливађе 2	/	4
13.	Јелица Лазаревић	Д.Гуптерица	Д.Гуптерица	/	4
14.	Љиљана Живић	Д.Гуптерица	Д.Гуптерица	/	4
15.	Достани Живић	Добротин	Д.Гуптерица	/	4
16.	Весна Миљковић	Ораховац	Ораховац	14.03.1960	4
17.	Далиборка Столић	Ораховац	Ораховац	23.10.1973	4
18.	Милка Лакић	Гораждевац	Гораждевац	/	4
19.	Лидија Дашић	Гораждевац	Гораждевац	/	4
20.	Гордана Јеремић	Гораждевац	Гораждевац	/	4
21.	Мирјана Србљак	Гораждевац	Гораждевац	/	4
22.	Славиша Дробњак	З.Поток	Дубокопотоцка 1	/	4
23.	Слађана Вићентијевић	З.Поток	Дубокопотоцка 1	/	4
24.	Сања Перовић	Зупча	Дубокопотоцка 1	/	4
25.	Оливера Ракић	Зупча	Дубокопотоцка 1	/	4
26.	Горипа Радојевић	Зупча	Дубокопотоцка 1	/	4
27.	Недељка Добрић	Д.Јасеновик	Дубокопотоцка 2	/	4

28.	Снежана Божовић	З.Поток	Дубокопотоцка 2	/	4
29.	Снежана Миленковић	Брњак	Дубокопотоцка 2	/	4
30.	Наташа Савић	Лепосавић	Лепосавић	/	4
31.	Славица Стефановић	Лепосавић	Лепосавић	/	4
32.	Станка Радовацковић	Завраће	Лепосавић	/	4
33.	Весна Марковић	Лепосавић	Лепосавић	/	4
34.	Станка Ракићевих	Вуче	Сочаница	/	4
35.	Љажидица Николић	Добрале	Сочаница	/	4
36.	Виолета Ђурковић	Гојбуља	К.Митровица 1	/	4
37.	Бојана Рашић	К.Митровица	К.Митровица 1	/	4
38.	Миљко Миловановић	К.Митровица	К.Митровица 1	/	4
39.	Оливера Илић	К.Митровица	К.Митровица 1	/	4
40.	Драгана Божовић	К.Митровица	К.Митровица 1	/	4
41.	Дијана Зубац	К.Митровица	К.Митровица 1	/	4
42.	Светлана Симић	Мироч/К.М.	К.Митровица 1	/	4
43.	Соња Нешић	К.Митровица	К.Митровица 1	/	4
44.	Рајка Манојловић	К.Митровица	К.Митровица 1	/	4
45.	Снежана Симић	В.Рударе-К.М.	К.Митровица 2	/	4
46.	Ивана Јеремић	Врница/Вуч.К.М.	К.Митровица 2	/	4
47.	Божана Стојановић	Песово/Вуч.К.М.	К.Митровица 2	/	4
48.	Биљана Виријевић	Јешенице – Бањ.	К.Митровица 2	/	4
49.	Маја Совајић	К.Митровица	К.Митровица 2	/	4
50.	Василија Раденковић	Србовац	К.Митровица 2	/	4
51.	Златана Раделковић	Србовац	К.Митровица 2	/	4
52.	Ружица Ђурић	К.Митровица	К.Митровица 3	/	4
53.	Миланка Влашкивић	К.Митровица	К.Митровица 3	/	4
54.	Дијана Казин	Ораховац-К.М.	К.Митровица 3	/	4
55.	Прагомирка Божовић	Жеровица	К.Митровица 3	/	4
56.	Љиљана Милић	Цољане	К.Митровица 3	/	4
57.	Зорица Спасојевић	Житковац	К.Митровица 3	/	4
58.	Зорица Ђоковић	Житковац	К.Митровица 3	/	4
59.	Паталија Лакићевих	Кутње	К.Митровица 3	/	4
60.	Бојана Бојковић	К.Митровица	К.Митровица 3	/	4
61.	Весна Савић	Звечан	К.Митровица 4	/	4
62.	Лепосава Несторовић	Звечан	К.Митровица 4	/	4

63.	Снежана Васић	Звечан	К.Митровица 4	/	4
64.	Дубравка Данчетовић	Звечан	К.Митровица 4	/	4
65.	Слађана Јанићијевић	Беревце	Сирињка	/	4
66.	Станка Ковачевић	Беревце	Сирињка	/	4
67.	Виолета Симић	Готовуше	Сирињка	/	4
68.	Светлана Миланковић	Севце	Сирињка	/	4
69.	Розета Вељковић	Севце	Сирињка	/	4
70.	Јасмина Стојановић	Севце	Сирињка	/	4
71.	Босилка Зафировић	Стража	Стражачка	/	4
72.	Ружина ристић	Стража	Стражачка	/	4
73.	Филана Симјонових	Стража	Стражачка	/	4
74.	Даница Антић	Стража	Стражачка	/	4
75.	Соња Крстић	Станинор	Стражачка	/	4
76.	Симона Ђорђевић	Станинор	Стражачка	/	4
77.	Смиљана Јовановић	Станинор	Стражачка	/	4
78.	Љилан Стојковић	Кметовце	Стражачка	/	4
79.	Нада Цветковић	Кметовце	Стражачка	/	4
80.	Гордана Тотић	Кметовце	Стражачка	/	4
81.	Снежана Митровић	Гор.Кусце	Стражачка	/	4
82.	Бранка Митровић	Гор.Кусце	Стражачка	/	4
83.	Слађана Стојковић	Гор.Кусце	Стражачка	/	4
84.	Зорица Јанковић	Гор.Кусце	Стражачка	/	4
85.	Зорица Стојановић	Гор.Кусце	Стражачка	/	4
86.	Ивана Димић	Гор.Кусце	Стражачка	/	4
87.	Ивана Симић	Гор.Кусце	Стражачка	/	4
88.	Сребрана Максимовић	Гор.Кусце	Стражачка	/	4
89.	Гордана <Ђорђевић	Гор.Кусце	Стражачка	/	4
90.	Златка Симић	Гор.Кусце	Стражачка	/	4
91.	Даринка Петровић	Гор.Кусце	Стражачка	/	4
92.	Љубица Јовић	Гор.Кусце	Стражачка	/	4
93.	Сузана Николић	Гор.Кусце	Стражачка	/	4
94.	Делосава Максимовић	Мозгово	Стражачка	/	4
95.	Весна Стојковић	Тришевец	Новобраска	/	4
96.	Коцаца Филић	Тришевец	Новобраска	/	4
97.	Бисерка Васић	Извор	Новобраска	/	4

98.	Иванка Фитимоновић	Прековице	Новобраска	/	4
99.	Светлана Миловановић	Јесеник	Новобраска	/	4
100.	Слађана Јанковић	Д.Шивагница	Косо.Каменица 1	/	4
101.	Биљана Ивковић	Д.Мочаре	Косо.Каменица 1	/	4
102.	Сузана Филић	Церевце	Косо.Каменица 1	/	4
103.	Стана Стојановић	Стрелица	Косо.Каменица 1	/	4
104.	Слађана Живковић	Бољевца	Косо.Каменица 1	/	4
105.	Слађана Филић	Стрезовце	Косо.Каменица 1	/	4
106.	Биљана Ђокић	Кололеча	Косо.Каменица 1	/	4
107.	Цалиборка Станковић	Кололеча	Косо.Каменица 1	/	4
108.	Славица Белић	Кололеча	Косо.Каменица 1	/	4
109.	Слободанка Миљковић	Босце	Косо.Каменица 1	/	4
110.	Тања Ивановић	Беривојце	Косо.Каменица 2	/	4
111.	Данијела Ђорђевић	Беривојце	Косо.Каменица 2	/	4
112.	Дикица Насковић	Ајковце	Косо.Каменица 2	/	4
113.	Весна Јевтић	Рајановце	Косо.Каменица 2	/	4
114.	Радојка Станојковић	Шилово	Њилане	/	4
115.	Сунчица Ристић	Шилово	Њилане	/	4
116.	Стана Стојановић	Шилово	Њилане	/	4
117.	Снежана Митић	Шилово	Њилане	/	4
118.	Верица Савић	Коретиште	Њилане	/	4
119.	Марица Савић	Коретиште	Њилане	/	4
120.	Зорица Васић	Коретиште	Њилане	/	4
121.	Слађана Стајић	Понеп	Њилане	/	4
122.	Биљана Стевић	Пасјане	Пасјане	/	4
123.	Велика Стевић	Пасјане	Пасјане	/	4
124.	Сузана Пауновић	Пасјане	Пасјане	/	4
125.	Славица Ивановић	Пасјане	Пасјане	/	4
126.	Силвана Нојкић	Пасјане	Пасјане	/	4
127.	Гордана Богдановић	Пасјане	Пасјане	/	4
128.	Љилана Петровић	Пасјане	Пасјане	/	4
129.	Зорица Шошић	Пасјане	Пасјане	/	4
130.	Соња Антић	Г.Ливоч	Пасјане	/	4
131.	Слађана Стојановић	Г.Ливоч	Пасјане	/	4
132.	Зорица Арсић	Г.Ливоч	Пасјане	/	4

133.	Данијела Младеновић	Партеш	Партеш	/	4
134.	Биагица Васић	Партеш	Партеш	/	4
135.	Сунчица Стојановић	Д.Будрига	Партеш	/	4
136.	Биљана Којић	Врбовац	Витица	/	4
137.	Слађана Цветковић	Клокот	Витица	/	4
138.	Тања Костић	Гричар	Витица	/	4
139.	Милијана Стојковић	Гричар	Витица	/	4
140.	Виолета Бранковић	Гричар	Витица	/	4
141.	Трајанка Филиповић	Панчело	В.Ропотово	/	4
142.	Соња Томић	Панчело	В.Ропотово	/	4
143.	Невенка Ђокић	Томанце	В.Ропотово	/	4
144.	Јелица Насковић	В.Ропотово	В.Ропотово	/	4
145.	Душица Филиповић	В.Ропотово	В.Ропотово	/	4
146.	Сузана Филиповић	Преоце	Лашње Село	/	4
147.	Соња Лекић	Скуланево	Липљан	/	4
148.	Стојанка Рајковић	Скуланево	Липљан	/	4
149.	Соња Живић	С.Грашко	Липљан	/	4
150.	Сузана Николић	Суви До	Липљан	/	4
151.	Силвана Прокић	Суви До	Липљан	/	4
152.	Ружица Савић	Суви До	Липљан	/	4
153.	Милена Јанковић	Суви До	Липљан	/	4
154.	Љиљана Јанковић	Батусе	Липљан	/	4
155.	Малинка Арсић	Батусе	Липљан	/	4
156.	Данијела Спасић	Рабовце	Липљан	/	4
157.	Далиборка Митић	Бресје	Кособо Поље	/	4
158.	Тања Милошевић	Бресје	Косово Поље	/	4
159.	Биљана Трајковић	Бабин Мост	Бабиномошка	/	4
160.	Гордана Миладиновић	Д.Брица	Бабиномошка	/	4
161.	Радла Миладиновић	Д.Брица	Бабиномошка	23.01.1971	4
162.	Весна Марковић	Ц.Волица	Бабиномошка	/	4
163.	Босилка Столић	Прилужје	Пр.Племетинска	/	4
164.	Зорица Војиновић	Прилужје	Пр.Племетинска	/	4
165.	Оливера Николић	Прилужје	Пр.Племетинска	/	4
166.	Верослава Андрић	Прилужје	Пр.Племетинска	/	4
167.	Милица Живковић	Прилужје	Пр.Племетинска	/	4

168.	Бисерка Ристић	Прилужје	Пр.Племетинска	/	4
169.	Марија Петровић	Племетина	Пр.Племетинска	/	4
170.	Биљана Живић	Племетина	Пр.Племетинска	/	4
171.	Слађана Милић	Племетина	Пр.Племетинска	/	4
172.	Слађана Триповић	Племетина	Пр.Племетинска	/	4
173.	Сунчица Ђорђевић	Д.Кормићане	Ранилупка	/	4
174.	Љиљана Костић	Д.Кормићане	Ранилупка	/	4
175.	Биљана Костић	Д.Кормићане	Ранилупка	/	4
176.	Снежана Димитријевић	Д.Кормићане	Ранилупка	/	4
177.	Јаворка Јовановић	Д.Кормићане	Ранилупка	/	4
178.	Гориша Вучковић	Д.Кормићане	Ранилупка	/	4

Укупно: 185

Деце: 740

Златни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 2005. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СПО	Број деце
1.	Јасмина Ђокић	Томанце	Вел.Роповачка	8
2.	Смеља Марковић	Вел.Ропотово	Вел.Роповачка	7
3.	Слађана Станковић	Томанце	Вел.Роповачка	6
4.	Јоргованка Насковић	Кметовце	Стражачка	6
5.	Јадранка Назаревић	Клипа -Лепосавић	Лепосавић	6
6.	Велимирка Петровић	Лепосавић	Лепосавић	6
7.	Милена Величковић	Панчело	Вел.Ропотоцачка	5
8.	Весна Симић	Панчело	Вел.Ропотоцачка	5
9.	Светлана Марковић	Кметовце	Стражачка	5
10.	Радмила Стојићковић	Станишор	Стражачка	5
11.	Станка Ђорђевић	Станишор	Стражачка	5
12.	Божана Ђорђевић	Станишор	Стражачка	5
13.	Ратка Ђорђевић	Кос.Митровица	Кос.Митровица	5
14.	Љиљана Гвозденовић	Жеровица	Кос.Митровица	5

15.	Лозица Ђокић	јасеновик	Новобрдска	5
16.	Супчица Микић	Супица	Ливађе	5
17.	Снежана Костић	Рајановце	Косовс.Каменичка	5
18.	Гордана Станковић	Д.Гуштерица	Доњегуштерачка	5
19.	Славица Сојевић	Д.Гуштерица	Доњегуштерачка	5
20.	Зорица Стенић	Д.Гуштерица	Доњегуштерачка	5
21.	Косара Крстић	Д.Гуштерица	Доњегуштерачка	5
22.	Милка Ђрбић	Д.Гуштерица	Доњегуштерачка	5
23.	Тања Јаковљевић	Прилужје	Прилуш.плететинска	5
24.	Наталија Јефтић	Прилужје	Прилуш.плететинска	5
25.	Цвета Ариџиновић	Вучитрн	Прилуш.плететинска	5
26.	Биљана Вуличевић	Кијевчић	Сочаничка	5

Укупно: 26

Дец: 139

Сребрни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 2005. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СНПО	Број деце
1.	Весна Ризић	Шилово	Њилане	4
2.	Јасмина Панајотовић	Шилово	Њилане	4
3.	Виолета Тасић	Шилово	Њилане	4
4.	Слађана Ковачевић	Коретиште	Њилане	4
5.	Гордана Станковић	Горње Кусце	Стражачка	4
6.	Сандра Стојковић	Горње Кусце	Стражачка	4
7.	Добрила Филиповић	Горње Кусце	Стражачка	4
8.	Слађана Антић	Горње Кусце	Стражачка	4
9.	Сузана Антић	Горње Кусце	Стражачка	4
10.	Весна Стојановић	Кметовце	Стражачка	4
11.	Виолета Марковић	Кметовце	Стражачка	4

12.	Јаворка Митровић	Д.Крмићане	Ранилушка	4
13.	Јасмина Величковић	Глоговац	Ранилушка	4
14.	Виолета Митровић	Кос.Митровица	Кос.Митровица	4
15.	Зора Касаловић	Кос.Митровица	Кос.Митровица	4
16.	Зорица Ђорђевић	Кос.Митровица	Кос.Митровица	4
17.	Марица Петковић	Житковац	Кос.Митровица	4
18.	Слађана Тимотијевић	Житковац	Кос.Митровица	4
19.	Милена Милојевић	Житковац	Кос.Митровица	4
20.	Горица Радивојевић	Жеровница	Кос.Митровица	4
21.	Слађана Милић	Вучитрн	Кос.Митровица	4
22.	Биљана Вељковић	Дренова	Врачевска	4
23.	Славица Маглов	Лешак	Врачевска	4
24.	Марица Симоновић	Доњег Крњица	Врачевска	4
25.	Соња Милосављевић	Гулије	Врачевска	4
26.	Весна Павић	Бостале	Новобрдска	4
27.	Славица Ристић	Јасеновик	Новобрдска	4
28.	Мила Ничић	Чаглавица	Лапљеселска	4
29.	Слађана Делић	Преоце	Лапљеселска	4
30.	Драгана Стајић	Ајновце	Косов.Каменичка	4
31.	Убава Ценић	Вел.Ропотово	Вел.Ропотовачка	4
32.	Гордана Петковић	Вел.Ропотово	Вел.Ропотовачка	4
33.	Зорица Алексић	Вел.Ропотово	Вел.Ропотовачка	4
34.	Радунка Петковић	Вел.Ропотово	Вел.Ропотовачка	4
35.	Мирославка Стојановић	Вел.Ропотово	Вел.Ропотовачка	4
36.	Благица Ивковић	Мал.Ропотово	Вел.Ропотовачка	4
37.	Весна Ђорђевић	Томанце	Вел.Ропотовачка	4
38.	Неда Марковић	Томанце	Вел.Ропотовачка	4
39.	Биљана Стојановић	Д.Дреновце	Вел.Ропотовачка	4
40.	Слађана Стенић	Д.Дреновце	Вел.Ропотовачка	4
41.	Снећана Цветковић	Клина	Кос.Митровица	4

42.	Верица Микић	Сушица	Ливађе	4
43.	Радица Јовановић	Сушица	Ливађе	4
44.	Тања Ивић	Кишица	Ливађе	4
45.	Слађана Милићевић	Д.Брњица	Бабиномошка	4
46.	Весна Рашић	Добротин	Доњегуштерачка	4
47.	Гордана Недесковић	Г.Гуштерица	Доњегуштерачка	4
48.	Тања Јовановић	Г.Гуштерица	Доњегуштерачка	4
49.	Слађана Насић	Д.Будрига	Паргешка	4
50.	Ларка Костић	Д.Будрига	Паргешка	4
51.	Марија Здравковић	Прилужје	Прилуш.племетинска	4
52.	Љубинка Аритонович	Прилужје	Прилуш.племетинска	4
53.	Данијела Аритонович	Прилужје	Прилуш.племетинска	4
54.	Славка Дејановић	Прилужје	Прилуш.племетинска	4
55.	Олга Милић	Племетина	Прилуш.племетинска	4
56.	Добрила Васић	Племетина	Прилуш.племетинска	4
57.	Миладинка Јовановић	Племетина	Прилуш.племетинска	4
58.	Сана Ковачевић	Племетина	Прилуш.племетинска	4
59.	Нада Грујић	Племетина	Прилуш.племетинска	4
60.	Мирјана Аритонович	Прилужје	Прилуш.племетинска	4
61.	Љубица Аритонович	Прилужје	Прилуш.племетинска	4
62.	Зорица Аритонович	Прилужје	Прилуш.племетинска	4
63.	Слађана Начић	Племетина	Прилуш.племетинска	4
64.	Љубинка Триповић	Племетина	Прилуш.племетинска	4
65.	Радојка Ковачевић	Племетина	Прилуш.племетинска	4
66.	Катарица Милић	Племетина	Прилуш.племетинска	4
67.	Јасмина Вуксановић	Прилужје	Прилуш.племетинска	4
68.	Биљана Поповић	Кос.Митровица	Кос.Митровица	4
69.	Светлана Стевић	Звечан	Кос.Митровица	4

Укупно: 69

Деце: 276

Златни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 2004. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СПЦО	Број деце
1.	Милица Ђуричић	Велика Хоча		5
2.	Душанка Сталетовић	Готовуше		5
3.	Љиљана Танасковић	Врбештица		5
4.	Јованка Симић	В.Ропотово		5
5.	Биљана Костић	Угљаре		5
6.	Славица Јовановић	Угљаре		5
7.	Душанка Живић	Лапље Село		6
8.	Драгана Миливојевић	Мироч		5
9.	Живана Викићевић	лепосавић		5
10.	Снежана Бојовић	Лепосавић		5
11.	Мирјана Нићић	Добротина		5
12.	Слађана Крстић	Д.Гуштерица		5
13.	Благојка Миливојевић	Д.Гуштерица		6
14.	Верица Крстић	Г.Гуштерица		6
15.	Верица Микић	В.Ропотово		5
16.	Јаворка Алексић	Понеш		5
17.	Гордана Костић	Д.Будрига		5
18.	Бисерка Стајковић	Наралов		6
19.	Бранка Филић	Косово Поље		7
20.	Тања Славковић	Рибовац		8

Укупно: 20

Деце: 109

Сребрни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 2004. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СПЦО	Број деце
1.	Радмила Крстић	Угљаре		4
2.	Драгана Костић	Угљаре		4
3.	Слађана Симић	Угљаре		4
4.	Сунчица Симић	В.Ропово		4
5.	Милена Косаловић	Зупче		4
6.	Весна Поповић	Г.Битиња		4
7.	Десанка Шарлић	Д.Неродимља		4
8.	Сунчица Марић	Севац		4
9.	Радмила Живковић	Севац		4
10.	Слађана Стојановић	Севац		4
11.	Весна Савић	Г.Битиња		4
12.	Станислав Чукарић	В.Хоче		4
13.	Сузана Митић	Лапље Село		4
14.	Зорица Стевић	Лапље Село		4
15.	Бисерка Милић	Банов Дол		4
16.	Сузана Маринковић	Преоц		4
17.	Слађана Марковић	Робовци		4
18.	Душица Стојиљковић	Беривојци		4
19.	Снежана Булићевић	Лепосавић		4
20.	Славица Радосављевић	Лепосавић		4
21.	Весна Зорковић	Д.Гуштерица		4
22.	Слађана Филић	Г.Гуштерица		4
23.	Бобана Петровић	Добротин		4
24.	Соња Крстић	Добротин		4
25.	Драгана Аритоновић	Прилужје		4
26.	Биљана Ракић	Прилужје		4

27.	Марија Милић	Бабин Мост		4
28.	Виолета Јаковљевић	Племетин		4
29.	Тања Јаковљевић	Племетин		4
30.	Драгица Петровић	Грац		4
31.	Марија Петровић	Грац		4
32.	Снежана Максимовић	Шилово		4
33.	Мирослава Симић	Коретиште		4
34.	Весна Ђекић	Грачаница		4
35.	Светлана Стојановић	Церница		4
36.	Сунчица Ристић	Г.Ливоч		4
37.	Стана Тараило	Суви До		4

Укупно: 37

Деце: 148

Златни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 2003. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СПЦО	Број деце
1.	Госпава Савић	Зебница		7
2.	Данка Ђурић	Бинча		6
3.	Славојка Илић	Божевац		6
4.	Зорица Ристић	Ливађ		6
5.	Злата Стевић	Клокот		6
6.	Перса Стојановић	Бостане		6
7.	Цвета Алексић	Кололеч		5
8.	Ружа Антић	Пасјане		5
9.	Јелена Васић	Прилужје		5
10.	Олга Денић	Бабин Мост		5

11.	Сребра Денић	Врбовац	5
12.	Милена Живковић	Партеш	5
13.	Снежана Марковић	Прилужје	5
14.	Драгана Милкић	Бинча	5
15.	Планинка миљосављевић	Врбештица	5
16.	Светлана Милошевић	Могил	5
17.	Мирјана Миљковић	Ћризим	5
18.	Весна Орловић	Врбештица	5
19.	Данијела Петковић	Партеш	5
20.	Ђурђа Петровић	Ћерница	5
21.	Снежана Перић	Пасјане	5
22.	Љиљана Ристић	Ћрачаница	5
23.	Нада Савић	Батус	5
24.	Весна Симијоновић	Манишинац	5
25.	Јелена Симић	Ћерница	5
26.	Словенка Сталетовић	Севац	5
27.	Зорица Станојевић	Ћотовуш	5
28.	Загорка Стевановић	К.Каменица	5
29.	Ружица Стојановић	Ораховац	5
30.	Љиљана Трајковић	Бабин Мост	5
31.	Славица Ферковић	Бостан	5
32.	Радмила Ћветковић	Партеш	5
33.	Ружица Ћеровина	Бабин Мост	5
34.	Љиљана Шашић	Пасјане	5
35.	Мирославка Шашић	Пасјане	5
Укупно: 35			Деце: 182

Сребрни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 2003. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СПЦО	Број деце
1.	Стапа Аксић	Велика Хоча		4
2.	Зорица Андрејевић	Ћрачаница		4
3.	Златица Арсић	Батус		4
4.	Убавка Арсић	Пасјане		4
5.	Љиљана Антонијевић	Пасјане		4
6.	Живка Бараћ	Приштина		4
7.	Рајна Богдановић	Врбовац		4
8.	Момирка Бојковић	Ћрилужје		4
9.	Гордана Бојковић	Бабин Мост		4
10.	Весна Васић	Ћрилужје		4
11.	Ћеница Великић	Ораховац		4
12.	Светлана Васиљковић	Партеш		4
13.	Бисерка Васић	Ћеваја		4
14.	Гордана Васић	Ћричаре		4
15.	Доста Васић	Ћричаре		4
16.	Радмила Васић	Зебишци		4
17.	Светлана Васић	Партеш		4
18.	Љиљана Васовић	Витина		4
19.	Ћалиборка Вељковић	Ћотовуш		4
20.	Јаворка Влајковић	Ћричаре		4
21.	Љиљана Ѓерић	Могил		4
22.	Стојадинка Ѓаћевац	Севац		4
23.	Весна Ѓејановић	Ћрилужје		4
24.	Весна Ѓорић	Ћапље Село		4
25.	Милена Ѓорђевић	Ћипљан		4
26.	Снежана Ѓорђевић	Ћотовуша		4
27.	Златица Ѓорђевић	Севац		4
28.	Ћетра Ѓорђевић	Ћиљане		4
29.	Бисерка Живковић	Пасјане		4
30.	Слађана Живковић	Партеш		4

31.	Велика Ивковић	Пасјане		4
32.	Ана Јанићевић	Севац		4
33.	Ружица Јанићевић	Севац		4
34.	Зорица Јанчић	Пасјане		4
35.	Сунчица Јанчић	Пасјане		4
36.	Сузана Јахимовић	Кметовац		4
37.	Зорица Јеринић	Грнчаре		4
38.	Виолета Јанковић	Грнчаре		4
39.	Весна Р.Јовановић	К.Каменица		4
40.	Весна Јовановић	К.Камсница		4
41.	Данијела Јовановић	Партеш		4
42.	Данијела Јовановић	Сушица		4
43.	Јагода Јовановић	Грнчаре		4
44.	Сања Јовановић	Церница		4
45.	Силвана Јолић	Брезовица		4
46.	Стојна Јочинац	Севац		4
47.	Даница Клајић	Милошево		4
48.	Гордана Костић	Доња Будрига		4
49.	Светлана Крстић	Г.Мочаре		4
50.	Биљана Лекић	Чаглавица		4
51.	Славица Маврић	Велика Хоча		4
52.	Снежана Максимовић	Пасјане		4
53.	Радмила Максимовић	Пасјане		4
54.	Светлана Марковић	Кметовац		4
55.	Слађана Марковић	Грачаница		4
56.	Живана Марковић	Грачаница		4
57.	Јована Матовић	Старо Грацко		4
58.	Гордана Миладиновић	Доња Брњица		4
59.	Јасмина МИленковић	Севац		4
60.	Снежана Миленковић	Сушић		4
61.	Зорица Милковић	Бинча		4
62.	Биљана Милићевић	Доња Брњица		4
63.	Јасна Миљковић	Ливађе		4
64.	Маријана Миљковић	Бабин Мост		4
65.	Зорица Мирковић	Партеш		4

66.	Слађана Мирковић	Партеш		4
67.	Верка Митровић	Врбовац		4
68.	Снежана Митровић	Горњи Кусци		4
69.	Зорица Митровић	Врбовац		4
70.	Радјока Митровић	Чаглавица		4
71.	Драгана МИтић	Њилане		4
72.	Зорица Младеновић	Велика Хоча		4
73.	Лела Накаламић	Велика Хоча		4
74.	Цвета Николић	Пасјане		4
75.	Гордана Нићић	Добротин		4
76.	Благица Орловић	Врбештица		4
77.	Будимка Орловић	Врбештица		4
78.	Јасмина Орловић	Врбештица		4
79.	Славица Орловић	Врбештица		4
80.	Љиљана Перенић	Добротин		4
81.	Стана Перић	Партеш		4
82.	Драгица Ракић	Врбовац		4
83.	Снежана Ракић	Врбовац		4
84.	Слађана Савић	Доња Брњица		4
85.	Стојанка Савић	Партеш		4
86.	Ратка Симић	Грнчаре		4
87.	Гордана Симић	Њилане		4
88.	Јаворка Симић	Пасјане		4
89.	Јасмина Симоновић	Тиринац		4
90.	Видослава Спасић	Церница		4
91.	Зорица Спасић	Партеш		4
92.	Стана Спасић	Њилане		4
93.	Миленка Станишић	Севац		4
94.	Весна Станковић	Деваје		4
95.	Десанка Станковић	Готовуш		4
96.	Милица Стевановић	Севац		4
97.	Данијела Стевић	Клокот		4
98.	Зорица Стевић	Грнчаре		4
99.	Живка Стевић	Грчаре		4
100.	Благица Стојковић	Севац		4

101.	Марица Стојковић	Пасјане		4
102.	Слађана Стојковић	Грчаница		4
103.	Снежана Столић	Ораховац		4
104.	Гордана Столић	Ораховац		4
105.	Тања Стојановић	Ливађе		4
106.	Весна Стојановић	Прилужје		4
107.	Злата Стошић	Партеш		4
108.	Драгана Стошић	Гатње		4
109.	Зорица Стошић	Партеш		4
110.	Љиљана Танасковић	Врбештица		4
111.	Јованка Танасковић	Сушица		4
112.	Јаворка Тодоровић	Обилић		4
113.	Дуванка Томић	Клокот		4
114.	Јулијана Томић	Преоци		4
115.	Дивна Трајковић	Партеш		4
116.	Гордана Трајковић	Кишница		4
117.	Милена Трајковић	Партеш		4
118.	Милена Трајковић	Јасеновик		4
119.	Наташа Трајковић	Кишница		4
120.	Петра Трајковић	Пасјане		4
121.	Светлана Трајковић	Партеш		4
122.	Славица Ђурчић	Добротина		4
123.	Горица Цвејић	Грчанице		4
124.	Славица Шавелић	Велика Хоча		4
125.	Зорица Шашић	Пасјане		4
Укупно: 125			Деце: 500	

Златни и сребрни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 2002. године

Осим броја додељени златних (11) и сребрних (11) Ордена 2002. године, други подаци су нам били недоступни

Златни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 2001. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СПЦО	Број деце
1.	Снежана Мицић	Грчаница		
2.	Ката Тиосављевић	Нови Пазар		
3.	Милена Јашићијевић	Нови Пазар		
Укупно: 3			Деце:	

Сребрни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 2001. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СПЦО	Број деце
1.	Марина Ђорђевић	Грчаница		4
2.	Снежана Милановић	Лапље Село		4
3.	Рада Шмигић	Призрен		4
4.	Весна Хочић	Ниш		4
Укупно: 4			Деце: 16	

Златни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 2001. године

1.	Љубишка Ђорђевић	Звчане		
2.	Драгица Радосављевић	Племетина		
3.	Светлана Стаменковић	Обилић		
4.	Невенка Божић	Бело Поље		
5.	Снежана Чепкеновић	Липљане		
6.	Митра Аксић	Велика Хоча		
7.	Верица Матић	Братотина		

8.	Ружица Спасић	Велика Хоча		
9.	Бисерка Јовичић	Ораховац		
10.	Косара Спасић	Велика Хоча		
11.	Верица Стајић	Ораховац		
12.	Божана Мишић	Велика Хоча		
13.	Соња Јаковљевић	Племетина		
14.	Славица Јашовић	Сиге.Пећи		
Укупно: 14			Деце:	

Сребрни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 1998. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СПЦО	Број деце
1.	Марина Остојић	Призрен		
2.	Добрила Марковић	Цркв.Водице		
3.	Виолета Крстић	Д.Јуштерица		
4.	Наташа Кларић	Косово Поље		
5.	Слободанка Матић	Братотина		
6.	Верица Долашевић	Велика Хоча		
7.	Кета Ђуричић	Велика Хоча		
8.	Олга Недељковић	Велика Хоча		
9.	Наташа Ђрковић	Ораховац		
10.	Милица Ђуричић	Велика Хоча		
11.	Јасминка Бркић	Велика Хоча		
12.	Снежана Мишић	Велика Хоча		
13.	Светлана Чукарић	Велика Хоча		
14.	Слађана Вићентијевић	Подјешу		
15.	Горица Величковић	Угљаре		
16.	Славица Милић	Велибег		
17.	Богдана Лазаревић	Угљарево		
18.	Биљана Бојић	Приштина		
Укупно: 18			Деце:	

Златни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 1997. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СПЦО	Број деце
1.	Сташка Шкркић	Крњине		
2.	Горица Ђурић	Осојане		
3.	Милијана Ђурић	Осојане		
4.	Миланка Шилковић	Жача		
5.	Драгица Гашић	Суви Луковци		
6.	Слађана Јаковљевић	Белица		
7.	Радмила Перовић	Ђураковац		
8.	Миланка Костић	Н.С.Мађунско		
9.	Славка Милошевић	Житковци		
10.	Наташа Стојановић	Приштина		
11.	Славица Стошић	С.Варош		
12.	Светлана Милосављевић	Урошевац		
13.	Снежана Јокић	Дечани		
14.	Невенка Јовичић	Дечани		
15.	Мирјана Војиновић	Шипоље		
16.	Радмила Андрејевић	Лишњанс		
17.	Милијана Петровић	Подујево		
18.	Ковиљка Санојевић	Штрине		
19.	Гордана Крупниковић	Призрен		
Укупно: 19			Деце:	

Сребрни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 1997. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СПЦО	Број деце
1.	Славица Перовић	Ђураковци		
2.	Ранка Репановић	Осојане		
3.	Наташа Милуновић	Шаљиповици		

4.	Бранка Ђорђевић	Шиљановци		
5.	Слободанка Шиљковић	Жаче		
6.	Ружица Терзић	Бег.Луковци		
7.	Јованка Ратковић	Сув.Луковци		
8.	Миланка Стојковић	Жаче		
9.	Наташа Шћепановић	Шиљановци		
10.	Слободанка Вичентијевић	Звечане		
11.	Љиљана Китановић	Косовска Митровица		
12.	Биљана Миловић	Пећ		
13.	Јелица Јовановић	Рабовац		
14.	Снежана Васић	Рабовац		
15.	Зорица Илић	Заскок		
16.	Снежана Сојевић	Српска Бабуша		
17.	Александра Ђурић	Косовска Митровица		
18.	Марица Петковић	Приштина		
19.	Милица Поповић	Ђураковац		
Укупно: 19			Деце:	

Златни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 1996. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СПЦО	Број деце
1.	Бранкица Стојановић	Обилић		
2.	Ружица Миленковић	Урошевац		
3.	Радмила Станојковић	Заскок		
4.	Љубинка Лазић	Д.Гуштерица		
5.	Борка Дабиљјевић	Дрсник – Клип		
6.	Божана Рибач	Дрсник – Клип		
7.	Лидија Лазаревић	Беркова		
8.	Милијана Симић	Лесковац		
9.	Станија Костић	Н.С.Мађунско		
10.	Снежана Видосављевић	С.Дољана		
11.	Миланка Илић	Пећ		

12.	Љубица Нововић	Пећ		
13.	Радица Благојевић	Љубижде		
Укупно: 13			Деце:	

Сребрни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 1996. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СПЦО	Број деце
1.	Драгица Ђашић	Дечани		
2.	Јелена Симић	Звечани		
3.	Невена Попић	Племетина		
4.	Слободанка Марковић	Д.Неродимље		
5.	Мирославка Живковић	Урошевац		
6.	Сузана Јовановић	Урошевац		
7.	Илинка Којић	Урошевац		
8.	Данијела Добросављевић	Словиње		
9.	Слободанка Бојанић	Враголија		
10.	Слађана Стевић	Батус		
11.	Љиљана Живић	Самодрежа		
12.	Љиљана Марковић	Крушевац – Обилић		
13.	Слободанка Кротић	Приштина		
Укупно: 13			Деце:	

Златни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 1995. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СПЦО	Датум рођења	Број деце
1.	Верица Богдановић	Приштина	Приштинска	13.09.1959.	5
2.	Босилка Трипковић	Племетина	Приштинска	27.11.1955.	5
3.	Радмила Вучић	Угљаре	Приштинска	05.05.1957.	5

4.	Душанка Милић	Обилић	Приштинска	24.08.1956.	5
5.	Олга Изгоровић	Клина	Клина	25.03.1959.	5
6.	Милијана Пешић	Клина	Клина	14.04.1942.	9
7.	Снежана Пешић	Клина	Клина	23.06.1968	5
8.	Драгица Шабих	Г.Неродимље	Урошевац	03.08.1960.	6
9.	Рада Божићаревић	Г.Брњица	Приштинска	31.08.1938.	6
10.	Радмила Милић	Скуланско	Липљанска	25.12.1956.	5
11.	Љиљана Јеримић	Гораждеван	Гораждеван	/	7

Укупно: 11

Деце: 63

Сребрни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 1995. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СПЦО	Датум рођења	Број деце
1.	Славица Начић	Племетина	Приштинска	02.07.1959.	4
2.	Јасмина Вуксановић	Племетина	Приштинска	07.05.1969.	4
3.	Станица Војиновић	Цркв. Водица	Приштинска	07.05.1964.	4
4.	Љубица Пичић	Којловица	Приштинска	01.05.1954.	4
5.	Слободанка Ђокић	Радево	Липљанска	02.11.1963.	4
6.	Драгана Крстић	Којловица	Приштинска	03.03.1961.	4
7.	Радмила Вучић	Д.Гуштерица	Липљанска	02.05.1964.	4
8.	Љубица Лакетић	Звечаш	Кос.Митровица	20.02.1950.	4
9.	Бранислава Анђелковић	Сендо	Кос.Митровица	01.09.1960.	4
10.	Лепосава Вукадиновић	Свиљаре	Кос.Митровица	20.08.1955.	4

Укупно: 10

Деце: 40

Златни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 1994. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СПЦО	Датум рођења	Број деце
1.	Зорка Ађанчић	Бабино Мост	Бабиномостка	14.04.1951.	5
2.	Ната Бојковић	Прилужја	Бабиномостка	06.10.1956.	5
3.	Росанда Ђомић	Дугањско	Клина	11.06.1952.	10
4.	Марија Сајић	Милошево	Бабиномостка	22.07.1955.	5
5.	Слађана Ђуриловић	Кметовце	Ѓиљане	01.07.1963.	5
6.	Милка Живаљевић	Брестовик	Пећ	10.10.1954.	5
7.	Будимирка Делић	Петровац	Ѓаковица	25.11.1950.	6
8.	Бранка Филић	Косово Поље	Голешка	27.03.1961.	5
9.	Даница Тодић	Косово Поље	Голешка	10.12.1948.	5
10.	Светлана Масловарић	Косово Поље	Голешка	08.01.1964.	5
11.	Вера Арсовић	Наглавца-Људисавце	Клина	15.04.1949.	12
12.	Добрила Јовановић	Угљаре	Приштина	18.07.1955.	5

Укупно: 12

Деце: 73

Сребрни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 1994. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СПЦО	Датум рођења	Број деце
1.	Добрила Андрић	Племетина	Бабиномостка	08.03.1950.	4
2.	Весна Аритоновић	Прилужје	Вучитри	/	4
3.	Петрија Денић - пошадја	Штрпце	Скрипићка	/	4
4.	Душанка Јевтић	Приштина	Приштинска	24.02.1951.	4
5.	Сава Милојевић	Д.Југовића	Приштинска	07.05.1965.	4
6.	Славица Стевић	Обилић	Приштинска	30.05.1955.	4

Укупно: 6

Деце: 24

Златни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 1993. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СПЦО	Датум рођења	Број деце
1.	Роксанда Тимотијевић	Призрен	Призренска	/	5
2.	Сласена Кијачић	Љубижда	Призренска	15.06.1951.	5
3.	Драгана Чавић	Вучитрн	Вучитрнска	04.02.1962.	5
4.	Олга Величковић	Приштина	Приштинска	12.02.1954.	6
5.	Ружица Галић	Угљаре	Приштинска	02.09.1939.	6
6.	Радмила Јовановић	Приштина	Приштинска	20.09.1951.	5
7.	Јагода Аджанчић	Б.Мост	Бабиномошка	07.10.1955.	5
8.	Љубиша Вукадиновић	Д.Југовића	Приштинска	18.08.1953.	6
9.	Љубиша Њигић	Д.Југовића	Приштинска	26.07.1955.	5
10.	Петрија Ђорђевић	Д.Брица	Приштинска	09.05.1942.	7
11.	Гордана Шабич	Неродимље	Урошскачка	11.10.1962.	5
12.	Нагалија Прелевић	К.Митровица	К.Митровица	10.10.1957.	5
13.	Рајка Радовановић-попадија	Нови Пазар	Рашка област	06.11.1958.	5
14.	Гордана Јовановић	Српс.Бабуш	Урошскачка	/	5
15.	Славица Ванић	Д.Брица	Приштинска	/	5
16.	Гордана Стојановић	Кметовце	Њилане	/	5

Укупно: 16

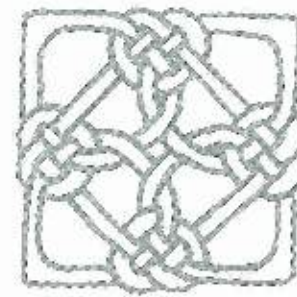
Деце: 85

Сребрни орден „МАЈКЕ ЈУГОВИЋ“ 1993. године

Редни број	Име и Презиме	Место становања	СПЦО	Датум рођења	Број деце
1.	Радиша Џурић	Призрен	Призренска	/	4
2.	Љиљана Дамњановић	Призрен	Призренска	/	4
3.	Бранкица Цветковић	Призрен	Призренска	01.03.1964.	4
4.	Јелица Рајичић	Приштина	Призренска	19.06.1962.	4
5.	Светлана Грујић	Шлеметина	Бабиномошка	/	4
6.	Миланка Делић	Приштина	Приштинска	25.07.1957.	4
7.	Раденка Петровић	Жеровница	Ко.с.Митровица	20.04.1954.	4
8.	Рајна Млађовић	Жеровница	Кос.Митровица	26.03.1954.	4
9.	Златка Тодоровић	Д.Кормиљане	Ранилушка	/	4
10.	Љиљана Славковић	Г.Кормиљане	Ранилушка	/	4
11.	Бранка Попадић-попадија	Приштина	Приштинска	/	4
12.	Мила Стојановић	К.Митровица	Кос.Митровица	/	4
13.	Сана Ванић	Д.Брица	Приштинска	/	4
14.	Зорица Менковић	Кметовце	Њилане	/	4

Укупно: 14

Деце: 56

Бисери хришћанске мудрости у нашој народној књижевности

Народна лирска песма „Српска девојка“
огледало истинске вредности и лепоте

Када се Вук Караџић, након штампања „Српских народних пјесама“ у Лајпцигу 1823. године, пожалио Јакову Гриму да српски народ нема књига, што је чинило непремостиву препреку на путу нашег просвећивања и узрастања, Грим му је одговорио: „Од свих словенских ђлемена, ви Срби сѣте својим блаѣим, и за ђесму необично зѣодним, језиком најобдаренији пјесмом, ђевањем и ђричком и, изѣледа, да је сам Боѣ боѣѣѣим даром ваше народне ђоезије хѣѣо да вам надокнади неѣмање књѣѣа. Ваше су ђесме чудесне, свеже и леѣе, као дар с Неба. Евроѣа ђе ђочетѣи да учи ваѣи језик. Ја ђравим ђреѣисе ваѣиѣх ђесама, шаѣљем их ђриѣѣѣѣљима и указујем им на ђѣихову ђоеѣѣску лейѣѣѣу.“ А, у свом приказу чувеног лајпцишког издања српских песама, Грим задивљено закључује: „Ја не знам ниједан друѣи народ коѣи би ѣѣакво једно блаѣо у љубавним ђесмама моѣаѣ ђоказати, изузев Соломонове „Пјесме над ђесмама.“

Ове речи, иначе врсног познаваоца српског народног генија и његовог стваралаштва, које српску поезију упоређују са делима из Светога Писма и тврде да је она дар Божији, указују на оправданост мишљења да су наше народне песме за нас Србе „пето Јеванђеље.“

Заиста, лако је уочити да су српске народне песме похвала и лирски препев хришћанских-јеванђелских врлина: милосрђа, поштења, слободољубља, трезвености, целомудрености, жртве, стрпљивости, вере, наде и, надам се, љубави, као врхунске хришћанске врлине. Можда су баш зато наше љубавне лирске песме и добиле највишу оцену, а једну од њих „Српска девојка“ („У Милице дуге трепавице“) нарочито је хвалио велики песник Јохан Волфганг Гете. Да би нам ова висока Гетеова похвала „Српске девојке“ била јаснија, пре него што се позабавимо садржајем и вредностима ове народне песме, ваља знати да је за Гетеа право песништво, тј. права уметност подразумевала светлост јединства унутрашње и спољашње лепоте, тј. јединство духа, срца и разума. „Код сћарих људи и школа највише ми се свиђало што су се код њих и поезија и религија и философија у једно сјиливале,“ писао је он.

Управо то хармонично јединство унутрашње и спољашње лепоте, јединство духовних и вештаствених вредности, јединство душе, срца и ума, чине саму суштину садржаја и свевремене поруке „Српске девојке.“

На самом почетку песме, у прве две слике са по три стиха, већ се наговештава то идеално јединство спољашње и унутрашње лепоте.

У прва три стиха:

*„У Милице дује шрејавице
прекриле јој румен јајодице
јајодице и бијело лице...“*

констатира се Миличина спољна лепота, али и указује на то да она негује ту Богом даровану лепоту (по образу Божјем), односи се према њој као према дару Божјем, прима је са захвалношћу и не запушта се.

То да она ту своју лепоту носи са захвалношћу тихо и ненаметљиво, потврђују наредни стихови:

*„Ја је ледах при јодине дана
не могах јој очи сагледаши,
црне очи и бијело лице.“*

Дакле, Милица није наметљива, не „пиљи“ у младих, није „мирођија у свакој чорби“, како народ каже, скромна је и не досађује, или, што би се жаргонски рекло, „не гребе.“ Позната мудрост да шумно теку поточићи, док је море тихо, потврђује да је овде наглашена Миличина вредност и унутрашња лепота. И ова њена ненаметљивост, смерност и скромност, тиха радост живота, тај њен тихо стил живљења и односа према другима и себи, такође одаје њену захвалност Богу, јер све Његове дарове прима, не парадно и да би се узносила – хвалила, већ са захвалношћу Дародавцу.

Следећа три стиха нам говоре да ова Миличина ненаметљивост не значи њено затварање у себе и повлачење из друштва, околине и заједнице:

*„Већ сакујих коло девојака
и у колу Милицу девојку
не бих ли јој очи сагледао.“*

То што је Милица у колу са осталим девојкама говори да она воли и поштује друге – своје ближње – да се не отуђује и издваја. Не отуђује се и не затвара, као Јерихон опасан гордим, али трулим зидовима. Знамо какав је разорни, неславни и погубни резултат јерихонског затварања и отуђења.

Милица је отворена према другима, дружељубива, неизвештачена и природна, дели радост са ближњима што употпуњује њену врлиноликост наговештену на почетку песме. Милично учествовање – суживот у заједници – не повлачи собом и губљење њене личносне непоновљивости, њеног „ја.“ На то нас упућују следеће речи песме:

*„Када коло на шрави шраше,
бјеше веде, њак се наоблачи,
по облаку засјеваше муње,*

*све девојке к небу погледаше,
ал' не леда Милица девојка,
већ преда се зелену шраву.*

Наиме, неки људи су склони да се поведу за масом, за већином, не мислећи притом да ли тај поступак већине одговара њиховим ставовима и могућностима – речју, њиховој личности. За такве људе кажемо да су поводљиви и да немају своје „ја.“ Милица не припада таквим људима. Видимо да је она трезвоумна, не подлеже лако утицајима са страхе, зна да се уздржава, да се контролише и има своје „ја.“

Ако површно гледамо на Миличин поступак и њену другачијност, може нам се учинити да тај поступак демантује нашу тврдњу о њеном неиздвајању. Међутим, надмено издвајање изазива подозрење и одбојност оних од којих смо се издвојили. Овде то није случај. Напротив, ова Миличина неповодљивост изазива пажњу и поштовање. Пажњу, јер јој се другарице обраћају, а поштовање, јер јој се обраћају *михо*, значи без осуде или подсмеха и, свесни да Милица има разлог за овакво понашање, питају је за објашњење и савет:

*„Девојке јој михо говораху:
Ој, Милице, наша друћарице!
Ил' си луда, ил' одвише мудра
ти све ледаш у зелену шраву,
а не ледаш с нама у облаке,
ће се муње вију по облаку.“*

Као што се мудро и христолико понаша, Милица мудро и христолико одговара:

*„Ал' говори Милица девојка:
Нити' сам луда, нити' одвише мудра,
нити' сам вила да збијам облаке,
већ девојка да ледам преда се.“*

Оно Миличино „*нити' сам луда*“ опет нам казује да она поштује себе, али одмах уз то стоје речи „*нити' одвише мудра*“, што значи да се она и не прави важна. Мудрост ништа не вреди ако нас не може

сачувати од гордости. Својим речима Милица осликава хармонију своје личности. Одмах потом, тврдињом „*нисам вила да збијам облаке*“ саопштава нам да она не жели да се меша у туђ посао (не ради туђ посао), већ следи свој таленат, ради оно што је за њу, што је њено назначење: „*већ девојка да ледам преда се*“.

Облаци се овде могу разумети и као деструктивна маптарја. Људи којима је „глава стално у облацима“ су они који стално сањају и траже оно што не могу остварити и живе у переалном свету. За разлику од њих, Милица овим мудрим речима показује да зна шта хоће и колико може.

Из свега реченог открива нам се тајна зашто је Милица изабрана, поред свих других, и зашто младић чини толики напор да би јој се приближио. Сем тога, песма нам открива тајну: какви ваља да будемо да би нас људи поштовали, ценили и волели. Ако Миличине особине фигуративно прикажемо као драге каменчиће, онда тих седам драгуља заједно чине мозаик који осликава здраву, хармоничну и пријатну личност, осликава лик цењене, поштоване и вољене особе:

1. Неговати свој спољашњи лик као дар Божји, не запустити се, јер смо по Божјем лику створени;
2. Не бити намесљив, не досађивати и не саблажњавати друге, већ све примати и користити са захвалношћу;
3. Бити природан – неизвештачен, отворен према другима, радовати се у заједници са ближњима, не издвајати се и не затварати се.
4. Не бити поводљив, имати своје „ја“ и бити трезвен;
5. Не понижавати себе, поштовати своје подобије, али и „не правити се важан“ – тј. не гордити се, не парадирати.
6. Радити свој, а не туђ посао, следити свој таленат и своје назначење.
7. Не живети у переалном свету жеља са „главом у облацима“, већ знати шта хоћеш и колико можеш.

Милица све ово поседује, тако да је њена пријатна спољашњост уствари одраз и одсеја њене унутрашње лепоте. „Не може се град сакрити кад на гори стоји,“ а она стоји на брду хришћанских врлина.

Миличина природност, хармоничност срца и ума, захвалан однос и мера у свему, могу нам служити као огледало пред којим можемо да врпимо погледу свог lika. Ова песма нас опомиње и подстиче на признање, покајање и поправљање. Учи нас да човек може неговати своју личност, а да то чини једноставно и природно. Миличино држање, став, њени покрети, понашање, речи... све је пуно достојанства и величине, па, ипак, природно и једноставно. Том природношћу она осваја и увећава своју доброту и лепоту.

Нарочито данас ваља нагласити ову природност, данас кад извештачени, ноћни, живот, вештачки надражаји, злоупотреба мириса и шминке, воде за собом као поворку покварене желуце, главобољу, малаксалост, живчану кризу, несаницу, запаљене очи, остарелу кожу... Знамо да природа болести одређује врсту лека. Ова песма нам, кроз Миличин пример, нуди лек за тешку болест наше извештачености, лек који нас исцељује и уцељује нашу личност. Зато је песма „Српска девојка“ хришћански путоказ рађања, чувања, коришћења и узрастања правих вредности и лепоте.

Шта са онима који, и поред свега, остају слепи за поруке ове песме? Шта са далтонистима за душу, за лепоту и праве вредности? Признајемо да таквих има. Публика често плеска ватромету, али не плеска сунцу. Зато такви, који између сунца и ватромета бирају ово друго цек се не чуде што им убрзо постаје хладно и мрачно, јер се на ватромету, за разлику од сунца, не може грејати целога живота. (Сетимо се и то да су неки између Христа и Вараве, изабрали Вараву.)

Сви остали, који имају очи да виде, уши да чују, главу да размисле и срце да осете, признаће и прихватити поуку ове песме и пред њом, као што рекосмо, извршити погледу њихове личности и, ако то желимо, можемо, следећи Миличин пример, кренути путем истинске лепоте која је неодојива од доброте и тиме повратити онај чистосрдачни сјај у очима – сјај радости, а потом ваља да ту радост ширимо (па то смо као хришћани позвани) и тако усрећимо и себе и своје ближње на путу узрастања.

И, на самом крају, да се вратимо тврдњи с почетка да је српска народна поезија прпевано Јеванђеље Христово. Онај који пам на сву ову лепоту, на све ове вредности и врлине указује, а то је

народни певач, заиста заслужује да се назове „петим јеванђелистом“ – гласником веселе вести о Христу и Христовом путу – путу који у Живот води. Све речено и опевано у овој песми указује нам на тај пут – пут истинских вредности и лепоте – пут природног и истинског живота, достојног слободног човека као творевине Божије.

Зоран Вучковић

IN MEMORIAM

Некролог

Монах Прокопије у свету Богомир Мијајловић, рођен је у селу Плочник недалеко од Прокуља 21.03.1931. године. Након тешког детињства, у коме је рано остао без оца (убијеног од сране партизана), као побожан човек преживео је страшна времена комунизма у нашој земљи. Још од војске па на даље, често пута је био и физички злостављан од стране војних и полицијских органа тадашње безбожне власти. Но и поред свег тога исповеднички се трудио да сачува традиционалну побожност у својој кући и породици. У својој 69-ој години живота, тачније 15. 12. 2000. долази у манастир Сопоћане, где као искушеник постаје члан манастирског братства. Уочи Духова 23. 06. 2002. године па бдењу бива замонашен, добивши монашко име Прокопије по светом великомученику Прокопију. Следеће (2003.) године оснива скит светог Илије па породичном имању у Плочнику. Трудећи се на изградњу ове светиње упокојио се у пој на сам дан Божића у раним часовима 2008. године.

Владика Артемије на ђвразник Сређења у селу Плочник служи
четрдесетодневни ђврасијос новопреслављеном монаху Прокопију

ХРОНИКА ЕПАРХИЈЕ

Божић 2007. године

Наша православна хришћанска празници због своје поруке, дубоког смисла, значења, утехе и несмаљске радости коју носе у себи, одувек су крестили душу нашег народа на вишевековном крстоносном путу. И данас наш народ широм Србије а посебно на Косову и Метохији, који већ пуних осам година носи претешки крст страдања, понижења, несмања слободе, ни чему се тако не радује као празновању православних празника. О томе сведочи и прослава Божића 2007. године. У раним јутарњим сатима на Бадњи дан сваки храм и сваки српски дом био је окићен бадњаком. При првом сумраку како у храмовима тако и домовима уследило је уношење и паљење бадњака. Овај чин најсвечаније је обављен као и ранијих година у срцу Косова и Метохије – у манастиру Грачаница. Након одслужене вечерње службе Његово Преосвештенство епископ Артемије осветио је бадњак кога су јереј Радослав Јанковић, епархијски секретар и господин Душан Пророковић, савезни секретар за Косово и Метохију при министарству за Косово и Метохију, изнели из храма и по-

ложили у разбукталу ватру наложену усред порте за ову прилику. Порта је била преспуна верног народа као ниједне бадње вечери до сада. Потом је уследио обред уношења бадњака и сламе у кућу. Заједно са владиком и грачаничким монахињама у овом древном српском обичају учествовао је и господин Пророковић са својим сарадницима. Божићно Богослужење отпочело је у пет сати јутрењем а завршило се светом архијерејском Литургијом коју је служио епископ Артемије уз саслуживање грачаничких пароха, епархијског секретара, неколико својих свештеномонаха и двојице јерођакона. На крају Богослужења епископ Артемије прочитао је божићну посланицу Патријарха Павла верном народу који је тог јутра исцупио грачанички храм.

Малишани коју су присуствовали Богослужењу добили су по божићни пакетић од свог владике.

У великој пријемној сали манастира Грачаница где су се окупили верници на телесно окрепљење после вишечасовног Богослужења, епископ Артемије је званично отворио изложбу фотографија наших највећих православних светиња на Косову и Метохији које су под заштитом УНЕСКО-а. Поред поменутих фотографија приказан је храм Светог Николе кога је до 17. марта 2004. године красио уникатни иконостас у дуборезу, такође приказан на посебној фотографији и њихов изглед (храма и иконостаса) после 17. марта 2004. године, након њиховог уништења.

У беседи, владика је упознао присутне и јавност преко новинара да је ова изложба требало да буде приказана у Стразбуру у време председавања Србије Саветом Европе. Међутим, у Европском парламенту одбијен је тај предлог јер би фотографије са порушеним приштинским храмом и његовим уништеним иконостасом могле да нанесу штету процесу обнове уништене културне баштине на Косову и Метохији која се, као што је познато, спроводи наметнуто без благослова и сагласности Епархије рашко-призренске.

Другог дана празновања Божића у свим храмовима широм Епархије рашко-призренске читана је посланица епископа Артемија упућена својој пастви. Трећег дана Божића на празник светог првомученика и архиђакона Стефана владика Артемије боравио је у манастиру Соколица где је поделио божићну ра-

дост са сестринством ове обитељи и пререзао славски колач монахињи Антонини поводом њене крсне славе, светог Стефана.

СЛАВА КАНЦЕЛАРИЈЕ ГЛАСА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

Удружење грађана „Глас Косова и Метохије“ са седиштем у Београду, основано благословом Епископа Артемија а у циљу организоване помоћи лицима интерно расељеним са Косова и Метохије, прославило је крсну славу светих Четрнаест хиљада Витлејемских младенаца. Ова скромна свечаност одржана је у цркви Светог Марка у Београду.

И на овој прослави традиционално је присуствовао епископ Артемије. У дванаест часова владика је пререзао славски колач а затим, честитајући славу домаћинима и поздрављајући присутне, подсетио на околности које су допринеле да се протерани Срби са Косова и Метохије окупљају на овај празник у Београду и обележавају га. „Сваке године на овај дан ми обележавамо наш други Видовдан. Први је онај када се одиграла Косовска Битка 1389. године где је пострадао наш народ, наш св. кнез Лазар, наши витезови косовски. Али, наш народ није то доживео као пораз него као свесну жртву за вечне идеале, за Крст Часни и слободу златну. И оно што се нама десило у наше време у последњих девет година, што се десило 1999. и 2004. године и што нам се догађа сваке године, уствари је прогон нашег народа и његово ново страдање на Косову и Метохији. Овим молитвеним чином ми доказујемо и показујемо себи и целом свету да то не доживљавамо као пораз него такође као свесну жртву за вечне идеале, за косовско светозазаревско еванђеље које је исписано крвљу по Косову и Метохији, а које гласи: „Све за Христа, Христа ни за шта!“, нагласио је владика у беседи. На крају беседе владика је изразио молитвену жељу да се Срби врате на своје Косово и да тамо наставе да славе и обележавају овај празник као успомену на данашња страдања као што обележавају Видовдан сваке године на Косову и свуда где Срби живе.

Овогодишњи домаћин била је Правица Парлић из Призрена а поред епископа Артемија свечаности су присуствовали:

Владика са јосћима на слави ПВО „Глас Косова и Метохије“
испред Цркве св. Марка

епископ Теодосије, игуман бањски отац Симеон, игуман Ђурђевих Ступова отац Петар, бивши парох приптински протојереј Трајан Којић, чланови удружења и други. За домаћина за следећу годину пријавио се председник удружења господин Брана Скробоња. Славским ручком у црквеној сали завршило се овогодишње обележавање празника Четрнаест хиљада Витлејемских младенаца.

БОГОЈАВЉЕЊЕ

Од принудног преласка из Призрена у Грачаницу 1999. године, Његово Преосвештенство епископ Артемије на празник Богојављење сваке године служио је у манастиру Грачаница. Ова 2008. година била је изузетак. Овога пута владика је празник Богојављење прославио у манастиру Бањска. Владика је служио свету архијерејску Литургију, и извршио чин “Велико Освећење Воде” уз саслуживање песторице својих свештеномонаха.

Разлог да ове године владика буде у манастиру Бањска била је посета министра за Косово и Метохију у Влади Србије господина Слободана Самарџића овој обитељи. У десет и тридесет владика је господина министра и његову пратњу дочекао у цркви светог Стефана и ту, након ушућене добродошлице, упознао госта, који је први пут у овој светој обитељи, са историјатом и тренутним стањем у коме се налази манастир. Преосвештени је тренутно стање у коме се манастир налази упоредио са рањеником коме је хитно потребна помоћ да би се опоравио и вратио у нормално стање.

Након разгледања храма и обиласка порте, братија манастира је угостила високе госте. За време послуживања у монашкој трпезарији магистар Ђордана Марковић, службеник министарства за Косово и Метохију и задужена да брине о светињама на овим просторима, као стручњак и познавалац изнела је министру експозе о обнови манастирског комплекса и села у коме се манастир налази. Веома позитивну оцену ове посете и сусрета пред многобројним новинарима су дали и епископ и министар. Министар је са своје стране обећао да ће подржати и помоћи да се започета обнова манастира Бањска настави у 2008. години.

СВЕТИ САВА

На дан светог Саве свету архијерејску Литургију у манастиру Грачаница служио је Његово Преосвештенство епископ рашко-призренски Артемије уз саслуживање више свештенослужитеља. Литургији је присуствовао већи број верника као и наставни кадар грачаничке основне школе. Присутнима се беседом обратио протосинђел Симеон, игуман манастира Бањска, и говорио о животу светог Саве, о потреби Срба да се угледају на светог Саву и да не хрле у Европу по сваку цену: „Свети Сава је у своје доба имао многобројне контакте са околним хришћанским земљама, бавио се преговорима и дипломатијом, како данас кажемо, и није јурио у Европу као што неки данас желе. Водио је српски народ, српску цркву и државу путем Христовим, путем којим је ишао Исток и ис-

точно православље. Свети Сава је јасно познавао границе између Запада и Истока, знао је шта значи Исток а шта Запад“.

Након завршеног Богослужења учитељи и наставници су заједно са владиком Артемијем били на послужењу после кога су отишли у школу где је организован културно-уметнички програм.

Приредби је присуствовао велики број деце и родитеља. На самом почетку владика је пререзао славски колач а онда се обратио присутнима и између осталог рекао: “Зашто, и чиме је свети Сава заслужио толико поштовање читавог једног народа и целог небескога света и анђела и арханђела и серафима и херувима? Тиме што је испунио све заповести Божије, што је испунио себе Господом Христом. Он је као младић од седамнаест година напустио дом оца свога, боље речено царске дворе и отишао у Свету Гору да служи Богу и спасењу своје душе. У почетку то су биле његове мисли, његова жеља и његов циљ, али је Бог ту његову жељу и

Прослава св. Саве у школи Св. Краљ Милутић у Граници

његово дело проширио. Живећи у Светој Гори у подвизима монашким, ходећи бос по светогорском камењу, носећи хлеб пустињацима и слушајући од њих поуке и просећи од њих молитве, он је изграђивао себе у светог човека. И кад је он по промислу Божијем изградио себе у христоликог, боголиког човека онда је Господ Христос њега упутио на једну узвишену мисију. Упутио га је назад у Србију у његов народ да буде просветитељ и учитељ свога народа, просветитељ пута и учитељ пута који води у живот вечни. Он није основао само српску самосталну цркву, он је творац и српске државе, он је творац и српске просвете у нашем народу. Његова просвета јесте јеванђелски програм. Односно, просвета је оно што води у светост, што помаже да људи постигну свој циљ ради кога су створени и послати у овај свет. Зато је он, како се каже у његовом трошару – песми, постао вођа пута који води у живот вечни. А ми, његови потомци, ево 800 година идемо за светим Савом“.

У наставку програма приредбе учествовала су деца нижих и виших разреда. Изводили су скечеве, рецитовали и певали песме о светом Сави и играли народне игре.

МОЛЕБАН ЗА СПАС СРПСКОГ НАРОДА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ (16. 02. 2008)

У цркви Светог Димитрија у Косовској Митровици Његово Преосвештенство епископ рашко-призренски Артемије служио је Молебан за спас српског народа на Косову и Метохији уз саслуживање већег броја свештеника, свештеномонаха и ђакона. Молебану су присуствовали Његово краљевско височанство принц Александар са супругом принцезом Катарином, представник Владе Србије Вуко Антонијевић и велики број митровчана.

По завршетку молитве епископ Артемије се обратио присутнима: “Сви смо сада у ишчекивању нечега тешкога, непријатнога, страшнога. Али није нам први пут, имамо искуства. Наша историја је увек била таква, она је и данас таква, вероватно таква нас и убудуће очекује. Али је жив Бог наш, Бог коме смо се сада помолили, коме смо молитве наше упутили за нас али и за непријатеље наше: да их

Бог одврати, да задржи њихове злочиначке руке да нам не пакосте, да нам не рупе цркве и манастире, да нам народ не прогоне и децу не убијају него да се и они обратe на пут покајања и спасења". Владика је затим поздравио госте и додао: "Наша порука данас вама овде сабранима али и свима осталима на Косову и Метохији јесте да, без обзира шта ће Бог допустити и шта ће непријатељи напш учинити, ми учинимо што до нас стоји а то је: да останемо у својим домовима, да останемо на својим просторима, на светом Косову и Метохији око наших храмова, око наших манастира, око наших гробаља, јер ово је наша отаџбина, ми резервну нсмамо. Нема потребе да се покрећемо, да паничимо, да одлазимо било где. Останимо овде и онда ће и Бог бити са нама и свети великомучник кнез Лазар Косовски и остали косовски витезови и напш преци који са Карађорђем пре двеста и нешто година кренуше путем слободе, извојеваше победу и слободу своје народу, ослободили Косово после пет стотина година и предадоше га нама у аманет да га чувамо, сачувамо и предамо напшм млађим покољсњима. То су напш аманети. То је да-нашња напш клетва и за-клетва коју је пекада свети кнез Лазар упућивао сво-ме народу. И данас он по-ручује: останимо тамо где смо вековима били јер то је Србија".

Престолонаследник Александар обраћа се народу након одслуженог молебна

Владика Артемије је затим дао реч престолонаследнику Александру који је између осталог рекао: "У срцу су ми радост и туга. Радост, зато што смо моја сунруга и ја овде са вама; туга, због свега што се на Косову и Метохији дешава. Косово је колевка напшг народа, део напшег ентитета. А сада осећамо као

да неко хоће да нам узме хиљаду година историје, као да хоће да нам откине део душе".

Након завршеног молебна Престолонаследник Александар и Принцеца Катарина посетили су у пратњи Његовог Преосвештенства г. Артемија манастир Бањску. Епископ Артемије је заједно са игуманом манастира о. Симеоном, угледним гостима показао манастир, говорећи им о плановима за свеобухватну обнову манастира, бање и насеља Бањска.

ЕПИСКОП АРТЕМИЈЕ И МИНИСТАР ИЛИЋ ПОЛОЖИЛИ ТЕМЕЉЕ ЗА НОВО НАСЕЉЕ У ГРАЧАНИЦИ (17.02.2007)

Српски министар за инфраструктуру Велимир Илић, саветник министра за Национални инвестициони план Млађан Ђорђевић, председник Општине Јагодина Драган Марковић и група посланика ДСС и НС, били су у посети манастиру Грачаници где је свету архијерејску Литургију и молебан за спас српског народа на Косову и Метохији служио Његово Преосвештенство епископ рашко-призренски Артемије.

На крају Богослужења епископ Артемије одржао је беседу, у којој је поздравио присутни народ и поручио: „Сви знамо да је данас одлучено да се учини још једна велика неправда, још један велики злочин над напшм народом, над напшм светим Косовом и Метохијом, над напшм светињама, над напшм гробљима а то је да се Косово одузме од Србије. Међутим, да ли је могуће њега одвојити од Србије?! Ничија одлука, ничији потпис, ничија зла воља то не може учинити! Једино ко може да изгуби Косово то смо ми, браћо и сестре. Ако ми заборавимо Косово, ако га ми напустимо и одемо са њега, онда ће оно бити изгубљено.“ Владика је додао: "Ослобађање Косова ће сигурно доћи, у то не сумњамо. Када и којим начином то не можемо и нећемо да проричемо. Али знамо и верујемо да је Бог наш Бог милости, Бог правде и Бог љубави. Бог не може и неће благословити неправду која нам је чињена и која нам се чини. Привремено може да нас казни, због напшх грехова, због напшх отступања са правога пута али ми кроз покајање прибегнимо Богу и Бог ће онда учинити своје и вратити нам оно што је напш вековима било".

Нешто касније епископ Артемије је заједно са гостима отишао у суседно село Бадовац где је освестио темеље за седамдесет нових кућа а затим и темељ зграде од двадесет станова у Грачаници. Реализацију оба пројекта финансира Влада Републике Србије. Нови домови намењени су српским породицама из различитих делова Косова и Метохије, које су због шиптарског терора морале да избегну у Грачаницу где већ дужи низ година живе у контејнерима у веома лошим условима.

Након освећења темеља одржана је конференција за новинаре у Прес центру Грачаница. Новинарима су се обратили епископ Артемије, министар Велимир Илић, и господа Млађан Ђорђевић и Драган Марковић.

Епископ Артемије говорио је да је данашњи дан велика радост не само за Србе на Косову и Метохији него и за све остале Србе у свету јер данас је постигнуто јединство између духовног и материјалног, између Цркве и државе, као у доба славних Немањића и постављен је почетак збрињавања расељених лица са тенденцијом и намером да се акција настави. „Само ако смо заједно, ако смо јединствени онда ће и Божији благослов бити са нама

Владика Артемије и министар Илић ломе појачу на ручку након освећења темеља за нове домове у Грачаници

и у ономе што смо наумили и што ћемо радити имаћемо успеха“, рекао је владика.

Присутнима се затим обратио министар Велимир Илић. „Драго ми је да смо данас у Грачаници и да смо започели један велики посао који смо одавно најављивали – изградња седамдесет кућа и двадесет станова. Почећемо градњу широм Косова. Нећемо дозволити да ниједна српска породица живи у контејнеру. Свака породица која живи на Косову мора добити кров над главом. Развићемо и Фонд за Косово да би материјално обезбедили многе породице. Радићемо путеве у вашем крају, део према Лапљем селу; градићемо средњу школу. Више пројеката радићемо за ово подручје. Ми смо на својој земљи и градимо за свој народ.“

Млађан Ђорђевић говорио је о пројектима на Косову и Метохији који ће се финансирати из НИП-а и рекао: „За Косово и Метохију ће се из Националног инвестиционог плана за 2008. годину издвојити милијарду и триста милиона динара. Та средства биће утрошена пре свега за основне инфраструктурне пројекте као што су станова, куће, путеви. Такође ће се улагати у болнице, домове здравља, вртиће, спортске хале које ће се широм Косова и Метохије правити. Желимо да људи овде имају подједнаке услове за живот као и у другим деловима Србије“.

Конференција за новинаре завршена је обраћањем председника Општине Јагодина Драгана Марковића. „Општина Јагодина ће идущег месеца издвојити милион динара за месне заједнице Лапље село и Чаглавица. Од сутра ће Општина Јагодина имати не педесет две него педесет четири месне заједнице.“ Господин Марковић је још рекао да ће исти потез предложити и другим општинама.

ПАРАСТОС ЗА ПОСТРАДАЛЕ У ПОГРОМУ 2004. ГОДИНЕ (17. 03. 2008)

Поводом годишњице мартовског погрома данас је са почетком у 10 часова у порти манастира Грачаница одржан парастос свим пострадалима од 1999. до данас. Парастос је служио Његово Преосвештенство епископ рашко-призренски Артемије уз саслуживање свештенства и монаштва. Парастосу је поред великог

броја верника присуствовао и министар за Косово и Метохију господин Слободан Самарџић са сарадницима.

Окупљеним верницима прво се обратио владика Артемије подсетивши на нечувени погром који је извршен над српским народом.

„Та рана још није зацелила она се повремено разбукутава, а данас наш народ поново крвари у Косовској Митровици и тако обележава четири године од погрома“, рекао је епископ Артемије.

„Данас вршимо помен свим пострадалим у рату а нарочито за оне после 1999. године. Помолили смо се и за нас који овде остајемо и опстајемо да бисмо сачували косовски завет. Да нам Господ удели мудрости, снаге и воље да истрајемо до краја на нашем крстоваскрсном путу. Да нам Господ да снаге да останемо народ истрајан и упоран у борби за вечну истину, вечну правду и живот вечни. Оно што смо преживели у задњих девет година не смемо заборавити и не можемо, али се морамо трудити и борити за наша будућа покољења да они могу живети на Косову и Метохији у миру, срећи и благостању“, додао је владика Артемије.

Потом се окупљеном народу обратио министар за Косово и Метохију господин Слободан Самарџић. На почетку свог говора министар је рекао да је 17. марта 2004 год. био још један неуспели покушај да се масовним насиљем Срби истерају са Косова и Метохије.

„Било је пуно жртава. Ми им данас вршимо парастос и вечно ћемо их се сећати. Било је пуно разарања. Гореле су поново цркве и манастири. Изгорела је Богородица Љевинка у Призрену али смо ипак опстали“ рекао је министар.

„Уместо да буду кажњени за то што су учинили Албанци су били награђени. Они су без правног основа, поново насилно прогласили некакво независно Косово“ додао је министар.

Истакавши даље да су ту независност признале само оне државе које имају некакве своје интересе, министар је нагласио да је све то пројекат САД које желе да се стационирају овде са својим базама и војском и да од Албанаца направе своју војску.

У свом говору министар је даље говорио о потреби да Срби опстану на Косову и Метохији и да се не смеју предати.

„Косово јесте Србија али без Србије на Косову и Метохији нема ни Срба на Косову и Метохији“ додао је министар.

Коментарисајући најновије догађаје у Косовској Митровици министар Слободан Самарџић рекао је, да је синоћ од стране Србије УНМИК-у предат предлог споразума о сарадњи Србије и УНМИК-а о спровођењу резолуције 1244 у новонасталој ситуацији и затражено је да се ништа не предузима док се не преговара са људима који су ушли у зграду суда. „Договор није испитован и на годишњицу једног насиља дешава се још једно насиље“ рекао је министар.

„Неком треба насиље на Косову и Метохији. То нису Срби. Они су испровоцирани. Дошла је УНМИК полиција наоружана до зуба, дошао је КФОР. Разуме се да су људи дали отпор,“ додао је он.

Министар Самарџић позвао је све, да када дају отпор то чине смирено и организовано: „Морамо пружити људски, државни, хришћански отпор свему овоме што се догађа.“

Министар је такође напоменуо да Срби морају да сарађују са УНМИК администрацијом као легалним представником УН додајући да Срби могу радити само под надлежношћу Србије а не могу и неће радити под надлежношћу илегалне албанске државе на Косову и Метохији

БЛАГОВЕСТИ – ЋЕЛИЈЕ 2008.

Негово преосвећенство епископ Артемије на празник Благовести традиционално је служио и ове године у манастиру Ћелије. Празнично бденије владика је служио у ћелијском храму св. Архангела Михаила уз саслуживање ваљевских свештеника. Свечаном бденију присуствовао је и епископ Атанасије (Јевтић). На дан празника под отвореним небом у манастирској порти, испуњеној верним народом, служена је архијерејска Литургија. Заједно са епископом бачким Иринејем који је начелствовао служили су: епископ ваљевски Лаврентије, рашко-призренски Артемије и умировљени Атанасије (Јевтић). Надлежни епископ ваљевски Милутин присуствовао је али није чинодејствовао. Помнутим архијерејима саслуживали су јеромонаси из манастира: Дечани, Турђеви Ступови, Сопотани, Црна Река и Цетиње као и свештенство из ваљевске, шабачке, захумско-

Благовести у манастиру Ћелије

херцеговачке и жичке епархије, који су дошли тога дана на ово духовно славље: Пастирским словом верном народу обратио се владика Иринеј и веома јасно и сликовито дочарао смисао и величину празника Благовести.

Велики број верника приступио је св. Чаши и причестио се св. Христовим тајнама. По завршетку св. Литургије епископ Артемије извршио је чин резања славског колача на гробу св. Аве Јустина јер поред поменутог празника манастир Ћелије слави и спомен пресељења о. Јустина из змаљске у небеску Србију које се догодило управо на овај празник пре 29 год. О подвигу и прегалачком раду о. Јустина беседио је владика Атанасије (Јевтић), један од његових духовних синова. После славског ручка приређена је свечана академија на којој је промовисана последња, двадесета, књига едиције – САБРАНА ДЕЛА ОЦА ЈУСТИНА – „Жетве и Сетве“. О духовном благу које у себи садржи поменута књига говорили су Богдан Лубардић и приређивач књиге владика Атанасије (Јевтић).

ВАСКРС У ГРАЧАНИЦИ

Епархија рашко-призренска и косовско-метохијска

Његово Преосвештенство епископ рашко-призренски и косовско-метохијски Артемије служио је васкршњу Свету Архиепископску Литургију у манастиру Грачаница уз саслуживање свештенства и монаштва наше епархије. Васкршњем јутрењу које је почело у поноћ са литијом око манастирског храма присуствовао је велики број верника. У наставку је служена Литургија на којој је прочитана и посланица Његове Светости Патријарха Павла. На крају Литургије извршено је освећење јаја и сира. По завршетку Литургије владика Артемије је поделио свим присутнима по једно васкршње јаје а они најмлађи добили су и чоколаду и сликовницу „Христос Воскресе“.

Васкрс у манастиру Грачаница

ЂУРЂЕВДАН, ЂУРЂЕВИ СТУПОВИ

Седма година како је манастир духовно обновљен.

Седм година овде се живи и служи Богу.

Уочи празника владика је служио Бденије а на сам дан празника св. Литургију на којој је повог игумана манастира (о. Герасима) произвео у чин протосинђела. Након Литургије владика је

Брајство манастира Ђурђеви Ситијови

осветио неколико славских колача и изабран је нови домаћин за славу наредне године.

Данас је владика искористио овај велики празник и сестри Марији Мељковој из Москве уручио Архијерејску захвалницу као знак захвалности за помоћ нашим манастирима (у виду Богослужбених књига, црквених утвари, новца...).

СВ. АПОСТОЛ МАРКО, СЕЛО УБОЖАЦ

На темељима манастира у селу Убожац (Косовско Поморавље) на празник св. Апостола Марка епископ Артемије служио је св. Литургију. Пре три године покренута је иницијатива за обнову овог манастира чији ктитори су родитељи монаха Исаије који је био изасланик цара Лазара у процесу измирења Српске Цркве и

Литургија на темељима порушене манастира Убожац

Цариградске Патријаршије. Манастир је посвећен Благовестима и у њему су сахрањени његови ктитори.

После Литургије владика је осветио славски колач и одређен је домаћин славе за следећу годину. Делећи на благослов иконице а деци и чоколаде, владика је изразио веру и наду да ће ускоро почасти обнова овог манастира. За све госте домаћин је у порти манастира припремио ручак.

11. МАЈ

„Србија после 11. маја“ – назив је трибине одржане у Косовској Митровици 21. марта у амфитеатру Техничког факултета. Трибину је организовало СНВ Северног Косова. На трибини су говорили: епископ Артемије, др. Срђан Трифковић, Слободан Ерић (главни уредник часописа ГЕОПОЛИТИКА) и Бопко Обрадовић испред СРПСКИХ ДВЕРИ. Трибини су присуствовали: митровачко свештенство, монаси и монахиње из свих манастира са северног Косова. Сала је била испуњена до последњег места. На крају предавања предавачи су одговарали на разна питања присутних грађана.

БРАТСКИ САСТАНЦИ

Редовни братски састанци у време Великог Поста одржани су и 2008 год. У петак прве недеље поста у манастиру Грачаница одржан је заједнички састанак приштинског, пећког и призренског намесништва. У среду друге недеље поста у Новом Пазару братски састанак новопазарског намесништва а у среду треће недеље поста у Њилану састанак њиланског намесништва. На овим састанцима говорило се о решавању актуелних проблема у парохијама, извршена је анализа рада у протеклом периоду а било је речи и о актуелној политичкој ситуацији...

Седнице ЕУО (епархиски управни одбор) и ЕС (епархиски савет) одржане су 10. и 11. априла у манастиру Грачница. У току поста владика Артемије обавио је свету тајну исповести у свим манастирима епархије.

ДУХОВИ

Свечано бденије уочи Духова владика Артемије служио је у манастиру Сопоћани чијем празнику је и посвећена ова света обитељ. Том приликом владика је замонашио испушеника Драгана Јаћимовића давши му ново монашко име Гаврило.

На дан празника владика је служио архијерејску Литургију уз саслуживање свештеника и свештеномонаха, на којој је рукоположио у чин ђакон монаха Зосиму сабрата манастира Сопоћани.

Након Литургије и Вечерње која се служи на овај празник омах у продужетку уследила је литија и чин резања славског колача.

ПОНЕДЕЉАК (Духовски)

На духовски понедељак владика је служио у манастиру Кончул.

Игуманија Катарина и неколико сестара прешле су у Кончул из срушеног манастира Св. Тројице код Мушутитшта у коме је храмовна слава била духовски понедељак.

Сваке године у манастиру Кончул владика и сестре сечењем славског колача на овај празник оживљавају сећање на ту обитељ с падом да ће се овај празник поново славити у манастиру Св. Тројица.

На светој Литургији владика је рукоположио сабрата манастира Сочаница јерођакон Евтимиија Милентијевића у чин јеромонаха.

Истог дана у насељу Супањ недалеко од манастира владика је осветио крстове и звона за храм св.Саве који је у изградњи.

УТОРАК (Духовски)

На духовски уторак владика је служио у Зубином Потоку поводом храмовне славе.

Домаћин славе ове године био је протојереј Радич Радичевић чије се родно село (Дрен) налази недалеко од Зубиног Потока.

ЦРНА РЕКА

Празник св. Петра Коришког свечано је прослављен у манастиру Црна Река где се његове машти чувају.

Уочи празника служено је Бденије а на дан празника света архијерејска Литургија.

Литургију је служио владика Артемије уз саслуживање 15 свештенослужитеља и 2 ђакон под звоником на платоу испред конака који је био испуњен народом.

Домаћина славе било је десетак међу њима и бивши парох пазарски протојереј Радомир.

И за следћу годину пријавило се десетак верника да буду домаћини славе.

Манастир Црна Река

БАЊА ЛУКА

Његово преосвештенство епископ рашко-призренски и косовско-метохијски господин Артемије учествовао је 21. јуна на свечаној академији посвећеној Косову и Метохији у Бања Луци под називом „Косово и Метохија страдање и васкрсење“.

Владика је на почетку одржао предавање на тему „Косово и Метохија страдање и васкрсење“ а потом је уследио уметнички програм у извођењу ученика двеју средњих медицинских школа, из Ропотова и Бања Луке и хора Св. Георгије из Звечана.

Ова манифестација одржана је благословом епископа бањалучког гос. Јефрема коме су гости са Косова и Метохије у знак захвалности за све што епархија и народ тог краја чине за браћу на Косову и Метохији уручили предиван фклигрански крст.

У недељу 22. јуна владика Артемије служио је свету архијерејску Литургију у саборном храму Св. Тројице у Бања Луци.

ПРОСЛАВА ВИДОВДАНА У ГРАЧАНИЦИ

У манастиру Грачаница служена је света архијерејска Литургија поводом празника Видовдана. Литургију су служили изасланик патријарха Павла, Његово Високопреосвештенство митрополит црногорско-приморски Амфилохије и Њихова Преосвештенства епископ рашко-призренски Артемије и викарни епископ липљански Теодосије уз саслуживање великог броја свештенства и монаштва из Србије, Црне Горе и Русије.

Литургији су присуствовали представници Владе Србије, министар вера господин Радомир Наумов и министар за Косово и Метохију господин Слободан Самарџић са сарадницима, чланови делегације депутата Законодавног Сабрања из Санкт-Петербурга и око две хиљаде верника.

На крају Литургије присутнима се обратио митрополит Амфилохије и депутат Макаров који је са групом верника из Санкт-Петербурга донео икону Васкрсења Христовог. Икона је знак подршке Српском народу који страда на Косову и Метохији али и подсећање да после страдања следи васкрсење. По завршетку Литургије била је припремљена трпеза љубави а многобројним верницима су подељени сендвичи.

Затим се кренуло на Газиместан где је извршен помен свим српским војсковођама и војницима који су пострадали на Косову и Метохији од Косовског боја до данашњег дана. По завршетку помена верном народу се обратио владика Артемије рекавши да је Газиместан место које је центар српског народа јер су сви Срби данас у мислима и молитвама на том месту. „Господ нека је са нама да нам помогне да одржимо православну веру, Косово и Метохију у саставу Србије, јер је то не само територија већ и срце Србије“ рекао је владика.

Након служења помена, глумци крупсвачког Народног позоришта Момир Брадић и Весна Павловић казивали су делове беседа Св. Владике Николаја и Св. Кнеза Лазара.

По завршетку обреда на Газиместану у порти манастира Грачанице традиционално је извршена додела ордена „Мајке девет Јутових“.

Газиместан, драмски уметници Момир Брадић и Весна Павловић говоре беседе св. Кнеза Лазара и св. владике Николаја

Сребрни орден додељује се мајкама које су родиле четворо деце а златни орден мајкама које су родиле петоро или више деце. Ове године било је 98 добитница ордена. Свака мајка је поред ордена за свако дете добила и једнократну новчану помоћ у висини од 100 евра коју је обезбедило министарство за Косово и Метохију. Доделу ордена установила је још 1992. године епархија рашко-призренска како би подстакла наталитет на овим просторима.

Овом приликом уручена је и архијерејска захвалница госпођи Радмили Мићић

из Канаде за вишегодишњу пожртвованост и пружање помоћи најугроженијим породицама на Косову и Метохији.

Прослављање Видовдана у рашко-призренској епархији окончано је постављањем крста и освећењем места за нови манастир. Наиме, у околини Лепосавића у плану је подизање манастира Св. Кнеза Лазара. Чин освећења извршио је владика Артемије са свештенством овога краја уз присуство мештана.

Јерођакон Варнава

Технички уредник:

Војислав Јовичић

Тираж: 1000 примерака

Часопис излази четири пута годишње.

Дозвољено је прештампавање чланака

уз обавезно цитирање.

Штампа:

Флеш, Земун

CIP-Каталогизација у публикацији

Народна библиотека Србије, Београд

271.222(497.11)

Свети Кнез Лазар / главни и одговорни уредник:

Војислав Јовичић. - Год. 16, бр. 1-2 (61-62) (2008).

Призрен: Епархија рашкопризренска и косовскометохијска,

2008 - (Земун: Флеш). - 25 cm

Четири пута годишње

ISSN 0354-3927

COBISS.SR-ID 22568972